

«Smil du, bare smil!»

En kvalitativ studie av møtet mellom foreldre
med etnisk minoritetsbakgrunn og
barnevernsarbeidere

Masteroppgave i kriminologi
Institutt for kriminologi og rettssosiologi
Det juridiske fakultet
Universitetet i Oslo
Mai - 2014

© Emina Khajieva

2014

”Smil du, bare smil ”

<http://www.duo.uio.no/>

Tittel: «Smil du, bare smil!»

En kvalitativ studie av møtet mellom foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn og barnevernsarbeidere

Masteroppgave av Emina Khajieva

Veileder: Hedda Giertsen

Institutt for kriminologi og rettssosiologi, Universitet i Oslo

Lvert ved: Institutt for Kriminologi og Rettssosiologi, Universitetet i Oslo, mai 2014.

Sammendrag

Tema for mitt undersøkelsesverk er møter mellom barnevernsarbeidere og foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn. Oppgavens hovedkilder er kvalitative intervju med henholdsvis foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn som har erfaringer fra møter med barnevernet, og med barnevernsarbeidere som har erfaringer fra møter med foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn.

Hovedspørsmål i oppgaven er:

- Hvordan opplever barnevernsarbeidere møtet med foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn, og hvilke erfaringer gjør de seg?
- Hvordan opplever foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn møtet med barnevernsarbeidere, og hvilke erfaringer gjør de seg?

Teoretiske referanserammer i denne oppgaven er sosialkonstruktivisme og hermeneutikk.

Oppgavens hensikt er å belyse hvordan henholdsvis barnevernsarbeidere og foreldre opplever hva som er barnets beste og hva omsorg og trygghet innebærer i ulike kontekster, og hva som oppleves som utfordrende i kontakten mellom barnevernsarbeidere og foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn.

Både i intervjuene med barnevernsarbeiderne og foreldrene med etnisk minoritetsbakgrunn beskrives ulike versjoner av den første kontaktetableringen. Denne foregår per brev, telefon og/eller uanmeldt hjemmebesøk. I intervjuene med foreldrene fremkommer det at måten barnevernsarbeiderne etablerer den første kontakten på har en sentral betydning for hvordan kontakten mellom dem kommer til å utvikle seg, hvordan foreldrene opplever denne og hvordan kontaktformen preger foreldrenes tillit og forventninger. Foreldrene beskriver manglende forståelse for informasjonsinnhold og for hva deres partsrettigheter innebærer, de

beskriver en forkledd og tvetydig tolkning av sine væremåter, og de beskriver forvirring angående hva som er riktig av det de kan si og gjøre.

I intervjuene med barnevernsarbeiderne kom det frem at det å formidle fullstendig informasjon om en barnevernssak, undersøkelsesfremgang og foreldrenes partsrettigheter har en vesentlig betydning, og dette relateres til åpenhet som kan skape tillit og en god samarbeidsrelasjon. Studien viser at barnevernsarbeiderne har en universell og standardisert fremgangsmåte når det gjelder formidling av informasjon, beslutninger og vurderinger vedrørende foreldrenes omsorgskompetanse. Dette gjelder også fortolkninger av handlinger og situasjoner, som er preget av en satt forståelse som baserer seg på en mer eller mindre dynamisk og forskningsbasert tilnærming.

Det handler om å formidle informasjonen på en tilrettelagt måte som skaper språklig og innholdsmessig forståelse av informasjon og partsrettigheter. Det er også essensielt å konstruere en felles forståelse av situasjoner hvor momenter som barnets beste, trygghet og omsorg har en vesentlig betydning for vurderingsgrunnlag, og det handler om å tydeliggjøre handlingsbakgrunn der hvor voldselementet er sentralt for foreldrenes måling av omsorgskompetanse og retten til å ha sine barn. Ut fra denne felleskonstruerte forståelsen skal man ideelt sett utforme tiltak som både foreldrene og barnevernet opplever er til hjelp i situasjonen de befinner seg i.

Title: "Smile, simply smile."

A qualitative study of interactions between parents of a minority background and child welfare workers.

Master's degree paper by Emina Khajieva

Tutor: Hedda Gjertsen

Institute of Criminology and Sociology, University of Oslo

Handed in at: Institute of Criminology and Sociology, University of Oslo, May 2014

Summary

The object of this examination paper is the primary meeting between parents of a minority background and child welfare workers. My main sources are qualitative interviews with parents of a minority background and child welfare workers, and where I shed a light on each party's experiences from these meetings.

The main question is:

- How do parents of a minority background experience these meeting?
- How do the child welfare workers experience these meetings?

The theoretical frame of this paper is social constructivism and hermeneutics. My aim is to shed a light on how child welfare workers and minority background parents respectively feel about the question of what is beneficial for their children, how care and security relate to different contexts, and what are perceived to be challenges in the meetings between the child care workers and the parents.

There are different versions of the primary interactions as narrated by the workers or the parents. These are carried out through letters, phone calls or/and unannounced home calls. Interviews reveal that how the child welfare workers establish contact is of vital importance for the future interactions. It has an impact on the parents' experience, feeling of trust and their expectations. The parents describe a lack in comprehension regarding information and content and their own rights. They also describe confusion regarding expectations towards their own conduct and mode of expression, and they feel misunderstood and subject to misinterpretation.

The interviews revealed it is of vital importance to share comprehensive information regarding child welfare cases, progress in investigations and parents' rights. This is in order to create a sense of

openness and trust to help collaboration. The study shows that the child welfare workers utilise a universal and standardised approach regarding information, decisions and assessments where the parents' competence for child care are concerned. This also applies to interpretations of actions and situations. Here one recognises a fixed understanding based on a more or less dynamic and science based approach.

The vital point is sharing information on a prepared basis, which creates understanding regarding language, content and parents' rights. It is also essential that a common understanding is created concerning situations where children's welfare, security and care are the vital points for assessment. Reasons and backgrounds for violence in child rearing also need to be examined in order to estimate parents' competence and the right to keep their own children. From this common understanding measures are to be taken in order to provide a kind of help and support both parents and child welfare workers feel is beneficial.

Forord

Først og fremst vil jeg takke alle foreldrene og barnevernsarbeiderne som har stilt opp og som ønsket å dele sine erfaringer med meg. Stor takk til dere!

En stor takk går til min fantastiske veileder, Hedda Giertsen som har gitt meg inspirasjon og oppmuntring underveis i arbeidet. Takk for innspill, takk for mange gode tilbakemeldingene og takk for utrolig mange gode forslag til vinklinger.

En takk til Marianne og «Stella – Røde kors kvinnesenter» for at jeg har fått hjelp til å rekruttere informanter.

En spesiell takk går til min mor og min far, takk at dere ALLTID stiller opp. Takk at dere finnes og takk er mine foreldre!

Jeg ønsker også å takke min snilleste venninne Aza, takk for hjelpen og takk for stadig oppmuntring.

Oslo, mai 2014

Emina Khajieva

1. INNLEDNING	12
1.1Bakgrunn for valg av tema	12
1.2 Problemstilling.....	15
2. Relevant forskning.....	16
3. Begreps- og teoretiskavklaring.....	19
Sosialkonstruktivisme.....	20
Følelsesspråk	21
Identitetsutforming	21
Hermeneutikk.....	22
4.Datainnsamlingen og analysearbeidet	23
Analysemetode.....	23
Datainnsamling.....	24
Rekrutteringsprosessen.....	25
Refleksjoner før intervjuverksettelsen	26
Intervju med barnevernsarbeiderne	27
Intervju med foreldrene	28
Transkriberingsprosessen.....	29
Reliabilitet og validitet	30
Etiske refleksjoner og overveielser	31
5. KONTAKETABLERING	32
5.1 Kontaktetablering per brev	33
Foreldrenes syn på første kontakt	35
En universalistisk tilnærming	37
5.2 Den første kontakten per telefon og uanmeldt hjemmebesøk	42
Direkte kontaktetablering	42
Førstegangskontakt per telefon.....	44
Opplevelse av uanmeldt besøk	47
Innpasningsvansker	49
Usikkerhet bidrar til reaksjoner.....	53
Kommunikasjonsbarriere	55
6. Forståelsene av barnets beste.....	56
6.1 Hva er barnets beste?.....	56
Foreldrenes beskrivelser av barnets beste	57
Hva sier barneloven?.....	58

6.2 Hva innebærer trygghet og omsorg	58
Barnevernsarbeidernes klargjøring av trygghet og omsorg.....	58
Foreldrenes fortolkning av trygghet og omsorg.....	60
De flertydige fenomenene	61
6.3 Skjønnsmessige vurderinger.....	62
Hva er en norm?	63
7. Styringsmekanisme	66
Myndighetenes ansvarsfordeling.....	66
Barnevernets ansvarsfordeling	68
7.1 Undersøkellesmetoder	70
Omsorgsevnes omfang etter «kartleggingsmal»	71
Foreldrenes forståelse av barnevernets undersøkelsesmetoder	72
Hva viser forskning?	73
7. 2 Kunnskapsgrunnlag og skjønn	74
Kunnskapsmessig makt	76
8. Det mangetydige voldsbegrepet	78
8.1 Hva er vold?.....	78
Fysisk - oppdragervold.....	79
Hvordan forstår voldsfenomenet foreldrene.....	83
8.2 Foreldreansvaret og barnerett	85
8. 3 Voldsdimensjon.....	86
«Klaps på baken».....	88
”Klaps”-fenomenet i rettslige forstand	89
Voldsomfanget, kan det måles?	90
9. Frivillig hjelpetiltak og tvangspotensialet	93
Samarbeid ved tiltak	93
Undersøkelses- vurderings- og tiltaksinnflytelse	94
Synspunkter på barnevernloven § 4-4	95
Tvangselementet.....	98
Synspunkter på barnevernloven § 4-12	99
Henleggelse av saken	100
Lignende gransking.....	101
9.1 Foreldrenes syn på tiltak	103
”Taushet er gull”	103

"Når sant skal sies, er det best å la det være"	105
"Smil du, bare smil!"	107
10 Avsluttning.....	109
LITTERATURLISTE.....	113
Vedlegg 1. Informasjonsskriv og samtykkeerklæring.....	119
Vedlegg2.....	121
Intervjuguide for saksbehandlere	121
Intervjuguide for foreldre:.....	123

1. INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for valg av tema

I dette delkapitlet redegjør jeg for bakgrunnen for mitt temavalg og problemstillingene i oppgaven.

Ifølge Kvello (2007) defineres Norge som et flerkulturelt samfunn. Det flerkulturelle samfunn betegner Gule (2008) som et samfunn som består av ulike grupper av mennesker med kulturelle distinksjoner, og som sameksisterer innenfor visse rammer. I henhold til tall fra Statistisk sentralbyrå utgjør innvandrere¹ per 1. januar 2013 om lag 12 prosent av folkemengden i Norge, og de har bakgrunn fra 220 ulike land (SSB, 2013).

I stortingsmelding nr. 17 (1996-1997), som handler om innvandring og det flerkulturelle Norge, står det at *«barneverntjenesten møter innvandrerfamilier som er annerledes på hva som er god oppdragelse og til barnets beste. Mange innvandrere er ukjente med barnevernloven, barneverntjenesten og med velferdssamfunnets måte å gripe inn på når et barn har alvorlige problemer»* (ibid.75). I første rekke foreslår regjeringen ulike tiltak med fokus på å sikre kvalitetsheving av barnevernet, og samtidig med vekt på å opparbeide tilrettelagte omsorgs- og hjelpetiltak (ibid.). I mellomledet påpekes det at i store kommuner er det høy forekomst av barn som omfattes av barneverntiltak som er både fra familier med innvandrerbakgrunn og andre barn. Hvilke typer av tiltak som blir mest mottatt, og hvem som oftest var i kontakt med barnevernet, er ukjent på grunn av manglende statistisk oversikt (ibid. 74).

Få år senere kom det en ny stortingsmelding, nr. 40 (2001-2002), som gir tydelig uttrykk for at barn med innvandrerbakgrunn oftere kommer i kontakt med barnevernet enn andre barn, denne gangen baserer oversikten seg på barnevernsstatistikken fra 1999. Samtidig understrekes det at barnevernet står overfor nye utfordringer og flere særskilte problemstillinger som knyttes til de nye gruppene av brukere i barnevernet (ibid.).

Utfordringene knyttes til blant annet foreldrenes manglende kjennskap til barnevernsapparatet, språkvansker, kulturforskjeller² og referanserammer i forhold til forståelsesmåter av barns problem, barneoppdragelse, barnets beste, m.m (ibid.; St.meld. 17

---

¹ Her benyttes barn med innvandrerbakgrunn som en samlebetegnelse på innvandrere og norskfødte med to innvandrerforeldre, uavhengig av landbakgrunn. Innvandrere er personer som er født i utlandet av to utlandsfødte foreldre og som på et tidspunkt har innvandret til Norge (ssb.no, befolkning). I offentlige dokumenter brukes innvandrerbegrepet når det refereres til konkret statistikk og undersøkelser om dette, i mer generell omtale brukes begrepet etnisk minoritetsbakgrunn (NOU 2012:15).

² Kulturbegrepet skal redegjøres nærmere i kapittel 3 .

(1996-1997)). I NOU (2002:12) ble behovet for barnevernkompetanse i flerkulturelle kontekster fastslått.

Etter at departementet i 2005 utlyste en kunnskapsinnhenting om kulturelt arbeid, har Norsk institutt for by -og regionforskning (NIBR) fremlagt rapport om *Flerkulturelt barnevern – En kunnskapsoversikt* (NIBR-rapport 2007:10). I rapporten foreslås en rekke avgjørende komponenter med vekt på kultursensitivitet og kulturkompetanse som kan bidra til å oppnå et resultatrikt arbeid, samt gi uttrykk for at barnevernsarbeiderne skal kunne tilegne seg kunnskap om bruk av *situasjonsforståelse* i hver enkelt familie (ibid. 16-17). Som følge av denne rapporten utarbeidet departementet i 2008 og opprettet en ny studie i Oslo, Finnmark, Lillehammer og i Telemark- *Barnevern i et minoritetsperspektiv*, med sikte på å øke den flerkulturelle kompetansebasen i barnevernet. I etterkant nedsatte departementet våren 2008 et ekspertutvalg for å utrede kompetanseutviklingen i barnevernet, og i april 2009 ble utredningen ferdig (NOU: 2009:8, Kompetanseutvikling i barnevernet). I utredningen blir det understreket at barnevernsarbeidere må ha spesifikk kunnskap om etniske minoriteter, og kunne opptre kultursensitivt i møte med familier med etnisk minoritetsbakgrunn (ibid.).

I 2011, på oppdrag fra Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementet, har Statistisk sentralbyrå (SSB) gjennomført en sammenlikningsanalyse av bruken av barnevernstiltak blant barn uten innvandrerbakgrunn og barn med innvandrerbakgrunn (SSB-rapporter 39/2011). I denne rapporten viser Kalve og Dyrhaug eksplisitt at i 2009 skårer barn med innvandringsbakgrunn høyest i forhold til landets barnebefolkning på å være i kontakt med barnevernet, enn barn uten innvandrerbakgrunn, med henholdsvis 11 prosent mot 2,9 prosent (Kalve & Dyrhaug 2011).

Så kom NRK Brennpunkt med dokumentaren «Barnediplomatiet» den 8. april 2014. Dokumentaren kaster lys over et nytt konfliktnivå som barnevernssaker har ført til, og som gradvis skaper diplomatiske spenninger mellom Norge og landet foreldrene kommer fra. Barnevernets håndteringsmåter av flerkulturelle familiesaker har ført til at flere land retter kritikk mot det norske barnevernet. Oslos bystyrerepresentant E. C. Nwosu fra Arbeidspartiet, understreker at det mellom barnevernet og mange innvandremiljøer er en tillitskrise, og slutter seg til at det ikke har klart å omstille seg til de nye utfordringene som har blitt skapt av global migrasjon (Barnediplomatiet, publisert av nrk.no den 08. 04.2014). Dagen etter, 9. april 2014, publiserte Institutt for samfunnsforskning en ny rapport,

«Transnasjonal oppvekst», med temaet barn og unge med innvandrerbakgrunn som flytter til utlandet. I rapporten står det at enkelte foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn viser til at én av grunnene til at de flytter ut av landet, er å unngå barnevernet og dets inngrep i familieanliggender (Rapport 2014:2, s.80).

Totalt sett har innvandrerbarn hatt en større økning i årevis, og har høyere representasjon i barnevernssaker sammenlignet med barnebefolkningen i sin helhet (Allertsen & Kalve, 2006). En rekke undersøkelser viser at dette samme fenomenet ikke bare forekommer i Norge, Sverige og Danmark, men også i land som Storbritannia og USA (Bartholet 1991; Chand 2000; Ebsen 2001; Lundstrøm & Vinnerljung 2001; Dzarmaija & Kalve 2004; Puntervold, Bø, Rasmussen & Aanestad 2004).

Det særskilte dilemmafeltet vekker min interesse, og engasjerer meg av flere grunner. For det første som en person som har etnisk minoritetsbakgrunn, og samtidig en person som delvis tilhører majoriteten. Gjennom å kjenne mange familier med etnisk minoritetsbakgrunn, har jeg opplevd at mange foreldre sliter med å skjønne hva barnevernets mål er. De sliter med å akseptere at barnevernsorganene så enkelt kan involvere seg i deres private familieforhold, og anføre hvordan deres egne barn skal oppdras. De sliter med å forstå hva og hvordan ting skal være, og de sliter med å gjette seg til hva som er riktig og hva som er galt. Samtidig sliter de med en følelse av sin tap av fotfeste i familien og miljøet som en god forelder, fordi tilstedeværelsen av barnevernet i deres liv anses som skamfullt og noe som signaliserer at de som foreldre ikke har klart å lykkes med oppdragelsen av egne barn. Samtidig har jeg gjennom mitt arbeid (som tolk) i tolketjenesten opplevd situasjoner der både barnevernsarbeiderne og foreldre har hatt rett i det de har sagt, men forstår og erfarer praksiser fra hvert sitt ståsted. Jeg fått inntrykk av at en handling/fenomen/forhold som i utgangspunktet kunne hatt ulike forståelses- og fortolkningsdimensjoner uten at begge partene var klar over det, og der begge partene holdt det gående med å formidle og motta informasjon ut fra sitt eget ståsted. Disse fragmenterte hendelsene fikk meg til å benytte anledningen for å granske dette området nærmere.

I det neste delkapitlet skal jeg presentere problemstillingen.

1.2 Problemstilling

Temaet for min undersøkelse er møtet mellom barnevernsarbeidere og foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn. Oppgavens hoveddata er kvalitative intervju med henholdsvis foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn som har erfaringer fra møter med barnevernet, og med barnevernsarbeidere som har erfaringer fra møter med foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn. Utallige flerfoldige språk i vår komplekse verden, gjør ifølge Burr (1995) at det ikke finnes en korrekt måte å forstå på. Hver enkelt av oss har ulike forståelser av praksis, denne forståelsen bygges på kunnskaper og erfaringer som vi har tilegnet oss i sosiale relasjoner og kontekst, og bringer med oss videre, og på den kunnskap og erfaring som hver enkelt av oss skaper i og etter den aktuelle situasjonen (ibid.). For å kunne finne ut om foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn og barnevernsarbeidere kan ha ulike forståelser, er det derfor av stor betydning og helt nødvendig å innhente informasjon fra begge parter. På denne bakgrunnen har jeg formulert to hovedspørsmål:

- Hvordan opplever barnevernsarbeidere møtet med foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn, og hvilke erfaringer gjør de seg?
- Hvordan opplever foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn møtet med barnevernsarbeidere, og hvilke erfaringer gjør de seg?

I denne oppgaven skal jeg omtale representantene for barnevernet som barnevernsarbeidere. Rasmussen (2004:60) beskriver barnevernsarbeiderne som representanter et ungt og kvinnedominert yrke, som er knyttet til utviklingen av velferdsstaten. Siden jeg ikke fokuserer på barnevernsarbeidernes kjønn, alder, faglige bakgrunn og stillingsposisjon, foretrekker jeg å bruke en fellesbetegnelse som barnevernsarbeideren. I oppgavens sammenheng vil dette begrepet betegne en offentlig ansatt i barnevernstjenesten og som har erfaring med å jobbe med foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn. Når det gjelder foreldrene, har jeg valgt å ikke legge særlig vekt på hvilket opprinnelsesland de har. Samtidig ønsker jeg å markere at de tilhører mindretallet som skiller seg fra majoriteten, derfor skal begrepet etnisk minoritetsbakgrunn benyttes. Begrepet etnisk minoritetsbakgrunn er en samlebetegnelse på både innvandrere, norskfødte med innvandrereforeldre, samer og nasjonale minoriteter og har oppfattede særtrekk som for

eksempel språk, kultur, hudfarge og religion (NOU 2012:15).

I det neste delkapittelet skal jeg kaste lys over forskning og studier som er relevante for min undersøkelse.

2. Relevant forskning

I dette delkapittelet gir jeg en oversikt over relevant forskning og litteratur som har blitt benyttet i denne oppgaven. Ifølge Thorshaug, Svendsen og Berg (2010), som har gjennomført en evaluering av videreutdanningstilbudet tilknyttet flerkulturelt barnevern, mangler det litteratur og forskning som beskriver barnevernets direkte fremgangsmåter som modeller og metoder med familier med etnisk minoritetsbakgrunn, og noe som gjenspeiles i NIBR-rapport 2007:10. Dessuten gir rapporten en oversikt over studier og forskning som har blitt gjennomført i både innlandet og utlandet. Samtidig påpekes det en mangel på studier om hvordan familier med etnisk minoritetsbakgrunn opplever møtet med det norske barnevernet (Thorshaug, Svendsen & Berg 2010). Med referanse til dette, ønsker jeg å benytte noen av de nyere publikasjonene som er aktuelle i forhold til minoritetsfamilienes beskrivelser.

Doktoravhandlingen ”Jeg kan ikke være den afrikanske mammaen i Norge. Men de må også skjønne at min bakgrunn er en del av meg”, av Bente Nes Aadnesen

Aadnesen (2012) har gjennomført en studie basert på kvalitative intervjuer av både barnevernssaksbehandlere og foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn. Hun beskriver rekke relasjonsvarianter mellom barnevernssaksbehandlerne og foreldrene med utgangspunkt i foreldreinnflytelse og deltakelse i saksbehandlingen. I studien kom det frem at måten saksbehandlere opptrer på i interaksjonen med foreldrene, er avgjørende for hvordan relasjonen mellom dem kommer til å utvikle seg, og hvordan foreldrene opplever relasjonen. I intervjuene med saksbehandlerne beskriver Aadnesen to ytterpunkter som saksbehandlere representerer. Det ene er der kun en av saksbehandlere som beskriver saksbehandlingsprosesser med en rekke tilretteleggelser som førte til at de sammen med foreldrene kom frem til en felles forståelse av situasjonen, og ut fra dette fant de et løsningsforslag som begge parter anså og opplevde som gunstig og til hjelp i den aktuelle situasjonen. Det andre punktet er der saksbehandlerne beskriver saksbehandlingsprosesser hvor det fremkommer en rekke elementer som viser til begrenset foreldredeltakelse og -innflytelse (ibid.283-284). I intervjuene med foreldrene kom Aadnesen frem til at

foreldrene beskriver relasjoner til saksbehandlerne som er preget av enten tillit eller mistillit. Det vises til foreldrene som opplever å ikke bli lyttet til, som beskriver uenighet knyttet til definisjon av problemet og saksbehandlerens ignorering av betydningen av deres kultur, verdier, religion og tradisjoner – dette ga utslag i mistillit til saksbehandlerne, og de forbinder kontakten med barnevernet med en rekke negative opplevelser. Tillit beskriver foreldrene som å bli møtt og vist respekt av saksbehandleren for sine praksiser, og som lyttet til deres definisjon av problemet og av hva som er barnets beste, til deres synspunkt og deres forslag til løsninger (ibid.285-287). I denne undersøkelsen kom det frem at de sentrale komponentene for å oppnå et godt samarbeid og foreldrenes tillit, er saksbehandlerens sensitivitet og kultursensitivitet. Med dette mener hun en kommunikasjon der saksbehandleren tar hensyn til kulturelle forskjeller, lytter til hva foreldrene mener og hvordan de forstår situasjonen, gir dem tilstrekkelig informasjon og samarbeider for å konstruere en felles forståelse og løsning av situasjon (ibid.289).

Masteroppgaven "Et sensitivt barnevern. Om ikke-vestlig foreldres opplevelse og erfaring med barneverntjenesten" av Marie Florence Moufack

Moufack (2010) har gjennomført en undersøkelse av både saksbehandlere i barnevernstjenesten og foreldre med ikke-vestlige bakgrunn. Hun er opptatt av hvordan foreldrene erfarer og opplever kontakten med barnevernet, og hvordan saksbehandlere beskriver kontakten med foreldrene. I undersøkelsen kom det frem at mange foreldrene beskriver det første møtet med barnevernet som preget av redsel, stress og sjokk, og dette ble knyttet til enten deres manglende kjennskap til barnevernets funksjon eller fratakelsen av barnet. Dessuten ga mange foreldrene uttrykk for en negativ, urovekkende og trusselassosierte forhold til myndighetenes representanter, og de ble sett på som utøvere av makt og kontroll (ibid.74). Blant saksbehandlerens beskrivelser kom det frem at den største utfordringen i arbeidet med ikke-vestlige foreldre var betegnet som tids- og ressursmangel, og dette fenomenet finner vi også i Aadnesens (2012) undersøkelse (Moufack 2010,75). Videre fremkommer det at to av fire saksbehandlere la vekt på viktigheten av barnevernets kultursensitivitet, og dette vil hjelpe til med unngå misforståelser og feil, mens andre ga uttrykk for at kultursensitivitet kunne ha en kultur-forklaring som begrunner omsorgssvikt og rom for høyere terskel når det gjelder saksbehandlingen (ibid. 100-101). Moufack hevder at kultursensitivitet handler mer om å disponere et rikt sett av kunnskap og forståelse for andre kulturer (ibid.113).

I artikkelen *Whiteness and the politics of «race» in child protection guidelines in Ireland* viser Christie (2010) til barnevernlovgivingen som understreker at barn med etnisk minoritetsbakgrunn har særskilte kulturelle behov som skiller seg fra majoritetens behov, men uten å utdype og spesifisere hva som menes med dette. Christie mener at slike retningslinjer fremstår som indirekte formidling av en alminnelig norm som alle skal tilpasse seg og forholde seg til, noe som barnevernsarbeidere også gjør i sine praksiser når det gjelder forståelse av hva som anses som best for barna (ibid.).

Javo (2010) påpeker i sin bok om *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsvansker*, ved å ta utgangspunkt i egen doktoravhandling (2003) som er basert på forskning på barneoppdragelse og atferdsproblemer hos samiske og norske barn, at kulturell og etnisk tilhørighet har en viss innflytelse på hvordan barn oppdras og hvordan barn oppfører seg. Hun understreker viktigheten av å behandle etniske minoriteter ut fra kultursensitivitet. Med dette mener hun at fagfolk bør møte etniske minoriteter med bevisst kunnskap om kulturelle verdier og respekt for kulturell annerledeshet, og at dette er utfordrende for barneverns skjønnsutøvelse (ibid.).

Forskningsprosjektet "*Hensyn til kultur - til barnets beste?*"-en analyse av 17 barnevernssaker om omsorgsovertakelse og plassering av minoritetsbarn av Sanne Hofman

Hofman (2010) tar utgangspunkt i barnevernsloven § 4-15, som gir tydelig uttrykk for at i saker med minoritetsfamilier skal man ta hensyn til barnets kulturelle bakgrunn, og ser i hvilken grad dette ivaretas med hensyn til barnets beste. I analysen viste det seg av dette ble ivaretatt på svært ulike måter, og oftest uten eksplisitt forståelse hva som egentlig vurderes og hvorfor det er til barnets beste. Det fremkom at i mer enn halvparten av sakene avlagte retten (fylkesnemnda) med fraværende vektlegging på betydning av kulturell bakgrunn, og nettopp disse sakene hadde vist seg å ha mest behov for dette. I sakene som var mer eller mindre overflødige, ble det derimot ofte foretatt en vurdering av barnets beste, hvor kulturell bakgrunn fikk stor betydning og fungerte som et støtteargument i vurderingen av omsorgsovertakelse (ibid. 201-202). Hoffman fastslår at barnets beste i liten grad blir ivaretatt og viser til at barna plasseres uten å ta hensyn til språk, kultur, religion og dermed blir det opp til fosterforeldrene i hvilke grad det blir ivaretatt. Man sitter igjen med tanker om hvilke konsekvenser og implikasjoner en slik praksis kan medføre for disse barna når det gjelder identitetsutvikling og tilbakeføring til sine foreldre og sitt miljø (ibid.).

Vitenskapelige artikler i "*British Journal of Social Work*" som bygger på en komparativ analyse av norsk og engelsk barnevernspraksis, av Katrin Kriz og Maria Skivenes

Kriz og Skivenes (2010) tar utgangspunkt i hvilke utfordringer både norske og engelske barnevernsarbeidere opplever i arbeidet med familier med etnisk minoritetsbakgrunn. Her skal kun funn i det norske barnevernet presenteres. I intervjuer med norsk barnevernsarbeidere fremkom det at norsk barnevern var mer opptatt av å formidle og lære opp foreldrene i hva som anses som viktig i barneoppdragelsen, det ble også gitt uttrykk for forventningen av at foreldrene måtte kunne språk og være to-kulturell, og dette begrunnes med det vil lette både foreldres og barns integrering i det norske samfunnet, og dermed sikre barnas utvikling på best måte. De største utfordringene beskrives som fraværende familiers forståelse av barnevernets funksjon og ulike forståelser av hva som er barnas behov. Kriz og Skivenes oppsummerer sine funn med fraværende kommunikasjonsferdigheter hos barnevernsarbeidere som fører til utfordringer og misforståelser, samt at de peker på manglende kultursensitivitet. Med dette menes fraværende hensyn til hvilke betydninger kulturell tilhørighet kan ha for barnas videre identitetsutvikling, samt manglende refleksjoner rundt familiens betydning og forståelse av ulike forhold (ibid.).

Etter denne delvise presentasjonsoversikten ønsker jeg å gå inn på noen sentrale temaområder som har blitt beskrevet i den refererte forskningen, og dette vil jeg bruke i diskusjonen av mitt eget materiale. Tillitt, kultur, kultursensitivitet, refleksjonsevne rundt ulike forståelser og meninger, og en rekke av de andre tilretteleggingene som har blitt etablert for å etablere en god relasjonsplattform mellom barnevernsarbeiderne og foreldrene.

Jeg kommer ikke til å drøfte kulturens begreps- og definisjonsvariasjoner, men i det neste delkapittelet skal det kastes lys over kulturens relevans i problemsstillingenes sammenheng.

3. Begreps- og teoretiskavklaring

Flere publikasjoner og debatter påpeker ulike utfordringer og problemer som kan oppstå mellom barnevernsarbeidere og foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn, og disse knyttes til manglende kunnskap og kompetanse om forskjellige kulturer, manglende kultursensitivitet og en rekke av andre kulturelle kontekster, og at disse er svært nødvendig og avgjørende elementer i en slik type arbeid, er innlysende (Aadnesen 2012; NIBR-rapport 10: 2010; Javo 2010; Christie 2010; Hofman 2010; Kriz og Skivenes 2010; Moufack 2010; Saus

2008). Betegnelsene på kulturrelaterte begrep er svært varierende og ulike, og dette gjør det vanskeligere å fastsette en konkret betegnelse på kulturbegrepet (Saus 2008).

Det viser seg at kulturperspektivet er et viktig tema, men på grunn av et altfor omfattende temaområde har jeg valgt ikke å fokusere særlig på det. Men siden min undersøkelse handler om mennesker med ulik kulturell bakgrunn og deres opplevelser og beskrivelser i en slik sammenheng, ønsker jeg å redegjøre for kulturbegrep som mer eller mindre relaterer seg til hvordan mennesker skaper mening i relasjon til hverandre. Eriksen (2002) definerer kultur som ulike væremåter, verdier og skikker som overføres i en mer eller mindre forandret form fra generasjon til generasjon, og dette knyttes til alle mennesker uansett bakgrunn, nasjonalitet, språk, og religion. Kulturforskjellene kan være mellom familier, mellom samfunnsklasser, mellom byer og land (ibid.). Med andre ord vil det si at hverken barnevernsarbeiderne eller foreldrene tilhører en spesifisert kultur, men at alle har en varierende kulturell bakgrunn og ulik tilhørighet. Gullestad (2002) kobler kulturbegrepet til menneskets fortolkningsramme som et kognitivt kart som mennesket forholder seg til å tolke ulike hendelser og forhold av sine omgivelser og omverden. Det kan forstås som et slags filter som situasjoner og problem innsees gjennom (Bäärnhielm, Rosso & Patty 2010). Ut fra dette kan man si at det finnes mange fortolknings- og forståelsesrammer og at hvert enkelte menneske handler på vegne av sitt kognitive kart. Den sosialkonstruktivistiske tilnærmingen tar nettopp utgangspunkt i å få frem at det finnes forskjellige forståelser og opplevelser av samme fenomen.

Sosialkonstruktivisme

"Situasjoner som oppfattes virkelige, blir virkelige i sine konsekvenser» - dette er det såkalte Thomas-teoremet, som fører oss tilbake til Chicago-sosiologen William Isaac Thomas. Sitatet innebærer at ens tolkning av en situasjon påvirker dens handling.

Sosialkonstruktivismen går ut fra at det ikke finnes en universell oppfatning av et fenomen, handling eller forhold, og derfor kan man ikke ta dette for gitt og noe som alle vet om. Vår oppfatning er historisk og kulturelt betinget, og den konstrueres i sosiale prosesser og i interaksjon med omgivelsene, og utveksles og forandres gjennom tid og rom (Burr 1995 i Jørgensen og Phillips 1999). De ulike oppfatningene vil medføre ulike typer av handling og fortolkningsgrunnlag av sine handlinger (ibid.). Oppfatningsevne av for eksempel hva som er barnets beste, kan sees på som skapt og opprettholdt gjennom ens sosiale interaksjon med omgivelsene, og som forstås relativt i forhold til blant annet tiden og Kulturen som vi lever i.

Følelssespråk

Redskapet for våre oppfatningskonstruksjoner er språket, det inneholder kulturbestemte koder som ord, uttrykk og metaforer, og avgjør hvordan vi handler og hvordan vi tenker om ulike ting (Burr 1995). Språket hjelper oss å utforme og formidle våre opplevelse og erfaringer og gi dem mening, gjennom språket blir visse fragmenter tilgjengelig for oss (ibid.). Foreldrene som deltok i oppgaven kan både forstå og snakke norsk, men uten et bredt ord- og uttryksrepertoar. Jeg benyttet meg en delfavør som jeg har, nemlig et språk som er foreldrenes morsmål, eller det som Potter og Wetherell (1992) kaller det *fortolkende repertoaret*. Med dette menes språket som iverksetter en bred samling av beskrivelser, begreper og talemåter som er samlet rundt metaforer og livaktige bilder, og som kan konstruere versjoner av handlinger og andre fenomener (ibid. 90). Istedenfor morsmål foretrekker jeg å benytte begrepet *emosjonelt språk* eller *følelssespråk* – det språket foreldrene best uttrykker sine følelser på (Kumar 2001:145). Dette ser jeg som enda en god mulighet for å få fylligere beskrivelses- og opplevelseskjennskap. Ifølge Jørgensen og Phillips (1999) går adgangen til de faktiske forhold gjennom språket, og ved hjelp av språket representerer vi vår virkelighet.

Identitetsutforming

Prieur (2002) bryter i artikkelen "*Frihet til å forme seg selv?*" med utgangspunktet i sosialkonstruktivismen oppfatning av individet som essens. For å klargjøre dette eksemplifiserer hun det med at Anne liker å pynte seg, fordi hun er ei jente. Prieur hevder at dette hviler på en generalisering der å pynte seg betegnes som et felles kjennetegn for alle jenter. I en konstruktivistisk forstand forklares dette med at det å være jente er noe som gis en bestemt betydning i en bestemt sosial eller kulturell kontekst (ibid. 4). Med dette viser Prieur at individet har stort spillerom for å forme seg selv og å ta egne valg, og samtidig at samfunnsmessige tilskrivninger kan være sterkt styrende i forhold til hva en ellers ville fortolke seg selv som, og at noen ganger er det vanskelig å frigjøre seg fra dette. Med henvisning til Bourdieu (1999) og Giddens (1996) viser Prieur to ulike identitetskonstruksjoner. Det første er habitusbegrepet til Bourdieu, som omtales en dyptliggende og ubevisst tenke- og væremåte som en ved det første selv har blitt preget av omgivelsene som er rundt vedkommende, i neste omgang påvirker hvordan en selv preger sine omgivelser, og reproducerer de oppfatningene man selv har tilegnet seg. Bourdieu fastslår at *tradisjon, kontinuitet og reproduksjon er mer fremtredende enn fornyelse, brudd og mobilitet*, og understreker at habitusformene endrer seg med nye erfaringer, men aldri

radikalt, fordi det nye tas ut fra premissene som ligger i det foregående (ibid. 5). Giddens hevder derimot at sosiale endringer motvirker faste identiteter, og når ulike mennesker møtes i ulike kontekster, kan mennesker nyansere mellom ulike subjektposisjoner i ulike kontekster en inngår i. Han slutter seg til at tradisjoner mister sitt grep og livsstilsvalg blir viktigere. Valgmulighetene er varierende, men bevisstheten om andre livsstiler danner refleksivitet når handlingsrommet er ikke særlig stort (ibid.6).

Hermeneutikk

Å kunne forstå er et sentralt element innenfor hermeneutikk (Aadland 2004).

Hermeneutikken erkjenner at verden er kompleks, flertydig, mangfoldig og at det ikke eksisterer universelle sannheter. Vi ser på verden gjennom språket og formidler vår oppfatning av for eksempel hva vi tillegger ord og begreper som barnets beste, vold, barneoppdragelse, og foreldrerolle (ibid.). Hver enkelt av oss forstår og tolker ulike fenomener ut i fra sin egen erfaring og opplevelse, ut i fra sin egen oppdragelses- og kulturkontekst (Halvorsen 2004). De premissene som vi bringer med oss, bygger på vår forforståelse, som er både bevisst og ubevisst, og denne fungerer som referanseramme for hvordan vi forstår en handling, fenomen eller forhold (Aadland 2004). I sammenheng med kvalitativ metode, som brukes i denne oppgaven, kan det hermeneutiske synet ses som en fortolkningslære (Halvorsen 2004). I denne oppgaven forsøker jeg å tolke møterammeverket mellom foreldre og barnevernsarbeidere i lys av et sosialkonstruktivistisk perspektiv. Etter min forståelse er formålet med en slik tilnærming å få tak i kunnskap om et fenomen, på bakgrunn av en annens forståelse. En eksemplifisering på det er når en barnevernsarbeider i møte med en familie med etnisk minoritetsbakgrunn ønsker å undersøke gjennom samtaler eller observasjoner hvordan samspillet mellom foreldrene og barnet foregår og hva foreldrene forstår med å gi barnet omsorg. Slik kan barnevernsarbeideren skjønne og vurdere bakgrunnen for foreldrenes omsorgsevne. I denne oppgaven ønsker jeg også å få innsikt i rammeverket rundt et slikt møte. Det fører til innsikt i hvordan forståelsen av omsorg legger grunnlaget for hvordan en utøver omsorgen. For å finne ut hvorfor en handler som en gjør, og hva som er meningen og baktanken med en slik handling, tar hermeneutikken utgangspunkt i fenomenologien. Fenomenologien vektlegger at for å kunne få kunnskap om hvordan en oppfatter og opplever ting, er det nødvendig å la disse oppfatningene og opplevelsene få komme frem (Aadland 2004:174). Å få den enkeltes egen opplevelse, oppfatning og erfaring ut fra sitt ståsted, men ved å reflektere rundt dette kan vi oppnå en betydeligere og dypere erkjennelse (ibid. 180).

Her er det viktig å reflektere for å forstå hvordan den enkelte opplever fenomen, hendelser og situasjoner, og i lys av mitt empiriske datamateriale skal jeg forsøke å innhente kunnskap hos mine intervjudeltakere. Og det skal granskes hvilke tanker, hvilke forståelser, hvilke motiver og intensjoner som ligger bak de ulike handlinger og hvilke forståelser legges til grunn (Aadnesen & Hærem 2008).

I det neste kapitlet skal jeg redegjøre for metodiske fremgangsmåter og databehandlingsprosessen.

4. Datainnsamlingen og analysearbeidet

I denne delen vil jeg redegjøre for analysemetoden og datainnsamlingen. Jeg redegjør for utvelgelses- og rekrutteringsprosessen av aktuelle intervjupersoner. Deretter skal jeg belyse noen refleksjoner før intervjuverksettelsen og beskrivelsen av intervjuprosessen med barnevernsarbeidere og foreldre, og presentere transkriberingsprosessen. Avslutningsvis vil jeg behandle validitet og etiske utfordringer.

Analysemetode

I materialbehandlingen har jeg benyttet meg av *grounded theory*-metoden. Først ble denne metoden introdusert i boka "*The Discovery of Grounded Theory*" av Glaser og Strauss (1967). Med grounded theory er formålet å skape teoretiske begreper som kan hjelpe med å beskrive ulike sosiale fenomener og prosesser. I denne metoden kan man parallelt med analysearbeidet samle eksempler på gjentatte erfaringer som peker i samme retning i datamaterialet og på bakgrunn av disse dannes en generell teori (Jacobsen, Kristiansen og Prieur, 2002:78).

Charmaz (2005) representerer en konstruktivistisk versjon av grounded theory. Han fastslår at grounded theory gjør det mulig å kunne skjønne individets verden, og at dette kan brukes som en fleksibel og oppdagende prosess der formålet å få en fortolkning av individets virkelighetsforståelse heller enn å søke sannheten. Denne versjonen aksepterer at det finnes mangesidige sosiale virkeligheter, og i et slikt perspektiv er virkeligheten som blir funnet et produkt av interaksjon mellom data og forsker (ibid.). Dette hjelper blant annet til med å få nye perspektiver, å få frem fokusretningen for videre materialinnsamling og lede i forutsette retninger. Ulike hendelser indikerer ulike kategoriområder, og deretter gis disse kategoriene et navn som sammenfatter dens innhold. Slik fremstilles kategorier direkte fra innsamlede data gjennom forskerens tolkninger og ikke fra hypoteser. Med denne kodingen bidrar forskeren til å få nye perspektiver på datamaterialet sitt og til å

bestemme knutepunkt for videre datainnsamling, og det kan lede vedkommende i uforutsette retninger (Hallberg 1998). Under kategoriutviklingen kan man oppdage en del uoverensstemmelser, mangel eller usikkerhet rundt utsagn, og da kan disse korrigeres og fylles på ved å gå tilbake til det innsamlede datamaterialet, og der kan man samtidig kontrollere og videreutvikle kategorier og ideer (Charmaz 2005). Ved innsamlings- og analyseprosessen noteres som regel fortløpende ideer om tema, data og muligens sammenhenger som når frem, dette kalles memo (ibid.).

Datainnsamling

Fra begynnelsen av min studie har jeg valgt å benytte meg av kvalitativ forskningsmetode, av den grunn at metoden muliggjør å se på de forskjellige sosiale verdener fra innsiden (Langdrigde, 2006). Denne forskningstypen tar utgangspunkt i menneskets subjektive opplevelser, og overleverer oss et forunderlig og overraskende innblikk i et eller flere fenomener gjennom deres øyne. Det viktigste for meg var å få frem både foreldrenes beskrivelser, erfaringer og opplevelser av kontakt med barnevernet, og barnevernsarbeidernes beskrivelser og erfaringer fra arbeidet med slike foreldre. Jeg har rettet fokuset mitt mot å få tak i hver enkelts egne beskrivelser av sin sosiale livsverden, og dette ønsket jeg å gjøre i mest mulig naturlige settinger. Å snakke ansikt til ansikt er en stor fordel, da man mer eller mindre kan sikre en god og åpen dialog, og dermed ytre fyldigere opplysninger, der det er rom for å klargjøre det man ikke forstår og å utarbeide mer nyanserte svar. Med tanke på å gjennomføre dette på en mer strukturert og god måte, ble det valgt individuelle intervjuer. I den hensikt ble det på forhånd utarbeidet en intervjuguide med en rekke spørsmål og temaer med vekt på elementer som jeg var opptatt av (Kvale, 2002; Johannessen m. fl., 2010). Siden jeg ønsket å se på to ulike ståsted, ble det utarbeidet en intervjuguide med temaområder som jeg var interessert i. I tråd med Kvales (2001) oppfordringer har jeg prøvd å formulere intervju spørsmålene mer åpne og lettforståelige med sikte på å gi rom til intervju personene for å velge selv om hva og hvordan de ønsket å beskrive sine følelser, erfaringer og opplevelser. Siden intervju personene har ulike ståsted, språk og bakgrunn, har jeg utarbeidet to intervjuguider (vedlegg 1) med hensyn til dette. Intervjuguidene har de samme sentrale temaelementene, men med ulike formuleringer og ulik tilnærmingsfremgang. Her menes det at spørsmålene til barnevernsarbeiderne har sammenheng med arbeidsrelaterte områder hvor jeg blant annet spør om beskrive fremgangsmåten for den første kontakten med foreldrene, og hvilke retningslinjer og vurderingsgrunnlag de forholder seg til. Spørsmålene til foreldrene tar

utgangspunkt i det å fortelle om opplevelser og erfaringer om blant annet den aller første kontakten med barnevernet.

Rekrutteringsprosessen

Ifølge Thagaard (2010) baserer kvalitative studier seg på et strategisk utvalg av personer som kan gi svar på elementer som problemstillingen tar sikte på. Det vil si at de personene disponerer den relevante erfaringen, de egenskapene og opplevelsene som vi søker etter. Jeg hadde bare én nødvendig forutsetning for å bli intervjuet - intervjupersonene skulle gjerne ha erfaring fra møter mellom barnevernet og foreldre med minoritetsbakgrunn. Thagaard påpeker at man kan møte utfordringer ved å skaffe personer som ønsker å delta i undersøkelsen, av den grunn at for mange er det å fortelle sine personlige opplevelser vanskelig, og ikke alle ønsker å fortelle om akkurat den delen av sitt liv. Derfor må man gå frem med en utvelgelsesmetode der en kan forsikre seg om at deltakerne er villige til å delta (ibid.56).

I den hensikt, og på veilederens anbefalinger, har jeg kommet i gang med rekrutteringsprosessen i god tid i forkant. Det ble sendt en rekke henvendelser per e-post til ti ulike barneverntjenester med en forespørsel om å delta i intervju i forbindelse med min masteroppgave. I etterkant har jeg også henvendt meg direkte til seks ulike barnevernkontorer der jeg etter tillatelse la flere ark med en kort prosjektbeskrivelse og ba om at en kontaktet meg dersom en kunne stille opp. Det har gått flere måneder uten at jeg fikk noen som helst respons på forespørslene mine. I tråd med Thagaard (2010) kan dette forklares med at folk enten har det travelt eller at de er forsiktig med å delta i undersøkelser som er arbeidsrelaterte og som har mange taushetsbelagte områder.

Da bestemte jeg meg for å bruke en annen utvelgelsesfremgangsmåte. Som frivillig veileder på Røde kors bestemte jeg meg for å ta kontakt med min leder og spørre direkte om vedkommende hadde kontakter fra barnevernet. Ved lederens forbindelser og bekjentskap fikk jeg i gang en rekrutteringsprosess av barnevernsarbeidere som hadde erfaring fra slike saker. De barnevernsarbeiderne var fra ulike arbeidsssteder, og takket ja til å bli intervjuet fordi de kjente min røde kors-lederen. Jeg kontaktet dem per epost og telefon, slik formidlet jeg all nødvendig informasjon og slik avklarte vi passende tidspunkter for intervjuene.

Underveis har jeg fått implikasjoner av datamaskinoppdateringen der de to første lydopptakene med intervjuer forsvant til tross for dataekspertenens bekreftelse på at alt som var lagret ikke kom til å forsvinne. Dette gjorde meg dyktig i å lagre de andre lydopptakene som

ble gjennomført etter denne hendelsen på en kryptert minnepinne istedenfor datamaskinen. Disse forsvunnete lydopptakene har blitt gjort til skriftlig tekst, men jeg har ikke brukt disse på grunn av usikkerheten rundt hvor korrekte disse er uten å kunne dobbeltsjekke. Dette ble også ikke gjort fordi jeg har fått flere intervjupersoner fra barnevernet, og der jeg med full tredobbelsjekket sikkerhet kunne benytte meg av datamaterialet, gå tilbake og høre på opptakene, finne ut det som jeg ikke helt eller delvis forsto og fylle på de manglende og usikre fragmentene (Charmaz 2005).

Jeg fikk rekruttert sju barnevernsarbeidere, og i løpet av seks måneder gjennomførte jeg intervjuene, men i datamaterialet ble kun fem av disse benyttet.

Utvalget av foreldrene foregikk hovedsakelig gjennom egne kontakter. Ved å jobbe på flere steder, som blant annet tolk og frivillig veileder på røde kors, har jeg kjennskap til mange familier som har vært og er i kontakt med barnevernet, og dette viste seg å være nyttig i rekrutteringsprosessen. Noen av dem visste om oppgavens interessefelt og stilte opp av egen fri vilje. Samtidig har jeg skaffet noen foreldre til intervjuene gjennom private kontakter, altså de som jeg kjente godt. Jeg spurte dem direkte om å delta på intervju i forbindelse med studien, noe som de takket ja til. Til sammen ble det rekruttert sju foreldre, av dem utgjør to foreldrepar og én fra hver familie.

Alt i alt ble det rekruttert tolv intervjupersoner, derav fem fra barnevernet og sju foreldre. I analysen etter grounded theory er antallet intervjuede personer ikke bestemt i begynnelsen, utvalget gjøres gjentatte ganger i løpet av forskningsprosessen. Dette gjøres inntil undersøkelsespersonene selv vurderer om samtlige kategorier har en tilfredsstillende informasjonsmengde, og ved at det ikke kommer noe nytt til i datamaterialet, kan man avbryte datainnsamlingen (Glaser & Strauss 1997). I tråd med dette følte jeg at jeg hadde et datamateriale som var godt nok, og anså ikke at det var behov for å rekruttere flere personer.

Refleksjoner før intervjuverksettelsen

Med tanke på at det grunnleggende analysematerialet er det som fortelles av mine intervjupersoner, lot jeg dem selv bestemme tid og sted for å bli intervjuet, og dette ble alltid prioritert. I utgangspunktet varighet på et intervju var satt fra 1 til 1½ time med tanke på deres tid, men jeg selv hadde alltid nok tid til disposisjon. Ifølge Misher (1991) er en av de optimale måter som individet begripeliggjør sine erfaringer og opplevelser på, å fortelle. I

tråd med dette forsøkte jeg å legge til rette for at intervjuene skulle ha en fortellingsform. Jeg informerte hver intervjuperson om at jeg kunne veldig lite om det jeg søkte kunnskap om og at det var vedkommende som hadde erfaringen og kunne dette. Derfor ønsket jeg gjerne at vedkommende fortalte meg om det de kunne, samt at jeg iblant kom til å stille noen spørsmål på bakgrunn av min manglende erfaring. Samtidig er det slik at når noe fortelles så kan det være at viktige ting ble glemt eller underkommuniseres og forties på grunn av fortrenge eller ubehagelige opplevelser og erfaringer (Danielsen 1993).

Ifølge Thagaard (2010) er det viktig å skape en tillitsfull atmosfære, dette kan gjøres ved for eksempel å fortelle til den intervjuede hva en er ute etter. Siden jeg skulle intervju både foreldre og barnevernsarbeidere, var jeg litt bekymret over at noen av foreldrene kunne anse meg som illojal mot dem, fordi jeg kommer til å intervju barnevernsarbeidere også.

Dette tok jeg i betraktning, og innledningsvis i hvert intervju fortalte jeg at formålet med dette var å se hvordan mennesker opplever samme fenomener fra ulike ståsted, men ikke for å beskyldre eller kritisere noen. Jeg opplevde at dette ga meg et godt resultat med mer avslappet og åpen dialog. Samtidig påpeker Thagaard at man bør finne en balanse mellom vurderende og bekreftende kommentarer til det som den intervjuede formidler (ibid.).

Under intervjuene var det noen ganger lett å gi nikk eller lignende ikke-verbale uttrykksmåter uten direkte bekreftelse eller avkreftelse på det vedkommende ga uttrykk for, mens i andre ganger var det mer utfordrende å balansere dette. Samtidig var jeg bevisst på å holde mine egne synspunkter utenfor, men jeg prøvde heller å være en god lytter og vise min forståelse og interesse for det som vedkommende fortalte (Dalen, 2011).

Intervju med barnevernsarbeiderne

Intervjuene med barnevernsarbeiderne ble foretatt på deres kontor etter deres egne ønsker, og hadde en gjennomsnittlig varighet på 1-1½ time hver. Først informerte jeg alle mine intervjuede personer om hva prosjektet gikk ut på, og at det var godkjent av personvernombudet for forskning (NSD) . Deretter spurte jeg om tillatelse til å ta opp intervjuet på båndopptaker, utleverte samtykkeerklæring (vedlegg 2) og informerte om sletting av det innsamlede materialet, samt om muligheten til å lese oppgaven på universitetets nettside. Før de første intervjuene var jeg nervøs for å snakke med offentlige personer, noe som gjorde meg mer usikker på meg selv og min fremgangsmåte. Etter hvert opplevde jeg dem som imøtekomende og lette å snakke med, og dette ga meg mer sikkerhet til å stille tilleggsspørsmål som dukket opp der og da, og ba dem om å utdype

eller klargjøre noen momenter som jeg ikke skjønnte helt. I tillegg til lydopptakeren har jeg notert noen viktige punkter som memo, idéer, tema og andre nyanser som dukket opp underveis, og noen elementer som ikke kunne fanges opp av lydopptakeren. Etter første intervjuene ga notatene og delvis lydopptakene meg en rekke av mange gode tanker til å forarbeide en del oppfølgingsspørsmål som kunne føre til mer utførlige besvarelser, og som ikke kunne unnlates å besvares med henvisning til pålagt taushetsplikt. Dette samsvarer godt med Dalen (2011), som sier at man bør foreta ett eller flere intervjuer før man finner ut hvordan intervjuguiden fungerer, der man også kan teste ut opptaksutstyret, og vurdere eventuelle endringer, for eksempel på spørsmålsformuleringen, og om noe bør ekskluderes eller tilføyes. Intervjuguiden med barnevernsarbeiderne fungerte som en diskusjonsrettesnor, og stort sett fulgte vi etter spørsmålsrekkefølgen, unntatt ved tilleggsspørsmål som dukket opp underveis. Etter hvert intervju prøvde jeg å sortere mitt datamateriale etter ulike kategorier i temaområder, og dette hjalp meg med fokusretningen for den videre materialinnsamlingen (Charmaz 2005).

Intervju med foreldrene

Intervjuene med foreldrene foregikk hjemme hos dem etter deres egne ønsker. Den gjennomsnittlige varigheten på intervjuet var om lag fra 2½ opptil 5 timer. Etter det første intervjuet skjønte jeg fort at en intervjuguide ikke var den gunstige fremgangsmåten for å skape en tillitsrelatert dialog. Under intervjuet opplevde jeg et skeptisk forhold til samtaler som kan innebære noen som helst formelle trekk, samt at vedkommende ikke så nødvendigheten av å skrive under på samtykkeerklæringen. Jeg prøvde å skape en tillitsfull atmosfære ved å fortelle vedkommende hva som var formålet med dette, og at dette var en del av min studieprosess, idet ba jeg om unnskyldning og ga uttrykk for at jeg følte meg skamfull over dette. Tross det opplevde jeg at intervjuet gikk bra. Om det var fordi jeg viste min ydmykhet i form av en unnskyldning eller at jeg la intervjuguiden og erklæringsskjemaet tilbake i veska er vanskelig å si, men dette førte til gjenopprettelse av tillitsforholdet. Dette var en verdifull og nyttig erfaring. Til de neste intervjuene bestemte jeg meg å skrive et lite påminnelsesnotat med noen få ord som innebar et hovedelement fra hvert temaområde, som for eksempel barnets beste, 1.kontakt, spørsmål fra barnevernet, oppdragelse og lignende. Jeg har også benyttet en annen fremgangsmetode i forholdt til samtykkeerklæringen. Jeg tok utgangspunkt i min studie i form av en vanlig fortelling der jeg fortalte om en rekke formelle prosesser som jeg som student må følge. Blant annet har jeg fortalt om at jeg måtte søke en slags tillatelse (NSD) til å utføre intervjuene og at dette

ble gjort for å sikre deres rettigheter, og at jeg utarbeidet et samtykkeerklæringsskjema med sikte på rettighetene til vedkommende og at det er ingen krav å signere det og er opp til vedkommende. All nødvendig informasjon ble formidlet og mottatt uten negative reaksjoner. Siden intervjuvarigheten var lang, ble opptakeren fort glemte, samtalen var naturlige og ga et rikt, beskrivende datamateriale. Og de kunne iblant handle om dagligdagse ting som ikke hadde noen relevans for oppgaven.

Transkriberingsprosessen

Ifølge Strauss og Corbin (1990) begynner forskere som benytter seg av grounded theory med bestemte forutsetninger og spørsmål, samtidig som man ifølge Glaser og Strauss (1967) bør vente med å gå gjennom litteraturen til et stykke ut i arbeidet med undersøkelsen for å være mer åpen for kategorier som kommer opp. Dette kjenner jeg meg igjen i. Før jeg startet alle mine intervjuer, hadde jeg problemstillingen med visse temaområder og spørsmål. I forkant hadde jeg søkt, lest og gjennomgått mye litteratur som jeg anså som relevant. Da jeg hadde gjennomført et par intervjuer, forsto jeg at mye av litteraturen var irrelevant, og der spørsmål og temaområdene har utviklet seg. Det første steget i mitt analyseverk var å overføre lydopptakene fra intervjuene til en skriftlig form, dette kalles transkribering (Kvale og Brinkmann, 2010).

Transkriberingen var tidskrevende og kjempenyttig for arbeidsprosessen. Intervjuene ble transkribert på bokmål, og uten å endre innholdet. Når det gjelder foreldrenes intervjuer, var det nødvendig å oversette disse fra et annet muntlig språk til skriftlig norsk. Jeg forsøkte å transkribere foreldrenes utsagn i samme form som de ble sagt. I tråd med grounded theory er koding av delvis innsamlet datamaterialet i den startende analysefasen viktig, slik at man får frem viktige substanser (Charmaz 2005; Glaser & Strauss 1967; Glaser 1978). Koding brukes for å sile materialet inn i forskjellige kategoriformer. Etter hvert ble innhentet informasjon gransket grundig og detaljert, og samtidig distribuert inn i tilsvarende innholdskategori, og dette ble gjort ved å stille ulike spørsmål, som for eksempel «hva prøver vedkommende her å si?» «Hva betyr det?» (ibid.). Da jeg transkriberte en del tekster, leste jeg gjennom disse flere ganger ved å stille en rekke spørsmål, blant annet de som nevnes over, og dette hjalp meg med å få tak i mange viktige momenter. Disse meningsbærende elementene i råmaterialet kalles substantive koder, og kan navngis ved å bruke ord fra intervjupersonene (Charmaz 2005; Glaser & Strauss 1967; Glaser 1978), noe som jeg har gjort, og her er noen eksempler på disse kodene: Telefonkontakt,

hjemmebesøk, brev, politi, retningslinjer, lover, modeller, metoder, tiltak, frivillig tiltak, omsorg, trygghet. Etter kodingen ble det lettere å plassere disse under kategoriene som hadde likt innhold, som for eksempel: Første kontakt, barnets beste, paragrafer, vold, oppdragelse. På denne måten finner vi likheter og ulikheter, gjennom å reflektere, sammenligne og meningsidentifisere. Man kan sammenligne erfaringer, tanker, hendelser og situasjoner som beskrives av ulike intervjupersoner, og dette gjøres også for å se om det som fremkommer handler om det samme eller ei (ibid.). Ved å gi mitt tekstmateriale mer detaljert koding, ga dette meg nye innblikk og nye måter å se på ulike fenomener, og samtidig, ved å sammenligne hendelser og likheter og ulikheter, fikk jeg frem viktige momenter som jeg ikke hadde tenkt gjennom før. Denne hjelp meg også i videre analysearbeidet, slik at det var mye lettere å finne frem sitatene som jeg ønsket å bruke i oppgaven.

Reliabilitet og validitet

Kvalitativ forskningsmetodes fremgangsmetoder er ikke standardisert som for eksempel i kvantitativ metode (Fangen 2010). Dermed reiser det seg et spørsmål om hvorvidt det fremlagte datamaterialet er pålitelig og hvorvidt man kan stole på disse resultatene. Sagt på en annen måte, handler dette om hvorvidt besvarelsene til mine intervjupersoner var ærlige og åpne, og samtidig hvorvidt min egen oppfatnings- og fortolkningsevne ikke har påvirket resultatene. Kvale og Brinkmann (2010) tar utgangspunktet i reliabilitet, som kan vise pålitelighetsgraden til resultatene. De viser til at man ved å stille en rekke ledende spørsmål skaper en mulighet til å sjekke og finne ut hvor ærlige svarene er, og dette bidrar også til å styrke intervjupersonenes pålitelighet (ibid.). Som det har blitt nevnt tidligere, har jeg brukt forhåndsformulerte spørsmål som bidro til at jeg ble bevisst på spørsmålenes formål, samtidig har jeg stilt mange spørsmål i form av «vil det si at...?», «om jeg forstår det riktig at du sier...?», «hva mener du med å si...?». Dette er, i tråd med Kvale (2001), på en måte en bekreftelse eller avkreftelse på det man tviler på underveis i intervjuene.

Transkriberings- og analysearbeidet har også en vesentlig betydning i forskningsformen, og dette dreier seg om validiteten til datamaterialets tolkninger, og ved at man beskriver sin undersøkelsesprosess på en mest mulig grundig og detaljert måte, vil dette gjøres gjeldende for resultatets troverdighet og pålitelighet (Kvale & Brinkmann 2010; Thagaard 2009). Jeg beskriver hva jeg undersøker, hvem og hvor mange som deltar, og hvordan jeg har kontaktet dem. I det har jeg forsøkt å beskrive min fremgangsmåte og arbeidelsesprosess. Ifølge Thagaard (2009) innebærer bekreftbarhet at forskeren skal forholde seg kritisk til

egne fortolkninger, vise til på hvilken bakgrunn man kommer frem til sine tolkninger, og vise til at resultatene i undersøkelsen kan støttes opp og bekreftes av annen forskning. Sett innenfor dette har jeg brukt en vid rekke av intervjupersonenes direkte utsagn i form av sitater, og slik viser jeg både til opphavets fortolkningsgrunnlag og framlegger troverdig undersøkt virkelighet. Samtidig, når jeg tolker de empiriske datamaterialene, viser jeg til andre, lignende studier og forskningsteoretiske referanserammer.

I forholdt til foreldrene forsøkte jeg å være mer forsiktig og bevisst. Ved å beherske samme språk som foreldrene, ved å ha samme bakgrunn, og gjennom at noen av dem hadde litt kjennskap til meg fra tidligere, ville slike faktorer kunne ha både fordeler og ulemper. Men dette ledet til en rik og fyldig materialbase. Innenfor kvalitativ forskning studerer man språklige ytringer og handlinger i en kontekst som undersøkelsespersonen må kunne gjøre rede for, og i tråd med dette anså jeg både kulturell og språklig kunnskap som helt nødvendige redskaper for å få dypere forståelse og tolkning av ulike radikale kontekster. Når det gjelder barnevernsarbeiderne, kom det frem både negative og positive beskrivelser av ulike forhold, og de fremsto mer eller mindre bevisste og reflekterte over dette, samt at de opptrer på vegne av offentligheten og at forståelser og handlingsmåter stadig refererer til arbeids- og lovbestemmelsesforhold. Det tyder mer på at informasjonen inneholder troverdige trekk. Formålet er å få frem foreldrenes og barnevernsarbeidernes forståelser og opplevelser av virkeligheten, og dette er i tråd med sosialkonstruktivismen, som handler nettopp om hvordan mennesker forstår, beskriver og fortolker sine omgivelser ut i fra sitt ståsted og sine forforståelser. Samtidig opplevde jeg at kvalitativ tilnærming i fortellingsform har gitt meg et fyldig datamateriale.

Etiske refleksjoner og overveielser

I henholdt til Kvale og Brinkmann (2010) er de grunnleggende forskningsetiske prinsippene å informere intervjupersonen om samtykke og fortrolighet, konsekvenser og forskerens bevissthet over sin rolle. Samtidig vises det til at en rekke etiske problemstillinger likevel kan oppstå i løpet av undersøkelsesprosessen. I den forstand ønsker jeg å vise til at dette studieverket er meldt til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD), og at alle deltakerne i denne studien ble informert om sin frihet i forhold til å delta og trekke seg når som helst uten å angi grunn for dette. Samtidig ble alle informert om at lydopptakene og andre relevante data kom til å slettes ved fullført studie. Når det gjelder mine intervjupersoner, er det en rekke utfordringer som jeg står overfor. Å

gjennomføre intervjuene med foreldrene har vært mest utfordrende, fordi det var mange sterke livsfortellinger om sine opplevelser og erfaringer, og kanskje kommer de til å angre på at de har fortalt det senere.

Av hensyn til anonymiseringen har jeg valgt ikke å oppgi hvilket land foreldrene kommer fra, og av samme hensyn heller ikke oppgi barnevernsarbeidernes arbeidssted. Foreldrene tilhører et lite miljø, og av hensyn til dette har jeg forsøkt å presentere data i form av delvise beskrivelser og sitater, slik blir anonymitetshensynet ivaretatt på en forsvarlig måte, og utelukker påføring av etiske krenkelser, samtidig som deres stemmer kommer frem. Samtidig det å fortelle om hendelsene kan gjøre at den som forteller gjenopplever hendelser og situasjoner som er tunge – som kan føre til nye påkjenninger, og foreldrene som jeg intervjuet hadde ikke noen de kunne snakke med og dette ga store påkjenninger.

I denne studien har jeg valgt å belyse sidene som jeg anser en stor utfordring. For meg er det viktig å få frem hvordan praksisene fungerer i lys av ulike ståsted, og formålet er å løfte dette frem slik at dette kan bidra til å gi bedre kunnskap og innsikt. Å beskrive og fremlegge disse dataene kan medføre at mine intervjuede personer kommer til å oppleve krenking av egen integritet. Når en legger frem deler av sitt arbeid eller sin egen livshistorie, og utsagn fortolkes og forklares på en måte som ikke er helt sammenfallende med det som den intervjuende personen forventer eller ikke kjenner seg igjen i, kan man oppleve det som en misforståelse eller som et tillitsbrudd. Kvale og Brinkmann (2010:253) skriver at *fra et etisk perspektiv bør en gyldig forskningsdesign produsere kunnskap som er fordelaktig for mennesker og minimaliserer skadelige konsekvenser*.

Neste kapittelet handler om kontaktetablering mellom barnevernsarbeiderne og foreldrene.

5. KONTAKETABLERING

Dette kapittelet tar utgangspunkt i hvordan den første kontakten mellom foreldrene og barnevernet foregår. Det sentrale spørsmålet er hvordan barnevernsarbeiderne erfarer den første kontakten vedrørende familier med etnisk minoritetsbakgrunn, henholdsvis hvordan familier med etnisk minoritetsbakgrunn erfarer den første kontakten med barnevernet.

Med utgangspunkt i sentrale temaelementer skal jeg under hvert delkapittel innledningsvis presentere empirien i form av sitat fra barnevernsarbeiderne som tydeliggjøres, og deretter skal empirien presenteres, i sitatform fra foreldrene, som også tydeliggjøres. Formålet med en

slik todelt presentasjon er å få frem barnevernsarbeidernes og foreldrenes erfaringer av samme fenomen.

5.1 Kontaktetablering per brev

I dette delkapittelet skal det kastes lys over hvordan den aller første kontaktetableringen erfares, både av barnevernsarbeiderne og foreldrene.

Innledningsvis i intervjuene stiller jeg spørsmål til barnevernsarbeiderne om det er noen særskilte utfordringer som skiller seg ut i arbeidet med familier med etnisk minoritetsbakgrunn. Alle de intervjuede barnevernsarbeiderne svarer at først og fremst er det språk. En av barnevernsarbeiderne forteller:

”Det første som kan være utfordrende, er språk. Det er viktig å avklare den biten i forholdt til språkforståelse.”

Og tilføyer:

”Det er jo også byråkratisk språk, da, som er enda vanskelig å forstå.”

Det kommer frem at det ikke bare er spørsmål om ulike språk i ulike land, men også språkformen som vanskeliggjør kommunikasjonen. Noen sier at mange familier med etnisk minoritetsbakgrunn har vanskeligheter med å forstå hvordan det norske systemet fungerer:

”Men det kan også være ganske utfordrende å forstå hvordan det norske systemet er bygd opp. Det kan ganske ofte være utfordrende, og hvor man skal begynne å forklare, da, når man ikke har et felles språk og de ikke forstår hva vi snakker om, og kanskje jeg også ikke helt forstår dem. Utover det kan man få godt samarbeid, det er ikke sånn at utfordringene ved språk og system- forståelse gjør at man ikke får et godt samarbeid.”

Mens andre refererer til utfordringer til familienes fraværende kjennskap til barnevernsvirksomhet:

”Mange har ikke kjennskap til barneverntjenesten og har ikke barneverntjenesten i hjemlandet sitt eller de har barneverntjenesten som ikke fungerer som våre.”

Videre forteller barnevernsarbeiderne at de får den første kjennskapen til familien på bakgrunn av en bekymringsmelding:

”Den første kontakten er der vi får en bekymringsmelding, da. Utgangspunktet er alltid en bekymring, og da tar vi kontakt med familien. Først får de et brev hvor det står at barneverntjenesten har mottatt en bekymringsmelding fra der og der, og så avtaler vi et møte. Og da går man gjennom den bekymringen for at familien skal

kjenne til hvorfor vi har kontaktet dem, og så man må jo bruke litt tid på å etablere et sånt tillitsforhold og forklare om barneverntjenesten og prøve å få til et slags fellesskap, da.”

En annen barnevernsarbeider forteller:

”Vi får en bekymringsmelding. Da er det vurdering i løpet av ei uke om man skal opprette undersøkelse eller ikke. Da det blir gjort. Så går det brev, et forvaltningsbrev til familien. Stort sett er det et brev der det står om bekymringsmeldingen og tidspunktet for et møte for å gå gjennom den bekymringsmeldingen, og om å gi beskjed om de trenger tolk.”

Bekymringsmeldingen som barnevernstjenesten mottar, skal gjennomgås senest innen en uke etter barnevernslovens § 4 -2. Videre skal det vurderes om det foreligger forhold som gir grunnlag for å igangsette en undersøkelse etter barnevernslovens § 4 -3.

På spørsmålene om den første kontakten som foregår per brev skjer etter en lovbestemmelse eller en rutinemessig retningslinje, og hva som avgjør at det skal være i form av et brev og om det tas hensyn til noen faktorer i forkant av brevutsendelsen. På disse spørsmålene svarer alle de intervjuede barnevernsarbeiderne likt at det finnes forskjellige formelle rutiner for hvordan familiene skal informeres. Rutinene er ikke fastbelagt og varierer fra kontor til kontor, men å sende et brev er den vanligste formen for å opprette den første kontakten ved alle kontorer.

Videre fortelles det at det alltid legges til grunn at familien er minoritetsspråklig, og det refereres til at det skrives i brevet om å gi beskjed dersom familien ønsker tolk. På spørsmålet om alle brevutsendelsene foregår på norsk, svarer alle de intervjuede barnevernsarbeiderne at all informasjon som angår barneverntjenesten, er på norsk. Vedkommende forteller:

”De siste to årene har jeg jobbet mye med å oversette disse dokumentene som vi har. Vi har de fem største språk som vi bruker i de viktigste dokumentene, og vi sender da med hvis vedkommende har kort botid i Norge, eller om vi har fått beskjed om de trenger tolk, så legger vi den oversettelsen sammen med brevet, slik at de får mulighet til å lese på sitt eget språk om hvem vi er og så videre. Vi håper på at man da skal få klarere informasjon, slik at man blir tryggere og man kanskje kan komme litt fortere i gang.”

Vedkommende tilføyer:

”Det er veldig mange av barnevernets familier, uavhengig av kulturell bakgrunn, som er minoriteter. Veldig mange av dem vi har kontakt med, har jo lav utdanning og lite

arbeidstilknytning, og de har også problemer med å forstå og å lese. Vi møter jo mange mennesker fra ulike steder av verden da, som ikke selv kan lese eller skrive, som ikke forstår viktigheten av skole, eller viktigheten av helt grunnleggende ting som å bruke komfyren for eksempel . Det er veldig variabelt da og like utfordrende.”

En annen barnevernsarbeider sier:

”De dokumentene vi skriver da, de kan være veldig lange og da var det en gang en mamma som krevde å få hele rapporten oversatt på to forskjellig barn til sitt språk. Det er greit, vi sender det til tolketjeneste og blir oversatt. Uansett så ønsker man jo å få til en forståelse og et samarbeid. Hun hadde jo bodd i Norge nesten i 30 år og sa at hun var journalist, og var veldig ressurssterk .Vi må oversette dokumenter og informasjon, hvis familien ønsker det. Og da brukte tolken tre måneder å oversette de 20 sidene, og det er jo utfordringen for oss.”

Foreldrenes syn på første kontakt

Vedkommende forteller at den første kontakten med barnevernet har skjedd per telefon. I telefonsamtalen ble vedkommende informert om at det er barneverntjenesten som ringer, at de har mottatt en bekymringsmelding, og på denne bakgrunnen ønsker de å komme på besøk til vedkommende for å fortelle hva denne bekymringsmeldingen gjelder. Etter hvert viste det seg at før denne telefonsamtalen fra barnevernet, har vedkommende fått brev et par ganger fra barnevernet. Vedkommende forteller:

”Jeg har jo fått noen brev fra dem før det. Jeg husker ikke hvor mange, to eller tre, jeg husker ikke. De sender jo masse papir som jeg ikke forstår.”

På spørsmål om det har blitt benyttet tolk under barnevernets telefonsamtale, svarer vedkommende:

”Å nei, nei! (smiler) Jeg kan jo snakke og forstå norsk godt. Jeg mener vanlig språk, når folk snakker om enkle ting. Men jeg forstår kjempedårlig når det gjelder det

smarte språket (smiler). Jeg bruker jo også det vanlige språket i mitt eget språk, så tror du at jeg kommer til å forstå det som står i de brevene?”

Vedkommende gir uttrykk for sitt gode ordforråd når det gjelder dagligdags prat. Dette kaller vedkommende «vanlig språk», hvor man anvender enkle ord og uttrykk, der man prater om daglige, banale temaer. På spørsmål om hva vedkommende har i tanker i forbindelse med det «smarte språket», refereres det til et språk med spesifikke ord og uttrykk som er vanskelige å forstå, uavhengig av hvilket språk det er. Vedkommende gir uttrykk for at i brevene som kommer fra barnevernet, anvendes det nettopp et slikt språk. Det kom også frem at vedkommende er ikke vant med postkasse og brevsending, vedkommende sier følgende:

”Jeg sjekker ikke postkassen. Det er barna som henter inn brev. Jeg åpner alle brev som jeg får. Fordi noen av de gule brevene må betales. Du vet sånn strøm, tv og sånne ting. Av og til kommer også barn med de gule brevene og da må det betales jo, sånn skolefrukt eller skolebilder, masse sånne ting. Jeg så at det kom brev fra barnevernet, men jeg forstod ikke noe av det som sto der, og da kastet jeg brevene. Jeg slår ikke mine barn, så hva kan de gjøre da? Jeg har ingenting med dem å gjøre og derfor kastet jeg brevene».

Vedkommende gir uttrykk for manglende øvelse når det gjelder brevmodtak og brevsending, og gjør det derfor sjelden, og at vanligvis er det barna som henter brev fra postkassen. Det kom også frem at de «gule brevene» prioriteres, med gule brev mente vedkommende regninger, fordi det er viktig å betale ulike regninger. En annen forelder forteller:

”Jeg har fått brev. Det var vanskelig å forstå alt som stod der. Jeg var veldig bekymret over hva som stod i brevet, og da brukte jeg ordbok, men så ble det enda verre! Til slutt ba jeg datteren min å oversette. Hun klarte ikke å oversette det på en ordentlig måte! Det var tre eller fire dokumentasjonspapir, og hun brukte tre sekunder til å lese disse gjennom, og så brukte fire-fem ord der hun sier «barnevernet innkaller dere til et møte», og så ferdig! At de kaller meg inn til et møte, kan jeg se selv også! Jeg spør jo om det som jeg ikke kan forstå... (...) Vet ikke, for hva vi investerer så mye for å sende henne på skolen, hun kan jo ikke mer enn jeg (smiler).”

Den første kontakten med barnevernet beskriver vedkommende som i form av brev. Det kom frem at vedkommende hørte mye negativt om barnevernet før sin første kontakt med dem, og derfor brevet fra barnevernet førte til at vedkommende begynte å stresse og å bekymre seg.

Videre forteller vedkommende om at å oversette brevets innhold ved hjelp av ordbok førte til enda mer forvirring, fordi mange ord og uttrykk i brevet enten var ikke i ordboka eller hadde flere betydninger. Samtidig beskriver vedkommende at å benytte sin datter som oversetter ikke ga noen resultat, men derimot førte til at vedkommende måtte vente til det første møtet fant sted.

En universalistisk tilnærming

I intervjuene med barnevernsarbeiderne kom det frem at å sende brev med bekymringsinnhold er rutinemessig og den mer eller mindre vanligste fremgangsmåten for å kontakte familier for første gang. Samtidig fremkommer det at denne fremgangsmåten benyttes for alle familier som kommer i kontakt med barnevernet. Denne måten å opprette førstegangskontakt på, fremstår som universell for alle familier, og dette til tross for de mulige vanskeligheter og utfordringer som innledningsvis i intervjuene presenteres av barnevernsarbeiderne, som blant annet språk, manglende kjennskap til det norske systemet og barnevernsvirksomheten. Lignende fremtreden finner vi i Javos (2010) undersøkelse, der det fremkom at barnevernssaksbehandlere benytter en universalistisk tilnærming til alle barnevernssaker, enten familien har etnisk minoritetsbakgrunn eller ei.

Noen av barnevernsarbeiderne forteller at de har en del oversatt dokumentasjon som legges ved brevet som sendes til foreldrene, og forklarer det med tydeliggjøring av nødvendig informasjon slik at foreldrene skal føle seg tryggere. Med tydeliggjøring og trygghet mener de å formidle den standard dokumentasjonsoversettelsen som handler om generelle informasjon om hva barnevernet er, hva en barnevernssak og undersøkelse innebærer, og andre generelle regler om blant annet taushetsplikt og foreldrenes rettigheter angående tolk. Denne måten å formidle generelle informasjon på gjøres på bakgrunn av lite tid til rådighet til å oversatte dokumenter og er en forholdsvis tidskrevende prosess i saker med familier med etnisk minoritetsbakgrunn, siden alle barnevernssaker behandles likt.

Praksisen som beskriver barnevernsarbeiderne angående informasjonsformidlende fremgangsmåten fremstår som den formelle og standardiserte tilnærming, hvor det blant annet ble oversatt en del av de viktigste dokumentasjoner, og som innebærer et forsøk på å iverksette saksprosess forttest mulig. I intervjuene med foreldrene kom det frem at flere av foreldrene beskriver sin mestring av de dagligdagse praksiser som består av blant annet av å betale en rekke skole- og boligrelaterte regninger som betegnes som «gule brev», og dette beskrives

som forholdsvis enkelt å forstå. Samtidig refererer foreldrene til disse «gule brevene» som noe som skal gjøres. Det fremstår som at de «gule brevene» signaliserer til foreldrene at dette er deres plikt, og dermed, ved å betale disse «gule brevene» ivaretar foreldrene på en måte sin plikt. Alle andre brev som kommer i postkassen betegnes som ikke så nødvendig å prioritere, og i tillegg er det vanskelig å oppfatte hva disse angår, og de refererer til sin manglende kjennskap til mange virksomhetsområder i det norske samfunnet.

I foreldrenes beskrivelser kom det frem at i tilfeller hvor brevet fra barnevernet mottas, blir dette brevet enten kastet eller ignorert, dette forholdet begrunnes med at de ikke slår sine barn og derfor ikke har noe behov for å ha noe som helst kontakt med barnevernet. Samtidig tyder slike avvisende holdninger mer på at noen av foreldrene føler seg krenket av å ikke kunne forstå brevets innhold, mens andre foreldre beskriver sine fortvilte forsøk på å oversette brevets innhold enten ved å benytte ordbok eller noen av familiemedlemmene. I alle disse beskrivelsene fremkommer et sentralt element som skaper mange vanskeligheter og utfordringer, og det er språkbarrieren. Språkbarrieren består ikke bare av å kunne snakke eller forstå, men også i form av å begripe hva den gitte konteksten innebærer. Disse beskrivelsene viser at den første kontaktetableringen i form av brev medfører at foreldrene blir mer forvirrede, usikre og bekymrede over sin situasjon.

Under intervjuene med barnevernsarbeiderne fremkom et viktig moment, hvor alle de sju barnevernsarbeiderne som deltok i intervjuene oppgir at veldig mange av foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn som de kommer i kontakt med, har store språklige utfordringer med å enten lese, skrive eller forstå. Samtidig påpeker noen av barnevernsarbeiderne at språket som brukes av barnevernet er et vanskelig språk – «det byråkratiske språk», som det ble kalt. Det samme elementet fremkom i foreldrenes beskrivelser, der noen av dem betegner det som ”det smarte språk”, og beskriver dette språket som utfordrende å forstå, ikke bare på norsk, men ”det smarte språk” fremstår som like vanskelig å oversette og enda vanskeligere å forstå på sitt eget språk. Dahl (2004) hevder at mange ord og begrep er umulige oversette til morsmålet av den grunn at de enten ikke eksisterer for det som de skal dekke, eller så er det en direkte oversettelse med en annen mening. Samt viser Ørvig (2007) til at personer med etnisk minoritetsbakgrunn ofte opplever at enten blir de ikke forstått eller ikke forstår selv, til tross for at det brukes tolk, og denne manglende forståelsen knyttes mot ulike ord og begrep som ikke lar seg oversette.

I tråd med forvaltningsloven §11 og §16³ pålegger barnevernsarbeiderne plikt til å forhåndsvarsle og dermed etter forvaltningsloven § 11 å veilede partene innenfor det gjeldende området og barnevernsarbeiderne skal *”gi parter og andre interesserte adgang til å vareta sitt tarv i bestemte saker på best mulig måte”*. Dette gjøres ved å sende brev med et tidspunkt for møte hvor foreldrene får formidlet all nødvendig informasjon. Lovbestemmelsen presiserer ikke hvordan den «beste mulig måten» skal være i saker hvor parten er fremmedspråklig, dessuten står det ikke noe om at dokumentene skal oversettelses eller at det skal skaffes en tolk, siden *”utgangspunktet i norsk forvaltningsrett er administrasjonsspråket er norsk”*, står det i fortolkningsuttalelsene om forvaltningsrett⁴. I første ledd tredje punktum står det at veiledningen må tilpasses den enkeltes behov for kunnskap. I tråd med sin plikt fremstår det som å skrive om dersom vedkommende trenger tolk, bør de si ifra, barnevernsarbeidere tilpasser på en måte foreldrenes behov til den kommende veiledningen.

Disse beskrivelsene angående forståelsesutfordringer stemmer godt med det som beskrives i artikkelen *«Mange innvandrere er dårlige til å lese norsk»* av Gabrielsen og Lindstrøm (2005)⁵. I artikkelen viser Gabrielsen og Lindstrøm til at mange personer med etnisk minoritetsbakgrunn står overfor store utfordringer og vanskeligheter som det nye språket medfører. Studien viser at mange av disse personer bestreber seg på å få med seg viktig offentlig informasjon fra ulike system- og samfunnsaspekter, men på grunn av språk- og forståelsesrelaterte barrierer ender det med at de blir mer uimottagelige i våre dagers informasjonssamfunn (ibid.). Gabrielsen og Lindstrøm hevder at dette forholdet forhindrer både å bekjentgjøre seg i det norske systemet og i hverdagen og for å finne seg til rette i det nye samfunnet, dessuten fører dette med seg mange negative konsekvenser for deres hverdag og egen livskvalitet (ibid.10). Samtidig viser Gabrielsens og Lindstrøms studie at i den yngste aldersgruppen av personer som har etnisk minoritetsbakgrunn klarer seg betydelig mye bedre på dette området, enn blant voksne (ibid.8). Gabrielsen og Lindstrøm slutter seg til at å tilegne seg ulike kompetanser og ferdigheter for å fungere i det norske samfunnet er ingen snarvei, og avhengig av en rekke ulike faktorer, blant annet enkeltes erfaringsmessige referanser innad på forskjellige samfunnsområder. Derfor bør man i større grad legge til rette for å få bedre resultater av forventningene (ibid. 5, 10).

---

³ Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker: Kapittel III. Alminnelige regler om saksbehandlingen. Forvaltningslov (fvl.) §11- veiledningsplikt og § 16– forhåndsvarsling.

⁴ Tolkingsuttalelser: Forvaltningsloven §§11 og 17 - Veilednings- og informasjonsplikt i kommunikasjon med personer som ikke har tilstrekkelige norskkunnskaper.

⁵ I Samfunnspeilet 2/2005.

Noen av dem forteller at de ikke vant med postkasse- og skriftlig basert informasjonsutveksling, og at de ikke har noen som helst erfaring med dette. Foreldrene beskriver vanskeligheter med å forholde seg til skriftlig dokumentasjon, og samtidig viser det seg at noen av foreldrene er uvant med å sjekke postkassen og å besvare brevposten. Gabrielsen (2005)⁶ slutter seg til at i vår dagens informasjonssamfunn er vi ikke lenger opptatt av om noen kan lese, men at vi er mer opptatt av å vite hvordan de kan nyttiggjøre seg den flommen av skriftbasert informasjon som de møter i dagliglivet. Gabrielsen skriver: « *Den "gamle" todelingen mellom lesekyndig og ikke-lesekyndig (analfabet) er derfor ikke lenger aktuell i vår kultur*» (ibid.49).

Det er flere momenter som tilsier at barnevernsarbeiderne handler i tråd med de formelle, pålagte regler hvor de blant annet underlagt til å formidle informasjon på en innsikts- og forståelsesmessig måte. Det kom frem at barnevernsarbeiderne hverken i forkant eller i etterkant av denne første brevutsendelsen til foreldrene sjekker om foreldrenes forutsetninger forståelses- og leseferdigheter er gode nok, eller om foreldrene hadde forstått brevets innhold. I denne førstegangsetableringsformen beskrives det fravær av tilrettelegging slik at informasjonen blir mottatt på en relativt lettoppfattelig måte.

Ifølge Grimen (2009)⁷ hevder for å oppnå et tillitsforhold bør en velge en slik fremgangsmåte som kan formidle og overføre den betydningsfulle informasjonen til sin tillitsmottager, samtidig understrekes det at tilliten er avhengig av kunnskap om mottageren. Kjellebold (2005) hevder at dersom informasjonsformidling skal kunne danne grunnlag for mellomkomst og medvirkning, så må denne være tilrettelagt mottagerens individuelle behov og forutsetninger. Ved at barnevernsarbeiderne ikke kontrollerer foreldrenes forutsetninger for blant annet om foreldrene har mottatt brevet, eller om foreldrene er i stand til å oppfatte brevetsinnholdet, fremtrer barnevernsarbeidernes gode intensjons-handlemåten nærmere motstridende. Samtidig beskrives det fravær av en rekke tillitsopprettende faktorer og tilrettelegging for å sikre trygghet og klarhet om hva den første informasjonen per brev innebærer. Det handler om å formidle førstegangsinformasjon med forutsetninger for å bli

---

⁶ I Samfunnspeilet 2/2005: «Hvor godt må vi kunne lese for å fungere i dagens samfunn?».

⁷ Grimen (2009) «Hva er tillit?» - boka handler om tillit og hvordan den skal opprettes i et flerkulturelt samfunn. Boka baserer seg på en rekke empirisk litteratur og forskning.

forstått av disse foreldrene, men med manglende tilrettelegging med hensyn til innholdsmessig forståelse.

Noen av barnevernsarbeiderne viser til at hensikten med den første møte er å gå gjennom bekymringsmeldingens innhold sammen med foreldrene, og refererer dette til som et forsøk for å oppnå et slags fellesskap. Denne beskrivelsen bærer preg av Røkenes og Hanssens (2006)⁸ beskrivelser om opplevelsesfellesskapet, men med en vesentlig forskjell når det gjelder den første kontaktetablerende fremgangsmåten. Røkenes og Hanssen går ut fra at forforståelsen styrer den enkeltes oppfattelsesevne av situasjonen, og derfor er det viktig at fagfolk (barnevernsarbeidere) skal kunne være i stand til å forstå hva de andre (foreldre) tenker og hvordan de forstår den oppståtte situasjon (2006:35).

Barnevernsarbeidernes handlemåte er i tråd med forvaltningsloven⁹ §§11 og 16. Forvaltningsloven § 16 pålegger barnevernsarbeiderne plikt til å forhåndsvarsle og dermed etter forvaltningsloven § 11 å veilede partene innenfor det gjeldende området og barnevernsarbeiderne skal *"gi parter og andre interesserte adgang til å vareta sitt tarv i bestemte saker på best mulig måte"*. Dette gjøres ved å sende brev med et tidspunkt for møte hvor foreldrene får formidlet all nødvendig informasjon. Lovbestemmelsen presiserer ikke hvordan den «beste mulig måten» skal være i saker hvor parten er fremmedspråklig, dessuten står det ikke noe om at dokumentene skal oversettes eller at det skal skaffes en tolk, siden *"utgangspunktet i norsk forvaltningsrett er administrasjonsspråket er norsk"*, står det i fortolkningsuttalelser om forvaltningsrett¹⁰. I førte ledd tredje punktum står det at veiledningen må tilpasses den enkeltes behov for kunnskap. I tråd med sin plikt fremstår det som å skrive om dersom vedkommende trenger tolk, bør de si ifra, barnevernsarbeidere tilpasser på en måte foreldrenes behov til den kommende veiledningen.

Det fremkom at i denne tidsperioden brukes blant annet til å overlate litt rom og tid for å bygge tillitsforhold. I foreldrenes beskrivelser kom det frem at ventetiden til det første avtalemøtet betegnes som en urovekkende og bekymringsfull tidsperiode, og samtidig kan

---

⁸ Røkenes og Hanssens (2006) - «Bære eller bryte» boka som handler om kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker, og tar opp sentrale begreper og problemstillinger knyttet til samhandling i ulike yrkessammenhenger.

⁹ Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker: Kapittel III. Alminnelige regler om saksbehandlingen. Forvaltningslov (fvl.) §11- veiledningsplikt og § 16- forhåndsvarsling.

¹⁰ Tolkningsuttalelser: Forvaltningsloven §§11 og 17 - Veilednings- og informasjonsplikt i kommunikasjon med personer som ikke har tilstrekkelige norskkunnskaper.

denne tidsperioden gi rom for fri assosiasjoner og feilaktige assosiasjoner. Ingen av barnevernsarbeiderne ga uttrykk for at denne måten å kontakte foreldrene på kunne bidra til stress og forvirring, men sier at foreldrene kan ringe hvis de lurer på noe. Aadnesen (2012:141) viser til lignende opptreden, der det kom frem at barnevernssaksbehandlere ikke tar i betraktning at en slik fremgangsmåte å etablere førstegangskontakt på kunne medvirke til uro og usikkerhet hos foreldrene i ventetiden før det første møtet.

I disse beskrivelsene fremkommer det at både barnevernsarbeiderne og foreldrene har hver sine pliktutførende områder; hvor barnevernsarbeidernes handlingsrammeverk er pålagt av forvaltningsloven og barnevernloven, og deres handlemåte innebærer mer trekk av å være pliktoppfyllende med arbeidsoppgaver. I den forstand handler det om en universell og rutinemessig oversendelse av den standardiserte informasjonen hvor en ikke opptatt av om foreldrene kan gjøre seg forstått, til tross for kjennskap for eksisterende vanskeligheter og utfordringer som foreldrene står overfor, mens foreldrene befinner seg i nye kompliserte og forkledde samfunnsområder, hvor de skal sette bitene sammen på egen hånd .

I neste delkapittelet skal det presenteres en annen form for den førstegangskontakten som foregår mellom barnevernsarbeiderne og foreldrene.

5.2 Den første kontakten per telefon og uanmeldt hjemmebesøk

Regelen om brevutsendelse er den vanligste førstegangskontakten. Den kan også foregå enten per telefon eller gjennom uanmeldt hjemmebesøk, og i denne overskriftsdelen skal det presenteres hvordan barnevernsarbeiderne beskriver kontaktetablering som foregår per telefon og/eller det kan være uanmeldt hjemmebesøk.

Direkte kontaktetablering

Barnevernsarbeiderne forteller om at en bekymringsmelding kan variere i alvorlighetsgrad, og på bakgrunn av bekymringsmeldingens alvorlighetsgrad og type sak vurderes det hvordan førstegangskontakten skal foregå. En av barnevernsarbeiderne sier:

”Hvis det er en bekymring om vold eller seksuelle overgrep, så sender vi ikke ut brev, da tar vi direkte kontakt per telefon og ber dem komme hit uten at de vet hva det handler om, da.”

Barnevernsarbeiderne forteller at den som melder en bekymringsmelding skriver hva vedkommende er bekymret for, hvorfor vedkommende tror at det foreligger mistanke om at et barn muligens er utsatt for alvorlig omsorgssvikt som kan være i form av vold eller seksuell mishandling. Videre forteller barnevernsarbeiderne at på bakgrunn av bekymringsmeldingens innhold foretas det innsamling av nødvendig informasjon for å finne ut hva de bør være oppmerksom på, og hvordan førstegangskontakten skal foregå. Barnevernsarbeidere forteller om at det samles inn informasjon fra skole, barnehage og helsestasjon, personer som har relevans til saken, og videre på bakgrunn av den innsamlede informasjon, vurderes det hvordan førstegangskontakten skal foregå. Barnevernsarbeideren forteller:

”For eksempel hvis man har snakket med foreldrene per telefon og opplever at foreldrene er aggressive eller hvis det finnes noe informasjon, for eksempel om at far har vært aggressiv tidligere eller noe sånt, da. Eller kanskje har hatt undersøkelse og kjenner den familien fra tidligere forhold, sånn at man vet hvem den familien er, og så står det noe i meldingen om det er familievold eller aggresjon, kriminalitet eller rus. Hvis man er bekymret for egen sikkerhet eller hvis man tror at det kan oppstå problem når man skal komme i kontakt med dem.”

Barnevernsarbeiderne beskriver tre ulike førstegangskontraktsformer og plasserer disse i ulike alvorlighetsgrader. Den første kontaktformen er brevutsendelse og denne refereres til som mindre alvorlighetsgrad. Den andre kontaktformen kan foregå per telefonsamtale, og denne formen betegnes som moderat alvorlighetsgrad, og som i noen ganger kan føre til den tredje kontaktformen. Noen av barnevernsarbeiderne forteller at i noen tilfeller foretas telefonsamtale for å finne ut av foreldrenes reaksjon på at det ble meldt en bekymringsmelding om mistanke at deres barn utsettes for en eller annen form for vold. Slike tilfeller beskrives som de som ofte finner sted dersom innsamlede opplysninger ikke forutsier noe om hvordan foreldrene kan reagere på den. Og den tredje kontaktformen kan være både som førstegangskontakten eller andre kontakten (etter telefonsamtalen), men i begge tilfeller betegnes det som uanmeldt besøk og den tyder på høyst alvorlighetsgrad. En annen barnevernsarbeider forteller:

”Den største bekymringsmelderen i slike saker er politiet, så de skriver gjerne mer om hva man skal ta hensyn til, og de sender nesten automatisk melding med en gang hvis de har vært ute hos en familie med barn. Så hvis den innsamlede informasjonen sier noe om at faren opptrådte truende eller aggressivt for eksempel, så ringer man til politiet, så har man en drøfting med dem eller de andre melderne i forhold til sikkerhet. Det handler mye om sikkerhet.”

I beskrivelsene kom det frem at en bekymringsmelding kan komme fra hvem som helst, men oftest er bekymringsmeldere yrkesutøvere både i private og offentlige institusjoner. Samtidig forteller de at det kan være en privatperson, men veldig sjelden. Barnevernsarbeiderne forteller at en beslutning om å iverksette akutt plassering kan finne sted i tilfeller hvor det foreligger god grunn å tro at et barn utsettes for seksuelle overgrep eller vold, og da skjer førstegangskontakten i form av uanmeldt hjemmebesøk. Det uanmeldte hjemmebesøket kan foregå med bistand fra politiet, og dette er avhengig av informasjonen som ble samlet inn i forkant.

Barnevernsloven § 6-4¹¹ gir mulighet, plikt og rett til å innhente nødvendige opplysninger fra alle ansatte i offentlige og private instanser som barnehage, skole og helsestasjoner, dersom det foreligger mistanke om at et barn blir mishandlet i hjemmet. Samtidig, ifølge bvl. § 6-4 plikter hver enkelt ansatt i det offentlige eller private yrkesutøvere til å melde fra til barnevernet om et forhold som de tror er bekymringsverdig, og den samme opplysningsplikten gjelder politiet. Opplysningsplikten gjelder også private personer som bekymrer seg for et barn, i motsetning til yrkesutøvere kan den private vedkommende være anonym overfor familien. Dersom de innsamlede opplysningene tyder på at foreldrene muligens kan forhindre plasseringen av barn, enten verbalt eller fysisk, sikrer barnevernsloven § 6-8 barnevernsarbeidere politibistand, samt at politiloven § 2 pålegger politiet en bistandsplikt for å samarbeide med andre organisasjoner.

Førstegangskontakt per telefon

Situasjon 1

I denne beskrivelsen er det kun en forelder som beskriver sin førstegangskontakt med barnevernet som har foregått per telefon. I telefonsamtalen ble vedkommende informert om at barnevernet har mottatt en bekymringsmelding vedrørende et av hennes barn. Vedkommende forteller:

”De ringte meg, og så sa de at noen meldte bekymringer, og at dette handler om min minste datter som er knapt tre år. Hun går ikke i barnehage engang. Hvordan kan denne bekymringen gjelde henne da? Jeg trodde først at det var mine andre barn som går på skole.”

---

¹¹ Lov om barneverntjeneste (bvl). Kapittel 6. Generelle saksbehandlingsregler. § 6-4. Innhenting av opplysninger.

Det kom frem at vedkommende har fått et par ganger brev fra barnevernet som vedkommende har kastet fordi hun ikke ville ha noe kontakt med barnevernet. I beskrivelsene kom det frem at i telefonsamtalen ble vedkommende konfrontert med at det var sendt to brev med innkallingen som vedkommende ikke har svart på, og at man skal svare på brev fra offentlige organer. Vedkommende sier:

"Hun i telefonen sa til meg - "vi har sendt deg to brev, bla, bla, bla, det er ikke lov å ikke svare, og dersom du ikke kan komme da må du ringe og si ifra, og telefonnummeret står på brevet"-, hva vil de jeg skal svare på? Ja-ja, hei barnevernet hyggelig å møte dere, eller hva?"

Vedkommende forteller videre at i denne telefonsamtalen ble hun informert om at barnevernet har fått en bekymringsmelding og i forbindelse med dette ønsket barnevernsarbeiderne å komme hjem til vedkommende snarest mulig. Og at de ønsker å fortelle mer hva denne bekymringsmeldingen går ut på, og høre hva vedkommende mener rundt dette.

Vedkommende forteller at under møtesamtalen kom det frem at det var ei nabodame som hadde ringt til barneverntjenesten to ganger og ga uttrykk for at det forelå mistenkelige omsorgsforhold og at barnevernet burde gripe inn. Det viste seg at vedkommende hadde en liten konflikt med ei nabodame på grunn av en felles lekeplass som nabodamen mente ikke var helt felles. Det fremstår at de mistenkelige omsorgsforholdene innebar en rekke omtvistelige ordninger rundt barnas lekeplass. Vedkommende forteller at den nabodamen ikke ønsket at hennes barn skulle leke på denne lekeplassen, men bekymringsmeldingen handlet om at et barn på tre år gjentatte ganger ble observert sent ute og alene. Vedkommende forteller:

"De sa at en eller annen har sett at mitt minste barn var alene på en lekeplass, og at det var veldig sent på kvelden og at det var nesten ingen folk ute. De sa at det var en av mine naboer som observerte det og som var bekymret for dette. Nettopp. Derfor ringte naboene mine til barnevernet, fordi de var bekymret for mine barn. Det var vel kjempesnilt."

Vedkommende smiler og fortsetter:

"Jeg sa at jeg passer på mine barn, og ingen av naboene mine trenger å passe på når de kommer inn og når de går ut, og særlig involvere barnevernet i dette. De kunne jo si det til meg direkte, hvis det hadde skjedd. Da de damene fra barnevernet var på

besøk hos meg, sa jeg til dem at jeg slipper aldri ut mine barn etter klokken 18:00. Jeg har tre barn og oppdrar dem alene, og derfor har jeg strenge regler som jeg forholder meg til.”

Vedkommende forteller av barnevernsarbeiderne ikke kunne si hvem var den som meldte bekymringen med henvisning til den pålagte taushetsplikten. Videre i beskrivelsene kom det frem at barnevernsarbeiderne tilbød hjelp med referering til at vedkommende er alenemor med tre barn, noe vedkommende takket nei til. Dessuten kom det frem at det var avtalt et nytt møte som skulle foregå hjemme hos vedkommende noen uker senere.

Situasjon 2

I denne situasjonen er det en familie som består av mor, far og to barn. I denne beskrivelsen er det to foreldre – mor og far. Foreldrene forteller om den første kontakten som foregikk gjennom en telefonsamtale. I denne telefonsamtalen ble foreldrene informert om at barnevernet har mottatt en bekymringsmelding fra skolen vedrørende deres barn, og på bakgrunn av disse bekymringene ble det besluttet akutt plassering av deres barn.

Foreldrene forteller at de hadde noen problemer med den eldste sønnen på skolen, og ved et par anledninger har de blitt innkalt til samtale mellom dem og skolen. Innkallingsårsaken var sønnens atferd. De ble informert at sønnen har problemer med konsentrasjon, er lett distraherbar, ofte har raserianfall og kommer lett i slagsmål med andre barn. Vedkommende forteller:

”Vi har pratet mange ganger sammen med sønnen. Han lovet oss at det ikke blir noe slåssing. Vi har tre gutter, vet du, og de krangler og slåss med hverandre hele tiden. De er jo gutter uansett! De er fulle av energi og finner aldri ro. Litt for raske, vi har jo « varmt blod»¹². ”

Jeg ber vedkommende å fortelle hvordan guttene uttrykker sine egenskaper i forhold til «varmt blod», vedkommende forteller:

”De er ikke like rolige som norske barn. De slåss, de krangler, de skriker, de er altfor aktive. De kan ikke sitte på en plass, de ikke kan leke med leketøy engang! Vi er ikke i stand å forandre det, genene vet du...”

Smiler og fortsetter:

---

¹² «Varmt blod» er direkte oversettelse av russiske uttrykket «горячая кровь». Uttrykket er symbolsk, betegner personer som er temperamentsfulle og som egne hyperaktive karaktertrekk. Brukes om menn, og oftest (hvis ikke alltid) innebærer en positiv kontekst. Egen oversettelse.

” Mine barn klarer seg bra på skolen. De gjør hjemmeleksene sine hver eneste skoledag, og de er alltid rene og god stelte.”

Foreldrene gir uttrykk for at de ikke ser noe grunn å bekymre seg for, og at guttene slåss med hverandre og at de er aktive begrunnes med «varmt blod». I foreldrenes beskrivelser kommer det tilsynelatende frem at skolens bekymringer og henvendelser ble ikke sett på som noe problematisk, men derimot som normalt gutters atferd. Disse foreldrene beskriver hyperaktivitet, konsentrasjonsvansker, raserianfall og slåsskamp mellom guttene som mer eller mindre karakteristisk for en gutt. Videre forteller foreldrene at en ettermiddag fikk de telefon, vedkommende forteller:

”En dame ringte og sa at hun var fra barnevernet, og at de vil snakke med meg og min mann. Jeg sa at jeg kan ikke komme, fordi jeg sitter og venter barna fra skolen. Da sa hun at barna skal ikke komme hjem, fordi de ble akutt plassert. Jeg ringte mannen min, jeg skjønnte ikke helt hva hun sa til meg. Han kom hjem med engang og da dro vi til barneverns kontor. Vi forstod ikke hvorfor har de plassert barna. De kan bare ikke ta og plassere tre barn, tre barn! Fordi de slåss med hverandre, fordi de er aktive, fordi de ikke klarer sitte på en plass. Og de sier at vi har fått beskjed fra skolen mange ganger, men har ikke gjort noe. De ville at guttene skulle medisineres, da blir de rolige. Vi sa nei til dette. Derfor ble barna plassert.”

Foreldrene forteller at på bakgrunn av egen oppfatning av forholdet, forventet de ikke en slik vending i situasjonen. Foreldrene beskriver at barnevernets innblanding har preget dem mest og begrunner det med at de aldri er blitt kontakten av dem før, samt henviser til at dem ikke slår sine barn. Videre opplyser foreldrene at de ble informert at barna ble plassert et trygt sted og at de er i gode hender. I foreldrenes beskrivelser kom det frem at barna ble plassert på bakgrunn av omsorgssvikt som ble referert til at barna har fortalt at de ble slått hjemme fordi de ikke hører på foreldrene, og blant annet konfrontert med at foreldrene ikke oppsøkte profesjonell hjelp til barnas atferd til tross for sterke oppfordringer fra skolen.

Opplevelse av uanmeldt besøk

Noen av foreldrene beskriver sin aller første kontakt med barneverntjenesten i form av uanmeldt hjemmebesøk. En av foreldrene forteller om en ettermiddag:

”Noen ringte på døra. Det var to damer og to politimenn. Politiet ba meg å komme ut. Vi satte oss i politibilen. Kona og døtrene ble igjen i huset sammen med to damer fra

barnevernet. Politimennene sa at kona og mine barn ikke kan bo sammen med meg, fordi jeg slår dem.”

Vedkommende forteller at deres familie bodde i Norge for ett og et halvt år da denne hendelsen fant sted. I løpet av denne perioden har familien ikke vært i kontakt med offentlige organer som politiet eller barnevernet, og refererer dette til at vedkommende aldri hatt problemer med noen som helst. Derfor var det overraskende å møte uniformerte myndighetenes representanter i sitt hus. Vedkommende beskriver sin forbløffelse da han ble informert om at ektefellen og de to barna skal flyttes til en ukjent plass, og dette ble begrunnet med at barneverntjenesten har mistanke om at vedkommende utsetter sin familie for vold. Vedkommende forteller at familien er overføringsflyktninger som ble flyttet rett til kommunen, og viser til at kommuneansatte visste om familiens status og bakgrunn for flyttingen. Foreldrene beskriver en rekke vanskeligheter og utfordringer som de hadde for å skjønne situasjonen og for å uttrykke seg. Vedkommende forteller:

”Jeg forstod ikke så mye av det de prøvde å forklare, tusen ord og setninger. Jeg satt i politibilen og de sa at jeg skal få mer informasjon etter hvert. Jeg prøvde å komme ut av politibilen, så ble jeg stoppet av dem. Husker ikke så mye hva skjedde der. Jeg prøvde å komme ut av bilen, og jeg ble stoppet. Nei, jeg skjønnte ikke helt hva skjedde.”

Vedkommende forteller at han reagerte på å bli stoppet, og at hans familie skulle flyttes mot deres vilje. Vedkommende sier:

”Det skjedde veldig fort. Det eneste jeg tenkte på var at ingen skal ta dem fra meg, at ingen skal skade min familie. Jeg reagerte drastisk på at familien min skal flyttes et annet sted. Jeg forsto ikke så mye av det de forklarte. De bare sa at jeg måtte vente og skal få mer informasjon senere. Da var jeg ikke så flink i norsk. Jeg prøvde å komme ut av politibilen og begynte å skrike. Husker ikke hva jeg skrek. Jeg skjønnte ikke helt hva som skjedde og det skjedde veldig fort. Det eneste jeg tenkte på var at ingen skal skade min familie, og ingen skal ta dem fra meg. Det lignet på «zachistki»¹³ med uniformerte tjenestemenn.”

Faren forsøker å ta vare på familien sin, men blir stoppet; her konfronteres den vestlige tanken og den tanken faren har om hvem som skal passe på familien. Det fremkommer at vedkommende opplevde situasjonen svært krenkende, og dette lignet på episoder der familien ble utsatt for krigshandlinger flere ganger før de kom til Norge. Dette medførte tidligere

---

¹³ «Zachistka» er et uformelt uttrykk som brukes for operative og militære operasjoner i befolkede områder for å identifisere og arrestere mistenkte. Egen oversettelse. (<http://en.wikipedia.org/wiki/Zachistka>)

gjennomopplevelser og naturlig handlingsmåten for å hindre at familien ble skilt. Ektefellen forteller følgende:

”Jeg forsto ingenting. Forsto ikke hvorfor skulle vi plasseres. Da mannen min satt i politibil, ble jeg redd og begynte å gråte. Jeg nektet å reise noe sted og forlate mannen min med politimennene. Barna var skremt og ikke ville slippe tak i meg. Da jeg og barna nektet å være med barnevernet, sa de da at jeg kan bli igjen med mannen min, men barna skal bli med dem uansett. Og da sa min mann at det er bedre hvis jeg blir med barna, og jeg reiste med dem.”

Disse foreldrene beskriver førstegangskontakten med barnevernet på hver sin måte, men begge beskrivelsene bærer preg av frykt og redsel av uvitenhet. Det kom frem at vedkommende etter at kona og to barn ble kjørt til en ukjent plass ikke har fått noe som helst informasjon i flere dager. Videre forteller vedkommende at han kjøpte en beholder med bensin og gikk til det lokale barnevernskontoret. Vedkommende truet med å brenne kontoret ned dersom familien ikke kom tilbake.

”Etter et par dager i fengselet, kom jeg ut. Da fikk jeg lov å prate med barna mine.” sier vedkommende smilende.

Innpasningsvansker

I barnevernsarbeidernes beskrivelser kom det frem at ofte i tilfeller hvor barn allerede er blitt plassert, blir foreldrene kontaktet per telefon. En slik fremgangsmåte foretas dersom barnevernsarbeiderne mer eller mindre er forsikret, på bakgrunn av bekymringsmeldingsinnhold og/eller egeninnsamlede opplysninger om familien, at foreldrene ikke kommer til å reagere fysisk eller truende verbalt. Ved den førstegangskontakten som foregår per telefon bes foreldrene om å komme til den lokale barnevernstjenesten for å gi mer utfyllende informasjon om de foreliggende forhold. Denne praksisen er i tråd med foreldrenes beskrivelse fra situasjonen der foreldrene per telefon er blitt bedt om snarest å møte opp i barnevernets lokaler for å opplyse dem vedrørende akuttplassering av barna.

Før den første kontakten med barnevernsarbeiderne kom det frem i foreldrenes beskrivelser at de hadde noen utfordringer angående barnas atferd på skolen. Foreldrenes beskrivelser viser til at skolearbeiderne har forsøkt å formidle gjennom oppfordringer og anmodninger at en slik atferd er uakseptabel og anses som problematisk, og dermed forventes å bli løst av foreldrene. Det fremkom at foreldrene var blant annet henstilt til å oppsøke profesjonell hjelp, og i den

forstand har foreldrene fått på en måte mulighet til å ta ansvar for dette selv. Men da dette ikke ble besørget for av foreldrene på egenhånd, ble dette omdirigert videre i systemet slik at barnas atferd skulle innpasses i den gitte konteksten. I artikkelen « *The medicalisation of shyness: from social misfits to social fitness* » beskriver Scott(2006)¹⁴ hvordan sjenanse har blitt sosialt uakseptabelt og en forsømmelse av sosialt ansvar, og blir således en årsak til offentlig bekymring og nører opp under antakelsen om at «noe må gjøres». Henriksen og Prieur (2004:106)¹⁵ beskriver «doxiske» antagelser som knyttes til identitet som formes og utformes ut ifra interessefelt til problemidentiteten, og skaper de «doxiske» antagelsene om problemets årsak og hva er dens løsning. Den dominerende orden tilskriver og integrerer oppfattelser av hva som anses som enten normalt eller unormalt (Järvinen 1998).

Foreldrene betegner atferden som innebærer karaktertrekk som hyperaktivitet eller slåssing som normal gutteatferd, og slike faktorer fremstår nærmere som sentrale i å være en gutt. I deres forståelser det at de ble innkalt flere ganger til skolen i forbindelse med guttenes atferd betegnes som karakteristisk når en har tre gutter, og dette fortolker foreldrene som mer eller mindre typiske utfordringer ved å ha gutter. Foreldrene forteller at i utgangspunktet var de ikke bekymret for dette og tenkte ikke engang på at barnevernet kunne involveres. Tilbud om profesjonell hjelp for barnas atferd beskriver foreldrene som helt unødvendige og at de forklarte til skolearbeiderne at guttenes hyperaktivitet anses å være normalt i deres oppvekstkontekst. Foreldrene forteller at samtaler med skolearbeiderne fremsto som at de hadde forståelser for foreldrenes forklaringer av avslag på profesjonell hjelp og forståelser for forklaringer på at de har et annet oppdragelsesmønster og forståelse av å være en gutt.

Den førstegangskontakten med barnevernet som foregikk gjennom telefonen beskriver foreldrene som mest skumleste, krenkende, forræderske og troløse situasjon som de har noen gang opplevd. Å få en telefon om at tre barn ble akuttplassert uten å være forberedt på dette i det hele tatt er forholdsvis vanskelig å beskrive i sin helhet. Foreldrene beskriver at møte med barnevernsarbeiderne fant sted samme dag, riktignok en halvtime etter denne telefonen. Vedkommende forteller at i utgangspunktet da hun fikk telefon så skjønnte hun ikke hva de sa, vedkommende ba dem å snakke litt saktere og da forstod hun at dette var fra barnevernet. Den som ringte ba henne og hennes mann å møte opp på det lokale barnevernkontoret, og da vedkommende refererte til at hun er opptatt. Ved at vedkommende konfronterte med sin

---

¹⁴ I *Sociology of Health and Illness*, Vol. 28.

¹⁵ I *Dansk Sociologi* 2004/15 nr. 3 ”*Et nyt perspektiv på magt i det sociale arbejde*” .

opptatthet til barnevernsinnkalling, fremstår det mer som hun prøvde å avverge kontakten med dem. Videre forteller vedkommende at dem sa at det var viktig og derfor må de komme, vedkommende sa at hun ventet på barna som snart skulle komme fra skolen og derfor hun ikke har anledning til å komme. Da ble vedkommende konfrontert med at barna ikke kom hjem, fordi barna befant seg hos barnevernet. Det kom frem at hun ikke skjønnte helt hva de mente på grunn av språkvansker. Ektemannen snakker norsk bedre, sier hun, derfor ringte vedkommende ektemannen og ba han ringe tilbake på det telefonnummeret og finne ut hva det gjaldt. Foreldrene forteller at på møtet med barnevernsarbeiderne kom det frem at skolearbeiderne har meldt bekymringer for deres tre gutter. De forteller videre at bekymringsmeldingen innebærer at barna har store atferdsproblemer og at den eldste sønnen, som er 8 år, fortalte at han ble slått av foreldrene fordi han ikke oppførte seg. Beslutningen om akutt plassering av barna ble gjort på bakgrunn av skolearbeidernes beskrivelser av ulike forhold, samtidig refereres det til at barnet fortalte om at han ble slått hjemme, og slike forhold indikerer hindring av normal utvikling hos barna. Begrunnelsen for at det ble plassert tre gutter i tillegg til skolearbeidernes beskrivelser, var at den eldste sønnen fortalte at han ble slått foran de to andre brødrene, og noe som de har bekreftet, og dette ble ansett som ugunstig og som gikk ut over de to andre sønnene.

Foreldrene beskriver denne hendelsen gjentatte ganger, det oppleves som at de forsøker å få tak i noen viktige detaljer som de har gått glipp av da de ble informert om at deres tre barn er blitt akutt plassert. I beskrivelsene av sin situasjon fremtrer foreldrene forvekslende av det som anses og defineres som problematisk, samtidig viser til oppfatningen av alvorlighetsgrad med henvisning til barnevernets inngripen i form av akutt plassering av barna.

I beskrivelsene fremkommer det at foreldrene er diffuse når det gjelder skolearbeidernes fremtreden og referer dette til fraværende premisser for at barnevernet kunne involveres. Foreldrene beskriver manglende åpenhet hos skolearbeiderne når det gjelder informasjonen om barnevernets involvering, og viser til sin svekkete tillit til skolearbeiderne. Samtidig viser til barnevernets urettferdige og hensynsløse fremgangsmåte ved å akutt plassere tre barn, hvor foreldrene fikk engang ikke anledning til forklare seg og dermed underkjenne av dere som foreldrene. Og dessuten fikk foreldrene ikke lov å ha kontakt med barna, og begrunnet dette med at slik ble det besluttet og at de ikke kan gjøre noe.

Ut fra formelle regler ser det ut slik som barnevernsarbeiderne i denne situasjonen handlet

i tråd med forvaltningsloven ¹⁶ § 17 andre ledd (b), der det ble fattet en rask avgjørelse av hensyn til barna, uten å opplyse foreldrene om dette, samt henvises til barnevernloven § 4-6 som innebærer midlertidige vedtak i akuttsituasjoner uten samtykke fra foreldrene.

I beskrivelsene fremtrer forvirring av hva som defineres som riktig og hva som er galt, samt krenkelse av å bli fratatt tre barn uten å være forberedt på dette. Foreldrene viser til at både skolearbeiderne og barnevernsarbeiderne kunne anvende en annen fremgangsmåte for å formidle alvorlighetsgraden av situasjonen, slik at de enten kunne finne en løsning eller i hvert fall være klar over at barna kan plasseres.

Tilsynelatende fremstår situasjonen hvor barnets atferd oppfattes på forskjellige måter, og hvor oppfatninger og tolkninger av fenomenet er rotfestet i to ulike oppvekstkontekster; foreldrene definerer barnets atferd som representativ for en gutt, der elementer som hyperaktivitet, slåssing og uro er mer eller mindre akseptable og anses som normale, mens skolearbeiderne og barnevernsarbeiderne derimot definerer et slikt atferdsmønster som problematisk og noe som indikerer ugunstige omsorgsforhold, og dersom man ikke forebygger dette nå, så vil dette ha implikasjoner for barnets fremtid.

I en ny sosial kontekst blir det at guttene slåss med hverandre og at de er hyperaktive, samt at de er distraherbare og har konsentrasjonsproblemer, omdefinert som negativt og uakseptabelt, mens foreldrene betegner disse atferdselementene som er viktige vilkårene for å være en gutt. Dette er i tråd med Rose (2009) sin beskrivelse i artikkelen «*Normality and pathology in a biomedical age*», hvor han beskriver hvordan vilkårene for å avgjøre om noe er normalt eller unormalt varierer og bestemmes av sosiale, etiske, medisinske og moralske dimensjoner. Dette gjenspeiler de nye sosiale verdier og krav som hver enkelte skal oppfylle og dermed bidra til ”regulering av rasjonalitet” (Scott 2006:135).

I artikkelen «*Ulykkespunkter i kulturtrafikken*» belyser Prieur(2007) en rekke essens forståelsesmåter av kollektive fenomen som leder til feilslutninger, misforståelser og uønskede praksiser. Hun fastslår blant annet at det i massemedia er en tendens til å tilegne adferden som fremtrer i familier med etnisk minoritetsbakgrunn er holdninger som de har medbrakt i sin bagasje (ibid.). Prieur konkluderer med at majoriteten gjennom å definere

---

¹⁶ Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker: Kapittel III. Alminnelige regler om saksbehandlingen. Forvaltningslov (fvl.) § 17 - forvaltningsorganets utrednings- og informasjonsplikt.

mennesker med etnisk minoritetsbakgrunn forsterker avstanden mellom majoritet og minoritet, og dermed kommer den helhetlig samfunnsperspektiv i bakgrunnen (ibid.48).

Usikkerhet bidrar til reaksjoner

I barnevernsarbeidernes beskrivelser kom det frem at den førstegangskontakten per telefon foretas ganske sjelden, kun i tilfeller hvor foreldrene skal informeres om noe viktig. Sagt på en annen måte gjøres dette kun i tilfeller hvor det ble fattet vedtak om at barna er blitt akutt plassert uten foreldres samtykke og forberedelse, og der gjennom telefonsamtale skal foreldrene bes til å møte opp for å gå gjennom bekymringsmelding innhold etter fvl. §11. Situasjonen 1, der en forelder forteller om sin første kontakt med barnevernet som foregikk gjennom telefonen, og er et forholdsvis ekstraordinært tilfelle. Dette kan godt begrunnes med at vedkommende har fått to brev fra barnevernet før denne telefonsamtalen. Siden vedkommende ikke ga noen som helst respons på brevene som er blitt sendt i tråd med fvl. § 16¹⁷. Denne saken fremstår som at den ble vurdert som mindre alvorlig, fordi bekymringsmeldingen ble meldt fra en privatperson og ikke innebar noen karakteristiske trekk for vold eller andre overgrep. Antakeligvis ringte barnevernsarbeiderne på bakgrunn av fvl. § 16 som gir rom for å gi underretningen muntlig.

Denne familien beskriver sin førstegangskontakt med barnevernet som uanmeldt hjemmebesøk av to barnevernsarbeidere og to uniformerte politimenn. Familien forteller at en ettermiddag, rundt åttetiden har noen ringt på døra, da de åpnet så de to damer og to menn. Familien ba dem å komme inn, noe de takket nei til, men kom inn i inngangen. I inngangen har de damene fortalt hvem de var og hvorfor de kom. Familien viser til sitt korte opphold i det nye landet, og beklager for sine språkutfordringer og utfordringer med å forstå hva barnevernet innebærer. Familien forteller at etter en prat ble ektemannen bedt ut av huset og satte seg med politimennene i politibil, mens barnevernsdamene gikk inn i huset til kona og to barn. Etter hvert viste det seg at barna skal plasseres ved et annet bosted og dette ble begrunnet med at ektemannen slår sin kone. Denne bekymringen har de fått fra en ansatt fra praksisplassen hvor ektefellen jobbet, samtidig viste det seg at noen av naboene har observert flere ganger at det er noe som skjer i deres hus. Med dette mener de at naboene har sett gjennom vinduet at familien hadde høylytte krangler, og trodde at de slåss. Familien forteller at de ble konfrontert med at der og da skulle barna flyttes uansett fordi det ble bestemt, og

---

¹⁷ Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker. Kapittel IV. Om saksforberedelse ved enkeltvedtak. Forvaltningslov §16-forhåndsvarsling.

etterpå skal de se nærmere på saken. Dette godtok ikke familien, i den forstand at de trodde de kunne velge.

En slik førstegangskontakt med offentlige myndigheter har fått flere fatale følger og sterke reaksjoner hos familien. Her er det flere momenter som tyder på en uhensiktsmessig barnevernsarbeidernes fremgangsmåte. Kort botid i et nytt land innebærer ikke bare manglende språkferdigheter, dette handler om å være psykisk forberedt til å motta, innhente og erkjenne informasjonsformidling. Å flytte til et nytt land medfølger ikke noen automatikk i å ha kjennskap om landets forskjelligartete offentlige instanser og hva disse står for. Familien forteller at på bakgrunn av politisk relaterte forhold ble familien flyttet direkte til Norge i løpet av to uker, og at de ikke var klar over en rekke komplette forskjeller. Slike forhold er i seg selv utfordrende og forvirrende, samtidig foreldrenes fraværende kjennskapsbase om hva er barnevernets virksomhet og hvorfor er de med politiet har skapt enda mer fortvilelse og usikkerhet rundt hendelsen. Vedkommende nevner at kommunenes arbeidere visste om familiens forhistorie og utfordringer. Med referanse til opplysningsplikten fra kommunen har antageligvis barnevernsarbeiderne disponerte opplysninger om familiens bakgrunn, og på bakgrunn av deres egne oppfattelse av situasjon har de bestemt å komme med politibetjenter.

Tilstedeværelsen av uniformerte politimenn medførte et feilaktig bilde av situasjonen som helhet, og noe som umiddelbart har skapt usikkerhet og sårbarhet over foreldrenes handlingsmåter. Ved å skille familiemedlemmene fra hverandre, hvor ektemannen ble plassert i politibilen, mens kona og to barn var med to andre representantene for myndighetene, har ført til negative assosiasjoner til det familien har opplevd tidligere i livet og dermed til reaksjoner og motstand. Samtidig som uvitenheten av hva som skjer og hva som kommer til skje har skapt aggressiv atferd hos ektemann, og samtidig redsel, engstelighet og fortvilelse hos hele familien. I foreldrenes beskrivelser fremstår deres negative reaksjoner ble preget av politiets tilstedeværelse enn selve barnevernet. Da kona og barn allikevel ble plassert har dette økt fortvilelser over egen situasjon som trigget til å gå i motaksjon mot lokal barnevernstjenesten, og som førte til at vedkommende ble fengslet. De negative reaksjonene kan forklares både som reaksjon på uvitenhet og maktesløshet, og reaksjonen som basert på tidligere erfaringer og opplevelser. Trusselfølelse av det offentlige også nevnes i rapporten¹⁸ understrekes det at det kan være forholdvis utfordrende for barnevernet å komme inn i det

---

¹⁸ NIBR-rapport 2007:10: «*Flerkulturelt Barnevern*» av Holm-Hansen, Haaland og Myrvold

innerste av familiens liv, særlig i familier hvor « det offentlige» er ukjente og lett kan oppfattes som en trussel.

I foreldrenes beskrivelser fremstår det at fremgangsmåten som ble valgt av barnevernsarbeiderne har påvirket deres kjennetegn og opplevelser, og dette stemmer godt med Slettebø (2008) som fastslår at barnevernsarbeidernes fremgangsmåte for formidling av informasjon kan ha påvirket på hvordan foreldrene kommer til å innstille seg.

Kommunikasjonsbarriere

I alle beskrivelsene viste det seg at ingen av disse foreldrene har fått tolk ved førstegangskontakten. Både brev fra barnevernet og bekymringsmeldingene er blitt presentert på norsk, samt de aller første telefon- og møtesamtaler har foregått på norsk. Språkbarrieren medfører tilsynelatende en lang rekke utfordringer og misforståelser, dessuten viste det seg at «det ukjente» fører til å formidle og oppfatte feilaktige tolkninger av den innledende fasen av den første gjensidige kontakten. *«Å få gjennomslag for hvordan virkeligheten ser ut kan være vanskelig når samtalen foregår på et annet språk enn morsmålet»*, skriver Lopez (2007:151).

I intervjuene med barnevernsarbeiderne fremkommer det at uanmeldt hjemmebesøk og henvendelse per telefon forekommer veldig sjelden, dessuten peker de på at det skal svært mye til for å bruke denne fremgangsmåten som førstegangskontakt. Ingen av de intervjuede barnevernsarbeiderne kunne komme med noen eksempel på disse formene for førstegangskontakt, og dette samsvarer med Bunkholdt og Sanbæk (2008) som fastslår at ovennevnte fremgangsmåtene å foreta den førstegangskontakten på, forekommer veldig sjelden.

I beskrivelsene av barnevernsarbeiderne ved å sende brev med viktig informasjon og innkalling, hvor det i brevet tilbys tolk dersom det foreligger behov og bes å si ifra på forhånd. Fremgangsmåten i barnevernsarbeidernes beskrivelser fremstår som den formelle delen av pålagte arbeidsprosessen som utføres slik som det instruksjonen viser til. Dessuten beskrives det at innsamling av ulike opplysninger om familieforhold foretas kun for ens egen sikkerhet, samt politibistanden begrunnes med egen sikkerhet.

I foreldrenes beskrivelser kom det tydelig frem at det ble ikke kontrollert om brevene fra barnevernet kom frem og om de ble forstått, om hvordan den fremgangsmåten ville prege deres livskvalitet og hvilke forståelsesgrunnlag de kunne ha av dette.

Informasjonsplikt innebærer å tilrettelegge den formidlende informasjonen til foreldrenes forutsetninger. Spørsmålet som da reiser seg er: Om barnevernsarbeidere tar tilstrekkelig hensyn til å tilpasse informasjonsformidling til foreldrenes forutsetninger?

I neste kapittelet skal jeg presentere hvordan både barnevernsarbeiderne og foreldrene forstår ”barnets beste”.

6. Forståelsene av barnets beste

Dette kapittelet tar utgangspunkt i barnets beste, og viser til forståelsene til henholdsvis barnevernsarbeiderne og foreldrene. I tråd med Kvaes (2001) anbefalinger har jeg startet intervjuene med spørsmål som var korte, lette å forstå og som inneholdt hovedtemaelementet. Først skal det presenteres hvordan de ulike barnevernsarbeiderne beskriver barnets beste, og deretter redegjøre for hvordan dette beskrives av de ulike foreldrene. Med utgangspunkt i disse besvarelsene skal det komme en rekke deskriptive formende spørsmål underveis, med det formålet å få frem nyansene i beskrivelsene. Basert på disse beskrivelsene skal temaområdet videreutvikles og iakttas nærmere (Kvale 2001).

6.1 Hva er barnets beste?

Det innledende spørsmålet var «Hva tenker du er barnets beste?». Inn under denne delen fremkommer presentasjon fra barnevernsarbeidernes beskrivelsene av hva som anses som barnets beste. En av barnevernsarbeiderne beskriver barnets beste slik:

”Jeg tenker at barnets beste er jo det som er førende for hele barnevernloven, og alt arbeidet vi gjør skal alltid forankres i tanken på barnets beste. Dette står jo veldig høyt i arbeidet vårt, og det står jo i loven vår at det skal prioriteres. Det er veldig individuelt. Jeg tenker jo for eksempel barnets behov for trygghet, da.”

Noen viser til loven og den formelle definisjonen, mens en annen betegner dette slik:

”Ja... Barnets beste er jo å gi dem tilfredsstillende omsorg.”

En tredje beskriver barnets beste på den måten:

”Barnets beste, ja... Jeg tenker vel at det er jo det som er bra for barnet ditt. Du som forelder må kunne skape trygge omgivelser og sikkerhet rundt barnet ditt, gi barnet ditt god omsorg.”

En fjerde svarer på dette spørsmålet slik:

”Det er nok ikke spesifikke retningslinjer på det. Vi bruker jo barneloven, det står jo noe om barnets beste der også. Men det er veldig skjønnsmessig. Det blir vurdert individuelt for hver sak.”

Det fremkommer at noen viser til det skjønnsmessige, mens andre prøver å gi mer konkret definisjon. I alle disse beskrivelsene fremkommer det at trygghet og omsorg har en vesentlig betydning for barnets beste.

Foreldrenes beskrivelser av barnets beste

En av foreldrene beskriver det på denne måten:

”Når en familie er sammen! Ingen foreldre ønsker noe ondt til barna sine, ingen. Vi flyttet til Norge for at våre barn skulle ha det bra. De skal ha det beste. Muligheten som vi aldri har fått selv. Mulighet til å gå på skolen, å vokse opp i trygge omgivelser og mulighet til å bli et godt menneske. Dette er barnets beste når familien er sammen. Når barna har foreldrene som alltid støtter dem, og som kommer til å gjøre alt for deres beste.”

Noen beskriver familiens samhold og støtte er av stor betydning for barnets beste, samtidig refereres til barnets verdighet av å bli et godt menneske. En annen forelder svarer på dette slik:

”Barnets beste er når barnet er med foreldrene sine. Når vi som foreldrene gjør alt for å skape trygghet og omsorg for våre barn.”

En tredje betegner barnets beste slik:

”Vanskelig å finne ord. Men det viktigste er å omfavne barnet ditt med mye kjærlighet og omsorg, skape trygghet og sikkerhet for fremtiden.”

En fjerde forelder svarer slik:

”Barnets beste er å vokse opp i fredelige, sikre og trygge omgivelser.”

Både i foreldrenes og barnevernsarbeidernes beskrivelser kommer det frem at omsorg og trygghet rundt barnet har en vesentlig betydning. I sitatbeskrivelsene fremkommer det én sær forskjell i definisjonen av barnets beste – barnevernsarbeiderne referer til et bestemt rammeverk når det gjelder hva som er barnets beste, mens i foreldrene bruker ikke formelle rammeverk. I beskrivelsene sammenfører barnevernsarbeiderne barnets beste i sitt arbeid og henviser i denne sammenheng til barneloven og barnevernloven som de handler ut fra. Denne praksisen er ikke i strid med barnevernsinstitusjonens rammeverk. Barneloven er en forholdsregulering mellom foreldre og barn som klargjør blant annet hva forelderansvaret innebærer og hvilke omsorgsforpliktelser foreldre har (NOU 2009:08)¹⁹.

---

¹⁹ NOU 2009:03: Kompetanseutvikling i barnevernet. Kapittel 4. Barnevernets ansvars- og arbeidsoppgaver: Barnevernloven.

Hva sier barneloven?

Barneloven²⁰ danner basis for barnevernloven, derfor må den som skal forvalte barnevernloven ha kunnskap om de generelle rettsreglene mellom foreldre og barn for å kunne vurdere hvem som skal gis partsrettigheter i forskjellige barnevernssaker (ibid.). Det som beskrives av barnevernsarbeiderne oppleves å være i tråd med det juridiske rammeverket som står i NOU (2000:12)²¹ hvor det sies at overordnet grunnverdi i lovgivningen er barnets beste, og alle handlinger som vedrører barn skal foretas med omtanke på hva som gagnar barnet best.

Det fremkommer at både barnevernsarbeiderne og foreldrene legger nærmere til grunn en felles forståelse av hva de anser som barnets beste. Dette handler blant annet om omsorg, det handler om beskyttelse og sikkerhet rundt barnet, det handler om å skape trygg skolegang og omgivelser for barnet, og det handler om å sikre barnets fremtid. Både foreldrene og barnevernsarbeiderne tar utgangspunkt i omsorgs- og trygghetselementene når de gjør rede for sin forståelse av barnets beste, omsorg og trygghet.

6.2 Hva innebærer trygghet og omsorg

Trygghet og omsorg fremtrer som å være viktige element i begge partenes beskrivelser i barnets beste, men for å validere selvforståelsesnivået ber jeg dem å forklare nærmere hva hver enkelt av dem mener med disse begrepene (Kvale 2001).

Barnevernsarbeidernes klargjøring av trygghet og omsorg

En av barnevernsarbeiderne beskriver omsorg og trygghet på følgende måte:

”Omsorg er å leke med barnet, å snakke med barnet. Det å se på barnet som er et individ. Altså er det veldig viktig å se barnet og barnets behov, gi kjærlighet og nærhet. Jeg tenker ikke på de grunnleggende fysiske og fysiologiske behovene, jeg ser på det som selvfølgelig, da. Men det jeg mener er jo å bli sett og å bli anerkjent. Barnet skal ikke avvises eller etterlates til seg selv, da, det er viktig å snakke med barnet, høre hva barnet sier, gi nødvendige støtte, kontakt og oppfølging.”

I denne beskrivelsen kom det frem at barnets autonomi har en sentral betydning i omsorgs og trygghets definisjonene. En annen barnevernsarbeider beskriver dette slik:

---

²⁰Lov om barn og foreldre. (Ikrafttredelse 01.01.1982). Kapittel 7: Sakshandsaminga i saker om foreldreansvaret, om kvar barnet skal bu fast og om samvær. § 48 –det beste for barnet.

²¹ NOU (2000:12); Barnevernet i Norge. Kapittel 5.6 Barnets beste.

"God omsorg vil si å dekke barnets behov. Først og fremst å gi trygghet og å skape tilfredsstillende oppvekstbetingelser som har positivt virkning på barnets utvikling. Jeg tenker at trygghet er noe av det jeg tenker er til det beste for barna. At man blir ivaretatt sånn at man klarer seg i samfunnet, klarer å følge opp skolen. Jeg tenker man har en sånn overordnet tanke om at alle barn skal ha en omsorgsbasis, hvor de skal være trygge og hvor de kan utvikle seg positivt."

På spørsmålet om hva vedkommende mener med omsorgsbasis, svarer vedkommende:

"Noe som gjør at det fremmer barnets sin utvikling. Det er forskjellig ut i fra barnets alder, for eksempel trenger et spedbarn en annen omsorg enn en ungdom. Men at den omsorgsbasisen gjør sånn at barnet utvikler seg og at det har det trygt nok til å utvikle seg. At det blir veldig viktig. Det er veldig vanskelig å svare på. Man går jo på skole i tre år for å lære om hva som er god omsorg, hva er utviklingspsykologi i forhold til barn, hva er normal variasjon, hvordan barn skal utvikle seg og stimuleres, hva skal barn kunne når de er ett år, to år, tre år, og da er det veldig forskjellig."

Det kommer frem at "omsorgsbasisen" innebærer trekk fra utviklingspsykologi, og denne anvendes som på en måte måler omsorgs- og trygghetsbasis. En tredje betegner omsorg og trygghet slik:

"Ja, når man skal stimulere barn, man skal lære barn å spise selv, å sove selv, å gå på do, man skal lære å gjøre lekser, å høre på voksne, masse sånne dimensjoner. I Norge handler det mye om stimulering, noen ville kanskje synes at det litt for mye, da. Mye ressurser, mye nye aktiviteter og at barn får mye oppmerksomhet. Noen synes det er bra og noen synes det blir mye. Det å leke med barna sine, så det er mange ting som kan være en ressurs, men hvis det ikke er det, så er det ikke greit."

I barnevernsarbeidernes beskrivelser kommer det frem at barnets oppvekstbetingelser baserer seg nærmere på behovene som innebærer mer immaterielle karaktertrekk med visse psykologiske elementer. Disse uttrykkes i form av å imøtekomme barnets personlige kontakt med fokus på å vise respekt og anerkjennelse av barnets selvoppfattelse, å snakke og lytte på barn, stimulere barnets selvutfoldelse, og delta i fysiske og sosiale aktiviteter.

Barnevernsarbeidernes fortolkninger av omsorg og trygghet innebærer trekk fra utviklingspsykologiske og pedagogiske tilnærminger, og dette samsvarer godt med Frønes (1998) beskrivelser om at forståelse av barn og barndommen i dagens samfunn særpreges av utviklingspsykologien, med stor vekt på at barnet skal betraktes som et selvstendig subjekt med evne til å beskrive sine opplevelse og formidle sine behov.

Foreldrenes fortolkning av trygghet og omsorg

En av foreldrene sier:

”Hva skal jeg si, omsorg er når et barn har det bra, når barna blir tatt godt vare på, når du har anledning til å kjøpe alt barna dine ønsker, å oppdra dem slik at de blir skikkelige mennesker både for sin familie og samfunnet”.

En annen forelder betegner det slik:

”Omsorg betyr for meg at jeg klarer å være en god forelder, og at jeg klarer å passe på mine barn, slik at mine barn går i rene klær, at de er velstelte, at de alltid har mat på bordet, at de går på skole.”

På spørsmålet om trygghet vedkommende beskriver det på denne måten:

”Trygghet, det er fravær av krig. Dette er å ha mat og klær for dine barn. Dette er fredelige omstendigheter. Dette er å gå trygt på skolen eller barnehagen og komme tilbake. Dette er ikke å bli utsatt for urettferdighet, overgrep, voldsomhet og elendighet. Og gjøre alt for at barna skal slippe å se og oppleve de grusomme tingene.”

En tredje forelder beskriver omsorg og trygghet slik:

”Trygghet, ja...”

Vedkommende sitter stille, tenker, og forsetter etter en kort stund:

”Fred. Fred rundt barna, slik at barna ikke lider og ikke utsettes for voldelige hendelser, for voldelig mennesker og for et voldelig liv. Beskytte barna mot alt det fryktelige og voldelige. Hva ellers kunne man ønske? Fred er jo trygghet og sikkerhet for de kommende dagene. Å gi barnet ditt kjærighet og varme. Holde huset ryddig og rent, holde barna friske, rene og mette.”

I foreldrenes beskrivelser fremkommer det at omsorg baserer seg nærmere på økonomiske og materielle behovene i form av mat, klær og leketøy. Det fremkommer at gjennom å utføre praktiskorientert handlinger der hovedfokuset på at barn skal være rene, mette, godt og varmt påkledd, viser foreldrene på en måte omsorg og følelsesmessig oppmerksomhet overfor barn. Trygghet refererer for foreldrene til husly, fravær av krig og alle elendighetsrelaterte elementer som krigen medfører. Det kommer frem at de samme omsorgs- og trygghetsfenomenene har tydelig forskjellig innhold og betydning (Halvorsen 2004). I sin historiske og barnevernfaglige delrapport *”Noen trekk ved barnevernets utvikling mellom 1954 og 1980”* kaster Ericsson (2003) lys over en rekke aspekter ved det nye barnevernet, som er svært preget av profesjonalisering og faglig kunnskap. Blant annet tar hun

opp hvordan sakbehandlerenes vurderingsgrunnlag for barnets beste har endret seg fra de materielle behov til vurderingsfokus på samspill og psykologiske forhold.

Grunnkomponentene i omsorgsbegrepet ble omdefinert og baserte seg på nyere forskningslitteratur, og sentralt i omsorgsdefinisjonen ligger karakteristikken av barns stimulering og sosialisering, noe som ble til de grunnleggende aksepterte normer og verdier (ibid. Ericsson 2003).

De flertydige fenomenene

Tilsynelatende fremstår forståelsene av barnets beste forholdsvis like oppfatningselementer som er viktige og har stor betydning for barnets oppvekstbetingelser, nemlig trygghet og omsorg. Dette samsvarer godt med Leiningers (1997) betegnelse av at å gi og bli gitt omsorg har stor kulturell og sosial betydning i alle samfunn og kulturer, selv om dette er forskjellig i dimensjons-, uttrykks- og språkformer.

I barnevernsarbeiderne fremkommer at man studerer i tre år, blant annet hva som er god omsorg, og hva som er barnets utviklingsnivå på forskjellige alderstrinn. Slik jeg forstår det, handler dette om ulike forventninger og forutsetninger for hva foreldrenes omsorgskompetanse er. Ingen av barnevernsarbeiderne betegner trygghet og omsorg på den samme måten som foreldrene gjør, dessuten gis det tydelige uttrykk for at de grunnleggende fysiske og fysiologiske behovene anses som en selvfølge. Sagt på en annen måte man går ut fra at foreldre disponerer disse kunnskapene, og omsorgs- og trygghetsfenomenene og hva disse står for tas for gitt (Berger og Luckmann 1992; Alvsvåg & Gjengedal 2000).

Ifølge Møller og Skytte (2004) skal definisjonene på god nok omsorg for barnet og på hva som betegnes som godt nok foreldreskap, alltid være normativt bundet til den samfunnsmessige, kulturelle og profesjonelle konteksten som disse vurderes i. I tråd med dette kan man si at vurderingen av hva som er barnets beste skal være avhengig av en rekke faktorer, som blant annet ens egen oppvekst, familiestruktur, tilhørighet og de grunnleggende og eksisterende samfunnsverdier som vedkommende identifiserer seg med. Det innebærer også at både foreldrenes og barnevernsarbeidernes forforståelse styrer den forståelseshorisonten som de innehar nå, og de fortolker disse fenomenene ut fra sine erfaringer og opplevelser (Burr 1995 i Jørgensen & Philips 1998; Lundeby 1998; Aadland 2004; Røkenes & Hanssen 2006).

Det fremkommer et annet viktig moment i beskrivelsene: Barnets oppvekstbetingelser impliserer to ulike intensjonsaspekter. Barnevernsarbeiderne knytter barnets gode oppvekst til individets selvbestemmelse og autonomi, foreldrenes omsorgsutøvelse skal bidra til å utvikle barnets selvoppfatning slik at barnet klarer realiserer seg selv som et selvstendig menneske og klarer seg i samfunnet på egenhånd, Mens foreldrene knytter denne til at barnet skal bli til et anstendig menneske for sin familie og samfunnet. Lignende forekomster belyser Skytte (2005) i boka *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid*. Hun påpeker at det finnes et skille mellom en ikke-vestlig og vestlig kultur når det gjelder omsorgsutøvelsesmåter. Det handler om henholdsvis et individualistisk og kollektivistisk livssyn, hvorav det individualistiske livssyn vektlegger barnets frihet og selvstendighet, slik at barnet utvikler selvstendighets- og selvrealiseringsevner. Mens det kollektivistiske livssyn vektlegger familiens og gruppens mål og behov fremfor det enkelte individets behov, og en av intervjuede foreldre la vekt på dette (ibid.). Flere viser til at omfangsrike kulturelle variasjoner i barneoppdragelse gjør at det ikke finnes en standard for omsorgsutøvelse (Haugli 2002; Møller & Skytte 2004).

6.3 Skjønnsmessige vurderinger

I barnevernsarbeidernes beskrivelser kom det frem at det finnes ikke noen bestemte retningslinjer på hva som er barnets beste, men at dette er en skjønnsmessig vurdering som legges til grunn med utgangspunkt i barneloven og barnevernloven. Verken i barneloven eller i barnevernloven finnes det en eksplisitt og entydig definisjon på hva som er barnets beste, men det understrekes at det som *er best for barnet* er et styrende og overordnet prinsipp for barnevernsarbeidere (NOU 2000:12). Etter barnelovens § 43, § 48 og § 55 innebærer barnets beste en rekke ulike behov, som blant annet omfatter behovet for trygghet, beskyttelse, omsorg, fravær av konflikt og andre betingelser som bidrar til positiv utvikling (NOU 2008:9; NOU 2000:12).

Som vist tidligere innebærer barnets beste i form av omsorg og trygghet i praksis ulike tolkninger og oppfatninger hva man legger i dette. Prinsippet om barnets beste innebærer en skjønnsmessig betegnelse i barneloven, og barnevernloven påbyr at barnevernsarbeiderne foretar forskjellige former for skjønnsutøvelse (ibid.). Som fortsettelse av barnets beste-spørsmålet ber jeg barnevernsarbeiderne fortelle hva de legger i anvendelsen av skjønnsmessige vurderinger. En svarer på dette slik:

”Vi må jo hele tiden jobbe med en norm. Så er det ikke sånn at det er en privat norm som kan bestemme hva er barnets beste. Det er basert på fagutdanning, og så er det skjønnsmessige vurderinger, da .”

En annen beskriver den skjønnsmessige vurderingen slik:

”Det er masse verdier som legges til grunn som er til barnets beste. Og ikke noe som vi har skrevet på et papir. Det er uskrevede regler som alle vet om, og de skal forholde seg til disse, da.”

Tredje barnevernsarbeideren besvarer på dette spørsmålet slik:

”Ja..hm...”

Vedkommende tenker og svarer etter en kort stund:

”Jo, vi legger til grunn samfunnsverdier. Det er ikke noen felles vedtatte verdier som er kontoret sitt. Det er samfunnets verdier på en eller annen måte, barnevernstjenesten som da skal forvalte samfunnets verdier, og det gjelder hva som er god oppdragelse, hva som er en god omsorg, man har jo noen tanker rundt det, selyfølgelig.”

I beskrivelsene er det ikke noe tegn på at skjønnsutøvelse tar utgangspunkt i hensynet til barnets eller familiens situasjon, men derimot baserer skjønnsutøvelse seg på allerede eksisterende og dermed gjeldende standarder som er fastsatt i samfunnet. Skjønnsvurderinger henviser barnevernsarbeidere i den forbindelse til én norm som er samfunnsakseptabel, og i den forstand ser det ut at deres skjønnsvurderende handlinger er bundet og avhengige av de normative kontekster.

Hva er en norm?

Ifølge Grimen og Molander (2008:188) presenterer normen som den allmenne handlingsanvisning for hvordan vi bør forholde oss i en viss situasjon, og den rettferdiggjør dermed skrittet fra situasjon til handling. Praksiser som beskrives av barnevernsarbeiderne oppleves å være i tråd med det som uttrykkes i NOU (2000:12)²², hvor det blant annet påpekes at barnevernets oppgaver er å fokusere på *”verdier i vårt samfunn som setter fokus på barns oppvekstsvilkår, på ungdommens livsmuligheter, på familiens omsorgsevne, på grunnleggende spørsmål som gjelder læring, omsorg, helse og velferd i oppvekstsalderen...[...]... Verdispørsmål i barnevernet kommer særlig til uttrykk i kritiske situasjoner når det skal gjennomføres praktiske og etiske overveielser om hva som tjener det enkelte barnet best. Etikken setter som sagt fokus på spørsmålet om både å ville og kunne gjøre det som er best for barna, men retter en særlig oppmerksomhet på*

---

²² NOU 2000:12. Barnevernet i Norge. Kapittel 5.1 Grunnverdier, normer og etikk.

konsekvensene av det en gjør eller unnlater å gjøre. Derfor er også refleksjon over egen yrkesrolle, personlig og etisk kompetanse, sammen med faglig kompetanseutvikling av grunnleggende betydning i barnevernet”.

Sagt på en annen måte innebærer dette at den enkelte barnevernsarbeiders handlingsmåter ikke bare knyttes til og begrenses med barnevernlovens og barnelovens bestemmelser, men tar utgangspunkt i den skjønnsmessige utøvelsen som baserer seg nærmere på de grunnleggende virkelighetsoppfatninger, forutsetninger og forventninger. Samtidig skal den skjønnsmessige utøvelsen innbefatte og støttes av ens faglige kunnskap som skal lede frem til mer eller mindre optimal innsikt i uordinerte enkelttilfeller hvor det skal tas vurderinger om hva som bør gjøres. Dette oppleves å være i tråd med Grimen og Molanders (2008) beskrivelser av resonnerings- og strukturelle fremgangsmåter som representerer to sider av skjønn, og som hører sammen. Den strukturelle skjønnstypen baserer seg på forskrifter fastsatt av myndighetene, her barnevernsloven og barneloven, mens resonneringsskjønnstypen baserer seg på ens kunnskapsbase, her kan man betrakte faglig kunnskap, som skal lede frem til beslutninger om hva som bør gjøres i en ikke entydig situasjon (ibid.). Grimen og Molander slutter til at skjønnsutøvelse foregår relativt til visse handlingsregler opp mot barnevern- og barneloven som kombineres med normative forventinger, der man handler og bedømmer ut fra en norm.

Med referanse til samfunnsnormer, verdier og faglig kunnskap, fremstår barnevernsarbeidernes praksiser som sosialt konstruert, og i tråd med et etnosentrisk perspektiv tyder det på at barnevernsarbeiderne vurderer og bedømmer barnets beste og omsorgssituasjonen rundt barnet ut i fra bestemte samfunnsnormer og verdier. Dette vil ifølge Skytte (2008) føre til at den fremmede og ukjente konteksten viskes bort, og hvor handlinger som faller utenfor den eksisterende konteksten plasseres inn i en hjemlig kontekst (Eriksen 2001). På den måten forblir vedkommende ute av stand til å tolke og forstå handlinger i sammenheng med en annen kultur, fordi vedkommende ser kun de gode eller de dårlige imitasjonene av sin egen kultur (ibid. 66).

Ut fra dette forstår jeg det slik at omsorg og trygghet er en samfunnsordnet og anerkjent norm som således bidrar til å realisere grunnverdier som har betydning for barnets oppvekstvilkår. Altså visse grunnleggende verdier systematiserer de normative dimensjoner som gjenspeiler de uskrevne normer og forståelsesmåter for hva som anses som omsorg og trygghet med henvisning til barnets beste. Ifølge Torbjørnsrud (2005) er

det en rekke sedvanebasert normer og verdier som ofte tas for gitt og har betydelig plass for sin gyldighet i Norge. Dette stemmer godt med Kjellekvold (1999) som hevder at samfunnet gjennom lovgivningen har påtatt seg en forpliktelse om å ivareta både økonomisk og sosial trygghet, samt den enkeltes personlige, fysiske og psykiske integritet (Kjellekvold 1999:304). Haugli (2002) skriver i artikkelen *Det mangfoldige barnets beste*, at barnets beste begrep innebærer gode intensjoner, men likevel disponerer svært mange typer fortolknings- og meningsinnhold og som varierer over tid, fra kultur til kultur og avhengig av hvilken kontekst en befinner seg innenfor. Hun understreker at ulike forståelser med sikte på barnets beste innebærer en allmennmenneskelig interesse som på en måte omformes til et faglig, politisk eller juridisk spørsmål, og ikles en felles språkdrakt, men med ulikt betydningsinnhold (ibid. 313). I sitt arbeid med foreldrene står barnevernsarbeiderne for sosial rettferdighet og for å redusere omfanget av sosiale problemer hos utsatte mennesker (Kokkinn 2001).

Barnevernet er en del av velferdsstaten og dermed forankret til de verdier denne samfunnsordningen bygger på, og de grunnleggende verdier har mer framtrekkende plass og de aller tydeligste endringer dreier seg om normer som avspeiler forståelsesformer (NOU 2000:12).

Ut fra intervjuene jeg er kommet frem til at barnevernspraksisen som beskrives i sitatene, gjenspeiler alminnelige normer og verdier som baserer seg mer på menneskeverd som målestokk enn på lovgivning. Barnevernsarbeidere er på en måte talsmenn for samfunnsverdier og normer, og deres oppgave er da å formidle de grunnleggende verdiene og normene som gjelder omsorg og trygghet, og som anses som fellesforståtte, og dermed forventende, mens foreldrene beskriver verdiene i det landet de kommer fra, og de verdiene er forskjellige fra dem i velferdsstaten Norge. Foreldrene med minoritetsbakgrunn er i møte med en ny fortolkning av barnets beste, de er i møte med nye forventninger, og er i møte med nye omsorgskompetansekrav som de skal forholde seg til, de skal strebe etter å tilsvare den eksisterende foreldremodellen.

Ulike forståelsene og omfang av disse fenomenene er i tråd med Berger og Luckmann (2006) beskrivelser i boka *"The Social Construction of reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge"* om at mennesker skaper selv den virkelighet de lever i og denne igjen er med å forme oss. Berger og Luckmann benytter begrepet institusjonalisering som beskriver hvordan

flere individer setter en handling i system og hvorav ulike aktører og handlinger får en bestemt forventning som de skal strebe etter (ibid. 69). Etter min oppfatning av denne, så barnevernsarbeidere og foreldre er inndelt i ulike institusjoner og har ulike forventninger. I begge institusjonene er det bestemte forventninger til hvilke handlinger som skal forrettes og hvem som hører inn under gitt institusjon; av barnevernsarbeiderne forventes det at de skal handle på vegne av barnets beste. Mens av foreldrene forventes at de skal sørge for at barnet vokser opp med trygghet og god omsorg. Oppfatningen av disse fenomenene gjenspeiler på hver sin måte kulturen som både foreldrene og barnevernsarbeiderne tilhører, og dette har betydning for hva som framheves i deres omsorgspraktisering (Skytte 2005; Halvorsen 2004).

Dersom en barnevernsarbeider som går ut fra at de fysiske og fysiologiske behovene er en selvfølge, og vurderer foreldrenes omsorgsevne ut fra sine oppfatninger av omsorg og trygghet, mens foreldrene derimot legger til grunn akkurat disse verdiene og handler på bakgrunn av denne forforståelsen, vil det bety at foreldrene ikke oppfyller forventningene som er stilt, og ikke utøver god nok omsorg?

Flere forfattere hevder at barnevernets metoder og forskning baserer seg på den vestlige verdens verdier og samfunnssystem, og dette gjenspeiler de rådende forstillinger om for eksempel hva som betraktes som en god omsorg eller hvordan foreldreskap bør utøves, og at dette kan føre til at forståelser som faller utenfor den vestlige konteksten, kan oppfattes som problematisk i barnevernet (NOU 2009:8; Christie 2010; Møller & Skytte 2004).

I neste kapittelet skal jeg se på forskjellige maktrelasjoner og hvordan kommer disse til uttrykk i barnevernsperspektiv.

7. Styringsmekanisme

I dette kapittelet er det sentrale temaelement beslutninger. Innledningsvis vil jeg presisere statens og barnevernets organisasjonsformer og arbeidsfordelinger. Deretter presenteres barnevernsarbeidernes beskrivelser av hvordan det tas beslutninger, hvem som kan påvirke saksbeslutningen og hva som legges til grunn i saksevalueringer.

Myndighetenes ansvarsfordeling

I forelesningsrekken sin fra 2002 beskriver Foucault hvordan staten indirekte styrer befolkningen gjennom ulike styringssystemer. Han introduserer ulike former for

maktrelasjoner, blant annet dominans, strategi og governmentality. Neumann (2002) oversetter *governmentality* til *regjering*, noe som betegner en virksomhet som styrer et land, men i denne sammenheng omfatter begrepet mer enn det å styre. Med dette begrepet forsøker Foucault å synliggjøre hvordan den moderne staten gjennom forskjellige institusjoner stimulerer og modifierer individer til den ønskede form for atferd og handlinger. Den komplekse maktformen skiller seg ut ved en spesiell forutsetning: individets frihet. Dette innebærer at individene er frie og at de selv velger å handle som de gjør. Individene gjøres ansvarlige for sine handlinger, og de fremstår som at de handler etter sine egne valg og aspirasjoner (Foucault 1991; Foucault 2002 i Neumann 2002).

Weber (1982) definerte makt som *”ett eller flere menneskers sjanse til å sette igjennom sin egen vilje i det sosiale samkvem, og det selv om andre deltakere i det kollektive liv skulle gjøre motstand”* (ibid. 53). I utgangspunktet gir dette en allmenn tilgang til makt, men der potensialet for å nyttiggjøre seg av makten er preget av den sosiale rangeringen. På denne måten noen har en stor myndighet til å bruke sin posisjon, og dermed få makt ovenfor andre. Et særskilt element ved Webers maktbegrep er at maktposisjonen ikke nødvendigvis skal uttrykkes eksplisitt, men at den gjenkjennes i muligheten til å få sin vilje gjennom. Likedan fastner makt seg til mellommenneskelige relasjoner og kommer til uttrykk innenfor sosiale systemer og samfunnskonstruksjoner (ibid.).

I tråd med Foucaults *governmentality* skal jeg forsøke å belyse statens institusjonalisering i barnevernsperspektiv. På departementets nettside står det at statens ansvar og oppgaver for barnevernet er delt mellom Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Barne-, ungdoms og familieetaten, fylkesnemnda og barneverntjenester. Med utgangspunkt i departementets nettside vil jeg redegjøre for statens ansvarsfordeling vedrørende barnevernets område.

Det overordnede ansvaret for barnevernet ligger under Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, og deres ansvarsområde er innenfor forvaltning: å utvikle den generelle barnevernspolitikken, gi instruksjoner og retningslinjer, sørge for at lovens praksis blir evaluert og foreta tiltrengte endringer, sørge for at barnevernloven og øvrige regler blir tatt i bruk på en riktig måte, iverksette nødvendig forskning på barnevernsområdet og ikke minst tilrettelegge for brukervennlig informasjon om barnevernet.

Nest ansvarlig er barne-, ungdoms og familieetaten, som består av fem regionale barnevernsmyndigheter med en sentral barnevernmyndighet, og som har ansvar for drift og

etablering av institusjoner som benyttes etter barnevernloven. Disse barnevernsmyndighetene har ansvar for å bistå barneverntjenesten i kommunene med å plassere barn utenfor hjemmet, med formidling og rekruttering av fosterhjem og å sørge for at disse fosterhjemmene får nødvendige veiledning og opplæring.

Videre er det fylkesmannen i hver enkelte kommune som er ansvarlig å påse at kommunene og barnevernsinstitusjonene ivaretar oppgaver etter barnevernloven samt sørge for at disse får veiledning og råd. Fylkesmannen er, i motsetning til de andre overordnede organene, en klageinstans for enkeltvedtak som barneverntjenesten fatter. Nest siste i denne ansvarsfordelte kjeden er fylkesnemnda. Dette er et forvaltningsorgan som disponerer avgjørelsesmyndighet i saker som blant annet innebærer omsorgsovertakelse og tvangsinngrep.

Sist i kjeden kommer barneverntjenesten, som foretar det daglige, løpende arbeidet etter barnevernloven, og deres ansvar er blant annet å foreta undersøkelser, treffe vedtak, forberede aktuelle saker for behandling i fylkesnemnda, iverksette og følge opp saker samt bidra med veiledning og råd til barnevernsbrukere (ibid.).

Hvem som defineres som barnevernsbrukere, er et omstridt spørsmål (Koch & Koch 1995; Oppedal 2007; Seim & Slettebø 2007). Seim og Slettebø (2007) forholder seg til en forståelse av barnevernsbrukere som inkluderer både barn og foreldre.

Dette viser oss hvordan ansvars- og arbeidsområder fordeles mellom mange offentlige organer og iverksettes gjennom barnevernlov og øvrige regler. Weber (2000) betegner denne organisasjonsformen som byråkratiet: et hierarki som er preget av karaktertrekk som regelstyring og tydelig arbeidsfordeling.

Barnevernets ansvarsfordeling

En av barnevernsarbeiderne sier:

”Når man da representerer en maktinstitusjon, som barneverntjenesten er, fordi det handler om hvordan man gjenspeiler samfunnet. Sagt på en annen måte: foreldre kan, ut fra sitt ståsted, mene at et barn skal øve ti timer på pianoet hver dag, men naboene vil kanskje synes det er drøyt. Jeg som jobber i barneverntjenesten, skal forvalte samfunnets verdier, på en måte. Det som er gjeldende for alle.”

I denne beskrivelsen kommer det tydelig frem at vedkommende forholder seg til de pålagte praksiser i sosiale nettverk, samtidig som vedkommende på vegne av det offentlige forutsettes

å formidle, og dermed innordne, foreldrenes handlingsmåter til samfunnets forventninger. Slik sørger barnevernet ikke bare for barnets beste, men også for samfunnets behov for å innordne de som faller utenfor den alminnelige livsform (Ericsson 1996). Barnevernsarbeidere forsøker å modifisere foreldrenes handlingsmåter. De søker ikke å avskaffe foreldrenes handlingsfrihet, men heller å formidle en bestemt handlingstype som de selv styres av. På denne måten avstår statsapparatet fra direkte maktutøvelse på visse områder, hvor det å beordre den enkelte direkte ville vært komplisert sett på bakgrunn av de liberale prinsipper. Statens byråkratiske organisasjonsformer smelter sammen med samfunnet gjennom ulike institusjoner, og på den måten former staten befolkningen og styrer den mot det ønskede og forventede atferdsmønstret (ibid.).

Et slik byråkratisk styringssett med ulike ansvars- og oppgavefordelinger kommer tydelig til syne innad i selve barneverntjenesten. Det innledende og sentrale spørsmål i dette delkapittelet er: Hvordan tas beslutninger i en sak, og kan man ha påvirkninger på den? En av barnevernsarbeiderne sier:

”En saksbehandler tar aldri en avgjørelse alene. Det er et hierarki som er veldig strengt, og jeg kan ikke ta en avgjørelse selv eller legge personlige verdier til grunn.”

Dette viser at barneverntjenesten har et internt byråkratisk styringssett som deler opp ansvars- og oppgaveområder. Vedkommende er den eneste av sju intervjuede barnevernsarbeidere som har en nåværende lederstilling, hvilket innebærer at hennes arbeidsoppgaver har mer administrerende karaktertrekk. Vedkommende formidler at hun ikke har noen som helst påvirkning vedrørende beslutninger, og hun refererer til de faglige og administrative rutiner man må igjennom før beslutninger kan treffes. Dette viser systemets stramme struktur, som er hierarkisk organisert og som alle skal forholde seg til, og dermed gir begrenset rom for å blande inn personlige verdier. En annen barnevernsarbeider forteller:

”Hvis jeg er på et hjemmebesøk og tenker at situasjonen krever et akuttvedtak, for eksempel fordi jeg mener barnet ikke kan bo der, så må jeg ringe og konsultere noen, jeg må beskrive hva som skjer, og så må jeg få en ledermyndighet til å si ja eller nei. Jeg kan utforme vedtaket, men til syvende og sist er det ledermyndigheten som må fatte det.”

En tredje barnevernsarbeider forteller:

”For å si det sånn, det er jo en saksbehandler som følger med familien etter at den har blitt undersøkt. Og så har man jo som saksbehandler veiledning med lederen sin, og det er i samråd med lederen det tas beslutninger. Hvis man skal fatte mer alvorlige beslutninger, som for eksempel plassering av et barn, så er det øverste leder og enhetsleder som fatter de beslutningene.”

Denne ordningen av beslutningsfordelingen beskrives som pulverisering av ansvaret.

Beslutningene graderes i samsvar med sakene: fra de minst alvorlige til de meste alvorlige. Jo mer utfordrende og komplisert en sak er, desto flere involveres, og ansvaret fordeles mellom flere og flere ledd. I barnevernsarbeidernes beskrivelser kom det frem at hver undersøkelse som settes i gang, følges av én saksbehandler, som har primær kontakt med foreldrene. Denne saksbehandleren utfører en rekke oppgaver, som blant annet å observere, samle inn relevant informasjon og ha samtaler med den aktuelle familien. Deretter *«skal all informasjon som er samlet inn skriftliggjøres og videreformidles i systemet»*, sier en av barnevernsarbeiderne.

7.1 Undersøkellesmetoder

Barnevernsarbeiderne forteller at i forbindelse med evalueringer i saksbeslutninger anvender de ulike arbeidsmetoder, blant annet observasjon og samtaler med foreldrene. En av barnevernsarbeiderne forteller:

”Vi har spesielle metoder, og vi bruker noe som heter «Kvello-modellen». Det er en kartleggingsmal som sier noe om hva man bør utrede for å gjøre en god undersøkelse, så den bruker vi mye.”

I boka *«Barn i risiko – skadelige omsorgssituasjoner»* har Kvello (2010) utarbeidet en standardisert modell for undersøkelser i barnevernet. Utgangspunkt er forskningsbasert kunnskap som bygger på transaksjonsmodell, utviklingspsykologi og økologisk nettverksteori. Modellens anvendes som redskap i vurderingen av innhentet informasjon, blant annet fra samtaler med foreldre og barn, observasjoner i form av hjemmebesøk eller andre situasjoner hvor hensikten er å observere samspill mellom barn og foreldre og innsamlede opplysninger fra samarbeidspartnere (ibid.). En annen barnevernsarbeider sier:

”Vi har jo gjerne strukturerte intervjuer når det gjelder omsorgsferdigheter, og da er hva foreldrene sier til oss veldig viktig. Vi spør for eksempel: ” Kan du beskrive barnet ditt?”, eller ”kan du fortelle hva barnet ditt er god på eller dårlig på?” og lignende.”

Alle de seks intervjuede barnevernsarbeiderne oppgir at de har spesielle metoder og maler som de ofte bruker. De forteller at det finnes en rekke forskjellige retningslinjer, rutiner og metoder som de forholder seg til og viser til at disse eksisterer og praktiseres i alle barneverntjenester.

Omsorgsevnes omfang etter «kartleggingsmal»

En av barnevernsarbeider forteller:

”Vi bruker veldig ofte ’beskriv barnet ditt’, for eksempel, og da beskriver de barnet fysisk: ’han er så høy’, osv. Det gjør det vanskelig, når det jeg trenger er beskrivelser som viser hvordan de ser på barnet sitt. Det er jo viktig for meg i arbeidet mitt å vite hvordan foreldrene ser på barnet sitt for å vurdere hvilke tiltak som er nødvendige.”

I beskrivelsene fremstår det som at bakgrunnen for spørsmål som «beskriv barnet ditt» stilles ut fra et fokus på forelderens ord og uttrykk, og disse får en avgjørende betydning for fortolkning av foreldrenes omsorgsferdigheter overfor sine barn. På spørsmålet om hvordan det fortolkes hvis foreldrene ikke klarer å beskrive barnets egenskaper, svarer en av barnevernsarbeiderne:

”Hvis vi ikke får det til det verbale, så drar vi hjem til dem og observerer samspill. Det er både kulturelt og språklig betinget, og begrepsforståelse er viktig. For det er ikke alle som leker med barna sine og setter seg inn i hvordan barnet tenker, eller det kan være at foreldrene ikke er vant til å snakke på den måten. Hvis vi ikke får noen gode svar når vi snakker sammen, og vi føler at det er grunn til bekymring, drar vi hjem til dem når og ser på hvordan de er med barna sine. Vi tar utgangspunkt i hva de pleier å gjøre på en vanlig dag, som å lage middag og gjøre lekser. Vi kommer hjem til dem en tilfeldig dag og sier: ’vi gjerne vil se på hvordan dere har det når dere er sammen.”

De fleste av barnevernsarbeiderne forteller at det er mange av disse foreldrene som ikke kan beskrive sine barns egenskaper. Samtidig påpeker de at foreldrene muligens kan feiltolke slike spørsmål, og de viser blant annet til at språklige og kulturelle ulikheter kan forårsake mangel på kunnskap hos foreldrene for å besvare slike spørsmål. En annen barnevernsarbeider tilføyer:

”Jeg blir bekymret når en mamma ikke kan beskrive sitt barn, eller bare bruker uttrykk som ”han er snill og grei, og ikke mer enn det. Andre kan være nyanserte og beskrive barnets sterke og svake sider. Og det er gjerne det vi ønsker: at foreldrene

skal se barnet sitt så nyansert som mulig, fordi det gjør det lettere for foreldrene å se barnets behov. Hvis foreldrene ikke klarer å beskrive barnet sitt i det hele tatt, tenker vi at de kanskje ikke er så sensitive for barnet sitt.”

Spørsmålene fremstår som mer eller mindre standardiserte arbeidsfremgangsmåter som måler foreldrenes omsorgsferdigheter, selv om de fleste av barnevernsarbeiderne hevder at foreldrene med etnisk minoritetsbakgrunn: *”skiller seg mest ut, og det er helt forskjellig problematikk.*”

Foreldrenes forståelse av barnevernets undersøkelsesmetoder

Foreldrene tilkjenner vidt forskjellige følelsesmessige reaksjoner og erfaringer når de forteller om spørsmål de blir stilt av barnevernsarbeiderne. En av foreldrene sier:

”De spør meg masse dumme ting. Rare spørsmål, veldig rare spørsmål.”

På spørsmålet hva vedkommende mener med dette, er svaret:

”De spør meg om hva jeg lager jeg til frokost, hva jeg lager til middag, hva jeg snakker jeg med mine barn om, hva jeg gjør jeg klokken 6 på morgenen.”

Vedkommende ser på meg og forsetter:

”Hva har gjort og hvorfor jeg har gjort det, hva jeg skal gjøre og hvordan jeg skal gjør det. Hvordan s jeg snakker med barna, hva jeg sier og hva de svarer og sånne ting. Hvem spør om sånne ting, hæ? De har ingenting med det jeg gjør og hvordan jeg gjør det å gjøre.”

Vedkommende sitter stille en stund, og forsetter igjen:

”Jeg er ikke et lite barn, jeg er en voksen dame, og jeg vet selv hva og hvordan ting skal være. De trenger ikke å kontrollere meg og min familie, og de trenger ikke vite hva og hvordan ting gjøres i mitt hjem.”

I beskrivelsene fremkommer det at spørsmål som mer eller mindre er knyttet til husholdningens praktiske oppgaver, vekker sterke reaksjoner og fremstår nærmest som fornærmelser og stigmatisering av morsoppgaver. Samtidig kommer det frem at slike spørsmål er en form for kontroll av morsegenskaper og hvorvidt vedkommende klarer å ivareta disse.

I barnevernsarbeidernes beskrivelser av maler og modeller har ingen av dem nevnt hvorvidt deres arbeidsmetoder er en tilnærming til foreldrene med etnisk minoritetsbakgrunn, og disse malene og modellene fremstår som universelle for alle. Å stille standardiserte spørsmål kan lett føre til en slags rangerings- og styringsform for hvilken informasjon man skal fokusere på og hva som skal avdekkes. Det fremkommer når barnevernsarbeiderne stiller spørsmål som berører aspekter ved samspills-, nærhets- og følelsesrelaterte forhold mellom barn og foreldre fremstår som mistenkeligjørende angående foreldrenes oppdragelsesevne. I tillegg bidrar dette til at foreldrene føler seg krenket, nervøse og usikre på det de gjør.

Innenfor en bestemt omsorgsrate forventes det at foreldrene skal kunne uttrykke sine barns egenskaper på en rekke områder, og dette fungerer som en rangeringsskala og som et filter for å distribuere og sortere foreldrenes omsorgsevne inn i ulike undersøkelseskategorier. Når foreldrene ikke samsvarer godt nok med de forventede omsorgsrammевilkår i første omgang, så kommer neste undersøkelsesledd: observasjon i form av hjemmebesøk. Her skal foreldrenes omsorgsferdighet igjen rangeres etter den foreldre/barn-samspillsrelaterte modellen som Kvalle (2010) beskriver.

Hva viser forskning?

Slike modeller og maler kan også bidra til at barnevernsarbeiderne får betydelig definisjonsmakt når det gjelder foreldrenes omsorgsegenskaper. Ved at foreldrene får mulighet til å uttale seg og får rett til å bli hørt i samtalene som styres av barnevernsarbeidere ved mal-teknikker, bidrar foreldrene til å konstruere seg selv i barnevernets bilde. I en slik sammenheng kan det være vanskelig for barnevernsarbeideren å få et komplett bilde av virkeligheten, hvor denne skal uttrykkes enten verbalt eller gjennom et samspill mellom foreldrene og barna når det foretas observasjoner i form av hjemmebesøk. Eventuelle uoverensstemmelser med den gyldige sannheten vil innebære vitenskapelig produserte metodikker som skal forbedre evnen til å være en god forelder.

Ifølge en rapport fra NIBR (2007:10) er arbeidsmetodene som anvendes i barnevernet antatt å være velegnet for familier med etnisk minoritetsbakgrunn. I foreldrenes beskrivelser fremgår det derimot at det er utfordrende for dem å forstå hensikten med en rekke av spørsmålene fra barnevernet. Ifølge Løfsnes (2003) er teorier og metoder som anvendes innenfor sosialt arbeid lite tilpasset behovene til familier med etnisk minoritetsbakgrunn, og for å kunne få betydelig bedre arbeidsresultater må man ta hensyn til forholdsmessig langsom utviklingstakt av sosialarbeid i den ikke-vestlige del av verden.

I en beslutningsteoretisk analyse *Rettferdiggjøring av omsorgsovertakelse*, beskriver Backe-Hansen (2001) hvordan barnevernssaksbehandlere presenterer og avveier informasjon når det gjelder plassering av små barn utenfor hjemmet. Hun påpeker at barnevernets vurderinger og undersøkelser i stor grad var rettet mot mødrenes omsorgsevner og egenskaper hva barns omsorgssituasjon angår, og at mødrene i stor grad fikk skylden for omsorgssvikt. Hun viser til en leting etter diagnostiske kategorier som ved utelukkende å se på morens utilstrekkelighet gjør at barnevernet bidrar til å posisjonere disse mødrene som inkompetente (ibid.)

En mer eller mindre lignende praksis beskriver Aadnesen (2012) i sin studie; hun refererer til at saksbehandlere ikke informerer foreldrene om undersøkelseshensikten, om sin forpliktelse til å iverksette denne og at barnevernets undersøkelsesprosess er en del av det norske systemet. Aadnesen viser også til at i intervjuet med linkarbeiderne kom det frem at foreldrene med minoritetsetisk bakgrunn reagerer kraftig og negativt når barnevernet stiller spørsmål vedrørende barns oppdragelse. Denne reaksjonen begrunner linkarbeiderne med at disse foreldrene forholder seg til hjemlandets tradisjoner, der det er utenkelig at noen som er utenfor familien blander seg inn i deres oppdragelse av barn (ibid. 229).

Gjennom en metaforisk fremstilling av ”hyrden og flokken – pastoralmakt”, viser Foucault (2002) hvordan de ulike profesjonene gjennom sin kunnskap produserer virkeligheter som oppfattes som gyldige i et samfunn. Dette skal vi se nærmere på i det neste delkapittelet.

7. 2 Kunnskapsgrunnlag og skjønn

Med utgangspunktet i malene og modellene stiller jeg underveis spørsmål om hvilken kunnskap som ligger til grunn for disse undersøkelsessmalene og hva som fungerer som rettesnor når det gjelder vurdering av foreldres handlingsmåter og andre egenskaper. En av barnevernsarbeiderne sier:

”Vi sørger for barnets beste og for at vi gjør det vi skal ikke bare ut ifra loven, men også ut ifra det som er forsket på. Vi ser hva som kan være nyttig i den type arbeid med foreldrene.”

En annen barnevernsarbeider sier følgende:

”Det er lettere å forvalte det som er straffbart. Det er lett. Det er ikke lov å slå. Det er ikke lov å tvangsgifte og så videre. Men i forhold til det med tilknytningsfremmende omsorg, det at man ikke får det man burde ha fått eller barnets beste, så blir det jo en skjønnsmessig vurdering. Det er ikke noen spesifikke retningslinjer på det. Vi bruker

jo barnevernloven, det står jo noe om barnets beste der også. Men det er en veldig skjønnsmessig vurdering ».

Her kommer det tydelig frem at barnevernsarbeidernes anvendelse av barnevernlov og barnelov stiller store krav til skjønnsmessige vurderinger når det gjelder hvordan vedkommende forstår barnets beste og omsorg. En tredje barnevernsarbeider forteller:

”Barnevernstjenesten skal jo forvalte samfunnets verdier – hva er god oppdragelse, hva er god omsorg og så videre. Man går jo på skole i tre år for å lære om hva som er god omsorg, hva er utviklingspsykologi i forholdt til barn, hva er normal variasjon, hvordan barn skal utvikle seg og stimuleres. Og hvis du ligger utenfor den normale variasjonen, da må vi gjør noe. Helsestasjoner i den norske staten har lov å bestemme hva norske barn skal kunne. Derfor må vi jobbe veldig tett med barnepsykiatrien og andre instanser. Det er ikke enkelt å svare på dette spørsmålet. Det er vel basert på fagutdanningen, og så er det skjønnsmessig vurderinger, da.”

Alle barnevernsarbeiderne refererer til forskjelligartet forskningsbasert kunnskap som de opererer med i sine praksiser. Samtidig påpeker de anvendelsen av sin faglige kunnskap. Barnevernsarbeidernes anvendelse av skjønnsmessige vurderinger og normer og verdier i tillegg til barnevernloven er beskrevet tidligere i oppgaven. I barnevernet, ifølge NOU (2000:12)²³ er den profesjonelle skjønnsutøveren en som handler i tråd med lovbestemmelser ut fra sin faglige kunnskap og disponerer innsikt i den enkelte saken. Sagt med andre ord: undersøkelsen og sakens videreutvikling er i stor grad avhengig av den saksbehandleren som har den aktuelle saken. Fagutdanning vil kunne prege hennes eller hans fortolkning av situasjonen og samtidig påvirke hva vedkommende anser som relevant, nødvendig og gyldig under informasjonsinnsamling.

På spørsmålet om man har innvirkning på beslutningene som foretas i en barnevernssak, svarer seks av sju intervjuede barnevernsarbeidere forholdsvis likt:

”Ja. Vi er jo alltid med å drøfte de sakene vi selv jobber med.”

Som påpekt tidligere gir formuleringer i barnevernloven og barneloven, samt i forarbeidene, få konkrete retningslinjer for hvordan en skal handle, og dette understrekkes også av barnevernsarbeiderne. En av barnevernsarbeiderne sier:

---

²³ NOU (2000:12): Barnevernet i Norge. Kapittel 8: Beslutningsprosesser i barnevernet. s.139.

”Modellene og malene sier jo noe om hva vi skal gjøre, men de sier ikke noe om hvordan vi skal gjøre det. I forhold til det å snakke, å få en god kontakt, så handler det mer om skjønn og fagkompetanse eller kommunikasjonskompetanse. Og da har vi ikke en standard for hvordan man skal gjøre det.”

På bakgrunn av et manglende mer eller mindre generelt gjeldende faglig forståelsesgrunnlag, fører dette til at ulike typer av barnevernsarbeideres kunnskap trekkes inn i skjønnsutøvelsen, og dermed blir det større rom for å fortolke situasjoner og handlinger ut ifra hva hver enkelt har størst fokus på. Dette kan muligens medvirke til at visse handlinger og situasjoner vil bli definert som problematiske og dermed noe det må gjøres noe med.

Barnevernsarbeiderne er grasrotbyråkrater – som Lipsky (1980) kaller de som er i forvaltningen. De er tildelt stor makt og handlefrihet hva angår å styre undersøkelsesfremgangsmåter som kan ha vesentlig betydning for utfallet av en situasjon, sak eller handling. De kan definere problemet, de kan fokusere eller overse handlinger (ibid.). Med henvisning til barnevernsarbeidernes beskrivelser fremstår det som at det er opptil dem hvordan de foretar en undersøkelse, hvilken faglig kunnskap de legger til grunn og hvilke verdier og holdninger de tar utgangspunkt i.

Kunnskapsmessig makt

Med henvisning til maktformene til Foucault (2002) – den juridiske makten og den disiplinære makten, som også kalles kunnskapsmessig makt – fremstår det som om disse to maktformene eksisterer i barnevernet. I følge Lipsky (1980) utøves den disiplinære makten i form av barnevernsarbeidernes profesjonsutdanning, som gir dem rom til å definere foreldrenes handlinger og væremåter, mens den juridiske maktformen utøves gjennom barnevernloven, som gir dem adgang til å foreta informasjonsinnsamling gjennom bruk av ulike arbeidsmetoder. I barnevernsarbeidernes beskrivelser kom det frem at deres arbeidsfremgangsmåter bygger på vitenskapsproduserte kunnskaper og forskning som de orienterer seg ut fra, og de bearbeider antakelser om å forbedre eller endre foreldrenes handlingsmåter med referanse til barnets beste. Dette er en innlysende demonstrasjon på at den juridiske og disiplinære makten er infiltrert i hverandre og forekommer parallelt (ibid.).

Follesø (2006) i boka *Sammen om barnevern* synliggjør gjennom fortellingene til ungdommer som hadde vært i kontakt med barnevernet en rekke utfordringer for dagens og fremtidens barnevern. Hun nevner blant annet at barnevernet har i oppdrag å formidle og forvalte de eksisterende normer i samfunnet for hva som er en god omsorg eller hva som anses å være til

barnets beste, og som ofte bygges på begrunnelser som er forankret i psykologiske og pedagogiske teorier og forskning. Blant annet belyser hun hvordan ulike barnevernsarbeiderne tolker liknende problemer ulikt, og dette forklarer hun med at den tiltakende profesjonaliseringen og barnevernsarbeidernes faglige perspektiv har betydning for hva man ser etter, og det fører til ulikheter i problemdefinering (ibid.).

Haugland (2007) påpeker i sin bok *"Med makt til å krenke"*, som handler om makt, avmakt og motmakt i en konfliktfylt barnevernssak, at barnevernsarbeidere ofte får definisjonsmakten, at de sitter i en maktposisjon i kraft av sin stilling og at de kan fremstå som om det er de som besitter kjennskap om hva som skal og bør gjøres i oppståtte situasjoner.

Kristofersen og Slettebø (1992) kom i sin undersøkelse av ulike barneverntjenester i ulike kommuner fram til at saker med relativt like karaktertrekk vurderes forskjellig. De fant at en og samme situasjon har forskjellig fokus, forskjellige tenkemåter og variert vektlegging av faktorer i ulike kommuner.

I studien *"Profesjonell handling i sosialt arbeid"* fastslår Fossetøl (1997) at fagets teorigrunnlag etablerer en bestemt handlingsforståelse og strukturerte praksiser. Hun hevder at metodisk sosialt arbeid utformes som en arbeids- og problemløsningsprosess hvor mål-middel-rasjonalitet *"dreier seg om å definere problemet, bestemme målene og velge den best egnede framgangsmåte"* (ibid. 56).

I boka *"Mellom analyse og argumentasjon"* hevder Rød (2004) at språket som anvendes i barnevernet er teorifattig. Med dette mener han at barnevernet anvender et standardisert vokabular i beslutnings- og vurderingsframgangsmåter rundt en omsorgssituasjon, og at kunnskapsgrunnlaget ofte tas for gitt (ibid. 14). Samtidig påpeker han at barnevernets undersøkelsesprosesser primært rettet fokuset mot patologiske og dysfunksjonelle sider ved familien (ibid.). Lignende teorifattig argumentasjon beskriver Aadnesen (2012) hos saksbehandlerne vedrørende fortolkninger av undersøkelsessaker, og hun viser til saksbehandlerne manglende teoretisk kunnskap i forståelsen av innhentet informasjon (ibid. 184).

Gjennom å stille ferdig formulerte spørsmål med forkledd kontekst, og ved å utføre en rekke observasjoner der hensikten underkommuniseres, finner en uoverensstemmelser med de felles gyldige normene og verdiene. Og deretter iverksettes en rekke problemløsningsmekanismer,

blant annet i form av ”råd- og veiledningstiltak”, som er en form for generalisert maktmekanisme med trekk av offensiv oppdragelse av foreldrene innenfor den nye konteksten.

”Det er mange foreldre som er redde og veldig nervøse og ikke sier så mye. Og noen er jo uenig i at de skal ta imot råd og veiledning – og man kan jo være uenig. Sannhet er ikke én ting, foreldrene har sin versjon, mens de andre partene har sine. Noen ting kan man måle, mens andre ting ikke kan måles, og da kan man godt finne et slags kompromiss.”

– Sier en av barnevernsarbeiderne. Hva som menes med kompromiss skal vi se nærmere på i neste kapittel.

I neste kapittel vil jeg kaste lys over voldsbegrepet og hvordan dette fenomenet forstås hos henholdsvis barnevernsarbeiderne og foreldrene.

8. Det mangetydige voldsbegrepet

I dette kapitlet er voldsfenomenet det sentrale temaelementet. Her vil jeg se nærmere på de ulike voldsdimensjonene, hva disse innebærer og hvordan barnevernsarbeiderne og foreldrene tolker begrepet vold. Innledningsvis vil jeg presisere hvordan de ulike barnevernsarbeiderne forstår voldsfenomenet, og deretter vil jeg presentere hva foreldreansvar og voldsdimensjon innebærer i norsk rettslig sammenheng.

8.1 Hva er vold?

Det innledende spørsmålet var ”hvordan definerer du vold, hva legger du i det?». En av barnevernsarbeiderne forteller:

”Det er veldig vanlig å kalle alt vold. Du har psykisk vold, materiell vold, fysisk vold – masse forskjellig, og alt er vold.”

Vedkommende definerer voldsbegrepet i tre ulike voldstyper. Hva innebærer den psykiske volden? En av barnevernsarbeiderne svarer:

”Psykisk vold rammer for eksempel ungdommer som kommer hit og er redde for å bli sendt til hjemlandet hvis de ikke er flinke nok på skolen, de er redde for å være i et år i hjemlandet sitt. Dette er også en form for krenkelse og psykisk vold, hvor foreldre sier: ’Okay, hvis du ikke er snill, så setter jeg deg på flyet, og da må du bo hos onkel eller tante i hjemlandet!’ Så må barna må oppføre seg hele tiden, hvis ikke, så er de reelt redde for å bli sendt ut av landet. Dette er også vold.”

En annen forteller:

”Det er ikke sånn at det er automatikk i at man omplasserer barn der det er vold, det er veldig stor forskjell på alvorlighetsgraden, og det varierer veldig hva man kan kalle vold. Det er ikke slik at man må slå for å kalle det vold. Når en bruker ekle, vonde ord, snakker nedlatende og sånt, er det også vold – psykisk vold. Og vi har materiell vold.».

Den første voldstypen defineres som psykisk vold. Denne voldstypen relateres til barn som gir uttrykk for sin redsel for å bli giftet bort frykter for å bli sendt hjem fordi de er ulydige. Denne voldstypen virker begrensende på barnets valgfrihet og innebærer mer eller mindre reelle trusler mot barnets rettssikkerhet. Samtidig omfatter denne voldstypen verbale krenkelser som kan få virkninger for barnets selvbylde. Materiell vold defineres vedkommende slik:

”Materiell vold foregår oftere mellom foreldre – fedre som tar bankkort, mobil, ting mor trenger i hverdagen. Det kan være en form for materiell vold.

Denne voldstypen har mer bagatellmessige karaktertrekk og refereres til som vold som ofte foregår mellom foreldrene. Denne voldstypen fremstår som mindre relevant angående påvirkning på barn.

Fysisk - oppdragervold

Barnevernsarbeideren forteller:

”Det kan være hva som helst. Vi har alt fra enkle klaps til alvorlig vold. Det er veldig mye imellom der. Det er vanskelig, vold er ikke bare vold, det kan være veldig mye. Hos foreldre som bruker oppdragervold er nok familier med etnisk minoritetsbakgrunn overrepresentert. Fordi man har vokst opp med oppdragervold selv, og man tror det er bra. Mange av de familiene som kommer hit, de har gjort det i beste mening, fordi de selv har lært at det er lurt, og de vil barna sine det beste. De vil at barna skal være flinke på skolen, de skal ha respekt for voksne og alt det der.”

Den tredje voldstypen er fysisk vold. Typer av fysisk vold graderes fra et klaps til mer alvorlige, fysiske overgrep. Samtidig fremkommer det at under den fysiske voldstypen inngår oppdragervold. Det viktig kjennetegn ved oppdragervolden er at den assosieres med foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn, og det fremkommer at disse foreldrene oftest står for denne

voldstypen. Samtidig vises det til at foreldrene som utøver denne oppdragervolden, gjør dette i beste mening og med gode intensjoner. Foreldrenes handlemåte begrunnes med at de har vokst opp med dette selv, og således er det en innlært måte å oppdra sine barn på. Fem av seks barnevernsarbeidere beskriver oppdragervolden, og denne forbindes med foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn. En annen barnevernsarbeider beskriver oppdragervolden slik:

”Men det å si oppdragervold, det er ikke så greit, fordi vold er vold. Men vi ser jo at det er forskjell på foreldre som bruker fysisk grensesetting, hvis man skal kalle det noe annet. Det er foreldre som bruker fysisk grensesetting for at barna skal skikke seg, at de skal bli bra mennesker. Men det er også forskjellig grad av oppdragervold: Noen gir bare en ørefik, mens andre kan slå med pinner. Veldig alvorlig vold kan være å stenge barna sine inne i et rom i timevis, de må stå nakne i timevis, de blir pisket med belter og pinner eller må sitte i kaldt vann.”

I denne beskrivelsen gis oppdragervolden ulike alvorlighetsgrader. Den mindre alvorlige oppdragervolden defineres som fysiske grensesetting, med presisering av at det er vold og at det er uakseptabelt, men at foreldrene gjør dette med gode hensikter. Jeg spør vedkommende om noen eksempler på den alvorlige oppdragervolden, uten at jeg fikk det. Men et eksempel på fysisk grensesetting hadde vedkommende:

”Ja, jeg hadde en veldig vanskelig sak, hvor mamma var fra X og pappa var X. De hadde to gutter, og mamma var veldig streng og veldig autoritær. De to guttene var ganske nær i alder, 1-2 år imellom. Den ene var veldig tøff, den andre var litt urolig og litt sær – han var den eldste. Han fortalte at han hadde det fælt og at mor skrek mye til ham og låste ham inn på romme og at far slo ham. Det var ikke å slå, sånn sett, men en mer skremmende opplevelse frs da han hadde blitt holdt nede for å bli kledd på. Han er ganske stor, han var vel 9 år, og det er seint å holde ham fast for å få på ham klærne. Han var altså for stor til det. Mor og far er helt uenig i at de har utsatt barna sine for vold, men de forteller en annen versjon av det å holde ham fast. Og det de forteller tenker jeg er vold, men hvis jeg skal sette meg på andre siden av bordet, så behandler de sønnene sine likt, og sønnene opplever det helt forskjellig. Og så lenge vi snakket om vold, så ville ikke foreldrene høre i det hele tatt, fordi de tenkte at vold er å bli slått med pinner eller brent med sigaretter. De tenker at vold er mye mer alvorlig.

Det kan ofte være problematisk fordi foreldrene gjerne kan være enig i at de ble for sinte og at det ble gjort ting som ikke skulle vært gjort, men de er ikke enig i at det er vold. De ville heller kalt det fysiske avstraffelse, det er gjerne det foreldrene sier. Men barn, som han gutten her, han opplever det som veldig skremmende. Men det er nok ikke straffbart. Men det vi til slutt ble enig om, var at gutten opplever det som vold. Pappa er jo ganske høy og stor med kraftig og høy stemme, og gutten ble litt vanskelig når han ble løftet opp, kastet opp i sofaen og holdt fast fordi pappa skulle ta på ham klærne. Jeg tror at det er ganske skummelt. Foreldrene endret seg en del når de fikk se det på den måten. Og far var veldig opptatt av at han ikke hadde gjort det for å skade ham, men for å kle på ham sånn at han kunne gå på skolen. Det er nok mer fysisk avstraffelse og oppdragervold i familier som har utenlandsk bakgrunn, men det handler veldig mye om at man har vokst opp med det selv og at man tenker at det er sånn det skal være. For vi lærer å bli foreldre av våre foreldre. Det handler ikke om at du er fra A eller B eller C, det handler om at du har bodd her så lenge at du vet at det ikke er sånn vi gjør det her, for å si det veldig enkelt.”

I denne beskrivelsen fremkommer det at mange foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn er uenig i at de bruker vold når det gjelder barneoppdragelse, og voldsbegrepet forbindes med fysisk brutale handlinger. Samtidig viser det seg at å bo i Norge i en lengre periode ikke betyr at man oppfatter og tolker voldsfenomenet på samme måten som barnevernsarbeideren gjør, og som han forventer at også foreldrene skal gjøre. Det handler snarere om at ”sånn gjør vi det her”, og at alle skal forholde seg til den akseptable atferden i forbindelse med handlinger som defineres som vold. I beskrivelsen fremkommer det at partene til slutt ble enig i at foreldrenes handlinger ble definert som vold, til tross for at foreldrene først var uenig. Det handler om ulike samfunns- og maktstrukturer der man kan definere en handling som vold ut fra sin maktposisjon. Samtidig fremstår foreldrenes enighet i å definere sine handlinger som vold mer som en måte å unngå iverksettelsen av et stort apparat på. En annen barnevernsarbeider forteller:

”Det er veldig mye som kan kalles vold, det bare varierer i alvorlighetsgrad. Vi har mye oppdragervold. Vi kan ha mild oppdragervold i det ene enden og mishandling i den andre. Men det er nok vanlig med mye oppdragervold her hos oss.”

I denne beskrivelsen kommer det frem at oppdragervolden deles i to kategorier. Den første er mild oppdragervold og den andre er mishandling. På spørsmål om hva den milde oppdragervolden innebærer og hva som er mishandling, svarer vedkommende:

”Det blir mine tanker, da. I forhold til oppdragervold, så tenker jeg at bruker noen vold i oppdragelsen, så gjør man det ut ifra det man har selv lært og vokst opp med, og at man kanskje gjør det mer i affekt, altså, hvis barn er ulydige, så klapser foreldrene dem og lignende. Men i forhold til mishandling, så er det slik at foreldrene planlegger lange straffer, for eksempel at barnet skal avstraffes med ti slag hvis de er ulydig, eller at barn blir låst ute i så og så lang tid. Dette gjøres ikke av affekt, det planlegges. Det er mine tanker, at planlagt vold og straff er mer skadelig enn når det handles i affekt. I saker hvor barna forteller om alvorlig vold, er det barn som forteller at de blir sparket av foreldrene når de ligger nede, og at de tar kvelertak på dem og slår med fysiske gjenstander som belter og lignende – denne volden er mye mer alvorlig enn hvis foreldrene klapser dem på baken og lignende. Det er fare for helsen hvis foreldrene tar kvelertak, for eksempel.”

Jeg spør om eksempler på oppdragervoldstypene. Vedkommende beskriver to situasjoner som hun har selv hatt i forbindelse med arbeidet:

«Det var en sak. Det var ei jente som fortalte om vold – en ungdom. Hun hadde fortalt at hun ikke hadde det så bra hjemme og at hun var redd for at noe skulle skje med henne. Så hadde jeg en samtale med henne, og hun fortalte først at far var den som slo mest, og hun er redd ham fordi han er sterkest. Når hun så skulle fortelle om en voldsepisode hjemme, så forteller hun at mor kunne slå henne i hodet med gjenstander, og at hun flere ganger hadde begynt å blø. Hun har blødd neseblod, hun har fått kutt i hodet, og mor kunne også snakke veldig nedlatende og kalle henne ”hore”. Og så forteller hun at når far blir sint, så kan han slå til hun faller på gulvet, og da sparker

han henne. En gang trampet han på henne sånn at hun fikk skader på ribbena. Hun forteller også at mor pleide å ta kvelertak på henne til det prikket og hun følte at hun skulle besvime, og da var hun redd hun skulle dø. Dette er en veldig alvorlig form for vold hvor jeg tenker at det kan være fare for at jenta får livstruende skader. I andre saker kan det for eksempel være at barn i skolealder forteller at når de ikke hører på mamma, så slår hun dem i ansiktet. Det kan for eksempel være når de ikke gjør lekser eller ikke spiser opp maten sin. Det er jo ulovlig, man skal ikke slå barn, vi har jo nulltoleranse for vold. Men jeg tenker at barna som får et klaps i ansiktet eller over fingrene fordi de ikke har gjort lekser, ikke er i livsfare, mens for jenta som utsettes for kvelertak og spark er det jo ikke helt ok. Mange av dem som utøver vold har dessverre blitt utsatt for vold selv. Det er ikke noen unnskyldning, men det er en forklaring. Det å forstå at man fanget i sin egen verden fordi man selv har vokst opp under forferdelig tilstander.”

Den milde oppdragervolden beskrives som foreldrenes fysiske handlinger med gode hensikter, og refereres til som mindre skadelig. Samtidig betegnes dette som en spontan handling og forklares ved foreldrenes innlærte atferd der baktanken er barnets beste.

Oppdragervold i form av mishandling beskrives som fysiske, planlagte handlinger hvor hensikten er å påføre kroppsskade. Denne voldstypen beskrives som at den oftest utøves med gjenstander og dermed medfører alvorlig fare for liv og helse. Begge oppdragervoldskategorier knyttes til utøverens innlærte handlingsmåter, og begge utøves fysisk, men med ulik intensjon.

Hvordan forstår voldsfenomenet foreldrene

En av foreldrene svarer slik:

”Vold? Ja. Det er vel når en gjør skumle ting mot den andre. Det er ikke noe godt, det er vondt. Noe svært grusomt, fryktelig, skadelig, det er grufullt...”

I denne beskrivelsen innebærer voldsbegrepet kun én voldstype – fysisk vold. Denne voldstypen betegnes som en målrettet handling for å påføre særlige fysiske skader og smerter. En annen forelder sier:

”Vold, vold, vold, vold, og vold du også! Det er bare det jeg hører overalt, det er bare det de snakker om!”

På spørsmål om hva vedkommende mente med dette, svarte han slik:

”Hva kan man ellers mene med det da? De folka som jobber i barnevernet, de sier at jeg er en voldelig person. Det er jeg ikke. Ja, ja, de vet jo bedre, de jo er profesjonelle! De har jo sett sånne som meg mange ganger! Jeg ville aldri skade mine barn, jeg kommer aldri til å gjøre det! Jeg flyttet ikke til Norge med tanke på å lete etter et bedre liv, jeg kom hit for å beskytte mine barn fra vold! Vold ...”

Han tenker, og forsetter:

”... det er tortur. De voldtar, de skader, de gjør det med vilje. Og de menneskene som utøver vold er verre enn villdyr. De sier jeg er voldelig. Jeg er ikke det. Vold er tyranni, og dette aksepterer jeg ikke. Jeg er en ordentlig mann. Jeg er ikke voldelig. Og min familie er alt for meg, jeg skal aldri skade dem.”

I denne sammenhengen beskrives vold som fysiske, direkte handlinger som påfører kroppslig skade i en ekstrem, grufull grad. Samtidig relateres den til voldsutøvere som påfører disse med vilje og med den verste hensikt. Voldsfenomenet i denne beskrivelsen fremtrer som planlagt mishandling med umiddelbare, brutale fysiske skader. Voldsbegrepet knyttes til de groveste angreps-, handlings- og adferdsintensjoner og relateres ikke til oppdragelse, men anses derimot som uverdige. En tredje forelder beskriver vold på denne måten:

”Vold. Jeg finner ikke noe ord. Vanskelig å beskrive. Det er fryktelig. Grufullt. Brutalt. Barbarisk... Hvorfor spør du meg om slike ting?”

Spørsmålet om hvordan vedkommende definerer vold har ført til en emosjonell reaksjon med negative og mer eller mindre aggressive trekk. Dette viser hvordan den enkelte oppfatter

voldsbegrepet og hvilke reaksjoner dette medfører. I foreldrenes beskrivelser kom det frem at voldsbegrepet knyttes til ekstreme, grufulle, aggressive, grove og brutale handlingstyper som påfører fysisk skade, og at det innebærer en intensjon om å skade. Samtidig relateres ikke voldsbegrepet til barneoppdragelse eller familieforhold. I disse beskrivelsene av den fysiske voldstypen fremkom ingen variasjoner, mengderegulering eller graderinger av alvorlighetsgrad, men den har et fellestrekk: mishandling i den mest skadelige forstand.

8.2 Foreldreansvaret og barnerett

I boka "Barneret" redegjør Holgersen (2008) for en rekke sentrale rettslige spørsmål i forholdet mellom barn og foreldre, blant annet spørsmål om barnets kompetanse til å bestemme og opptre på egen hånd i ulike sammenhenger. I løpet av det 20. århundret har samfunnets forpliktelser, oppgaver og ansvar overfor barn forandret seg. Synet på barnet har gradvis endret seg, fra å se på barnet som et objekt for omsorg og omtanke til et subjekt med egne rettigheter og en særskilt sterk stilling i lovverket. Samtidig har det også skjedd visse endringer i foreldrenes posisjon, som følges av en rekke av lover og regler, og som direkte angår voksne personer i deres egenskap av å være foreldre (ibid.).

Foreldreansvaret for barn er blitt rettslig regulert og fremstilt i barneloven § 30. Et hovedpunkt i barneloven § 30²⁴, første ledd er at et barn har krav på omsorg og omtanke, og det gis tydelig uttrykk for at de som har foreldreansvar skal handle i tråd med barnets interesser og behov etter barnelovene § 31 og § 33²⁵. Disse to paragrafene legger særlig vekt på at barnet har rett til å ha sine egne synspunkter, rett til å få informasjon som angår dem og rett til å si sin mening. I stor grad innebærer foreldreansvaret å stimulere barnet i dets utvikling og å sørge for den alminnelige sosialiseringssprosess hvor foreldrene skal lære barnet å omgås og tilpasse seg andre mennesker i forskjellige sammenhenger i samfunnet (Holgersen 2008:201). Disse lovbestemmelsene er ikke for foreldrenes egen del; tvert imot så avgrenses foreldrenes rett til å bestemme over barnet, og fremhever barnets rett til selvbestemmelse etter barnelovene § 31 og § 33 (Holgersen 2008).

---

²⁴ Lov om barn og foreldre (barnelova-bl.). Kapittel 5. Foreldreansvaret og hvor barnet skal bo fast. §30. Innholdet i foreldreansvaret.

²⁵ Bl.§31. Rett for barnet til å være med på avgerd, og bl. §33. Barnet sin sjøvråderett.

En vesentlig endring i barneloven § 30 ble gjort i 1987, da det kom et tredje ledd²⁶ inn i denne barneloven. Mens det første og andre ledd innebærer at barnet har et lovbestemt krav og en lovbestemt rett på omsorg og omtanke, innebærer det tredje leddet at et barn ikke skal utsettes for fysiske og psykiske helseskader. En annen vesentlig og særskilt endring ble vernet i 2010, med en ytterligere presisering av innvendinger mot alle former for vold og fysisk avstraffelse i barneoppdragelsen²⁷. Hva som inngår i dimensjonene av psykisk og fysisk vold, samt hva den fysiske avstraffelsen i barneoppdragelse handler om, presiserer barnelovene ikke (Holgersen 2008).

Ut fra sitatene fra barnevernsarbeiderne ser vi likhetstrekk med det som står i barneloven § 30, som slår fast at voldstypene som innebærer psykiske og fysisk trekk er strengt forbudt, og hvor det blant annet legges sterk vekt på barnets selvbestemmelse, valgmuligheter og forbudet mot alle former for verbale uttrykk som kan krenke barnets identitet.

Samtidig understreker bl. § 30, tredje ledd innvendinger mot alle typer av fysiske avstraffelser som brukes som et ledd i barneoppdragelsen. I barnevernsarbeidernes beskrivelser kommer det frem tydelig skiller og variasjoner mellom disse voldstypene. Skillet går mellom den minst alvorlige og den mer alvorlige volden. Barnevernsarbeiderne betegner fysisk avstraffelse som oppdragervold som varierer i sin alvorlighetsgrad. Handlinger som innebærer å riste, klappe, lugge og dytte regnes som minst alvorlig og skadelig og betegnes som mild oppdragervold. Handlinger som overskrider den nedre tillate grensen anses som mer alvorlige og skadelige og betegnes som fysisk mishandling. Uavhengig av alvorlighetsgrad påpeker alle barnevernsarbeiderne som ble intervjuet at oppdragervold er uakseptabelt, og at dette få en rekke implikasjoner i barnets utvikling.

8. 3 Voldsdimensjon

De siste årene har det offentlige satt vold og dens konsekvenser på dagsordenen i en større grad enn før. I NOU (2003:31) gis det tydelig uttrykk for at det er uakseptabelt at barn skal vokse opp i en situasjon hvor vold finner sted, og følgende stadfestes: *”Vold mot kvinner og barn i nære relasjoner er et offentlig ansvar. Volden må ikke få lov til å bli definert som et*

---

²⁶ Lov 6.februar 1987 nr. 11 om endring i barneloven § 30 (vold og annen mishandling av barn).

²⁷ Lov 9.april 2010 nr. 13 om endringer i barnelova mv.

privat anliggende. Det må være en vilje til å se at slik vold eksisterer i alle samfunn og kulturer, og at enhver form for slik vold er uakseptabel.” (ibid. s.11).

I denne sammenheng handler det om vold i nære relasjoner, der volden rammer barn. Hva som betegnes som vold er det umulig å få en definert og tydelig forklaring på. Fortolkninger og forståelser av voldsbegrepet avhenger av mange faktorer, og samtidig kan voldsfenomenet analyseres som et historisk, kulturelt og sosialt fenomen som får sin mening i den sosiale konteksten den utføres (Pape & Stefansen, 2004). I vårt samfunn er alle voldsformene indikasjoner på et alvorlig problem, og de representerer et grunnleggende brudd på barns menneskerettigheter. Voldsbegrepet²⁸ i denne sammenheng omfatter det som foregår direkte – gjennom psykisk og fysisk vold, eller indirekte – ved at barn hører, ser eller fornemmer vold mot andre familiemedlemmer. Det som er mer eller mindre karakteristisk for alle voldstypene er at den som utfører volden gjør dette med hensikt for enten å disiplinere, kontrollere eller tvinge den voldsutsatte til å slutte å gjøre noe eller til å gjøre noe mot sin egen vilje (ibid. NOU 2003:31). Ifølge Hennum (2005) er voldsfenomenet innviklet i sin definisjon og avgrensning, og hevder at dette sjelden er en isolert forekomst i familier.

I tilfeller der det er snakk om den milde oppdragervolden, er det viktig å klargjøre hva som er tillatt og hva som ikke er tillat. Utviklingen som beskrevet over viser at barnet har fått et stadig sterkere vern mot vold i oppdragelsen, og i det fremgår ikke noen nøyaktig grense for såkalt akseptert voldsbruk i barneoppdragelsen. Utenom sanksjoner fra barnevernet kan foreldrenes brudd på sine plikter medføre sanksjoner av strafferettslig karakter, som reguleres i straffeloven²⁹, med vektlegging på barnets vern mot vold i oppdragelsen. I oppdragelsestilfellene er de mest sentrale strl.§ 228, som handler om legemsfornærmelse og strl. § 219, som handler om vold i nære relasjoner. Straffeloven § 228 omfatter handlinger som kan påføre skader av krenkende karakter eller som medfører ubehag, og hvorav omstendighetene rundt handlingsutøvelsen kan ha stor betydning (Andenæs 2008: 62). Straffeloven § 219 retter seg mot nære relasjoner i familieforhold og omfatter et forbud mot å utøve vold i form av krenkelser og grove eller gjentatte mishandlinger, blant annet det å

---

²⁸ NOU (2003:31): Retten til et liv uten vold. Kapittel 3 (ss.34-35).

²⁹ Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven). Anden Del. Forbrydelser. 20de Kapitel. Forbrydelser med Hensyn til Familieforhold, strl. §219. 22de Kapitel. Forbrydelser mod Liv, Legeme og Helbred; strl. §228.

tvinge, true eller begrense ens bevegelsesfrihet. Det betyr at foreldrene kan påføres straffesanksjoner hvis de bruker en eller annen form for vold i forbindelse med barneoppdragelsen. Samtidig uttrykkes det i forarbeidene³⁰, som ledd i oppdragelsen, at ”i enkelte tilfeller vil det også være nødvendig å bruke noe fysisk makt overfor barnet når dette skjer i avvergelses- eller omsorgsøyemed», i tilfeller ”hvor man med fysisk kontakt i forbindelse med barneoppdragelse må foreta en kontekstuell vurdering som kan være forskjellig fra lignende kontakt med voksne”(ibid. 38,108). Dette innebærer at mild vold i oppdragelsesøyemed aksepteres i enkelte tilfeller, men når og i hvilke tilfeller er ikke implisitt.

«Klaps på baken»

Med utgangspunktet i tilfeller hvor det stadig nevnes mild eller minst alvorlig voldstype i oppdragelsesøyemed – som ”klaps på baken” – spør jeg barnevernsarbeiderne om å klargjøre hva dette innebærer. En av barnevernsarbeiderne forteller:

”Klaps på baken defineres som vold, men det er ikke noen plassering av det fordi 40 % av våre saker involverer vold, og veldig mye er en sånn type vold, som man kunne kalt oppdragervold. Det som skiller i alvorlighetsgrad innebærer at man må forstå intensjonen med å bruke vold, og det er mye enklere å hjelpe og veilede foreldre som har en god intensjon og hvor volden ikke er så alvorlig. Da er det lettere for oss å jobbe med foreldrene, og vi gir dem hele tiden masse informasjon om hva den type vold kan føre til. Så er det mye enklere for foreldrene å forstå og si ’oi, oi, oi, jeg visste ikke det’. Da kan vi sette inn nødvendige tiltak, og vi kan endre det de gjør.”

”Klaps på baken”-fenomenet hører til oppdragervoldstypen og graderes ikke bare ut fra alvorlighetsgrad, men også i en intensjonsdimensjon. Det fremkommer av beskrivelsene at dersom foreldrene argumenterer for sine handlinger og aksepterer sin opptreden som en voldshandling, fører dette til at den gitte handlingen får et definisjonsmerke som ikke så alvorlig. Dermed kan foreldrene få mulighet til å endre seg, og de kan få hjelp til å lære den akseptable oppdragelsesmetoden i en ny kontekst.

En annen barnevernsarbeider beskriver dette på denne måten:

---

³⁰ Ot.prp.nr. 104 (2008-2009); Kapittel 6 - Forbud mot all form for vold mot barn.

”Klaps på baken er vold, og det er ulovlig. Jeg har jobbet mye med vold, og jeg ser at i mange familier så bruker noen klaps, knip og knips som en del av oppdragelsen fordi det er det man er vant til. Og når vi informerer om at det er skadelig og at barn får hjerneskadene av det, så er det jo foreldre som ønsker å få hjelp til å handle annerledes og for eksempel ønsker veiledning. Men så har man også sett i noen saker at foreldrene utøver noe som jeg ikke tenker på som en type oppdragervold, men mer som en form for mishandling hvor man slår med fysisk gjenstander som belter og pinner. Det ikke lov!”

Det handler om oppdragervoldstypen som tolkes som hensynsløs atferd og defineres som mishandling. Nærmere bestemt innebærer denne handlingsovertredelse som oppfattes som legemsfornærmelse, men ikke som fysisk irettesettelse som et ledd i oppdragelsen.

”Klaps”-fenomenet i rettslige forstand

I den norske lovgivningen inntil 1972 hadde det vært en bestemmelse om at foreldre kunne utøve en *”maadeholden legemlig Revselse paa Børn”*³¹. Bestemmelsen ble opphevet i 1972, og anvendelsen av *”refselse”* i forbindelse med barneoppdragelsen måtte vurderes ut fra straffelovens paragraf om legemsfornærmelse. Samtidig ble det gitt uttrykk for at *“lette klaps over hånden eller mot buksebaken som spontan reaksjon”*³² ikke fører til noe alvorlig skade (s.7).

Dette medførte en rekke negative reaksjoner som ble fremstilt i Innstilling fra utenrikskomiteen, som mente at lovbestemmelsen *”ikke innebærer et totalforbud mot bruk av fysisk makt overfor barn”*, og at *”mer lempelige irettesettinger som innebærer en rimelig avpasset bruk av fysisk makt, ikke vil rammes”*. Samt mediedebatten³³ gjorde slutt på at en slik bestemmelse gir foreldrene rom for refselsesrett.

---

³¹ NOU 2000:12 Barnevernet i Norge, Kapittel 5.2 Barns trygghet og personlige integritet.

³² Ot.prp.nr.8 (1986-87) Om lov om endring i barneloven § 30 (vold og annen mishandling av barn).

³³ Innlegg i Aftenposten 14.januar 1987 av tidligere høyesterettsadvokat Else Bugge Fougner, og i Dagbladet 15.januar 1987 av professorene Lucy og Smith.

I kjølevannet har odelstingsforhandlingene presisert at hensikten med denne bestemmelsen er å forhindre at barnet skader seg selv eller andre, og det ble tilføyet at ”klaps” skal være forsiktige og kun med klærne på³⁴. Etter en rekke debatter og diskusjoner rundt ”klaps”-fenomenet kom det en regulering i barneloven § 30, tredje ledd for å tydeliggjøre at all form for fysisk avstraffelse, vold og krenkelse i oppdragelsesøyemed er forbudt i Norge.

Det ikke blitt noe vending fysisk maktbruk i avvergelses- eller omsorgsøyemed, og det påpekes at dersom bruk av fysisk makt faller innunder § 30 tredje ledd, så må dette avveies ut fra handlingens formål og konteksten den går i³⁵. Men det understrekes at det ikke adgang til bruk av fysisk makt når en situasjon kan løses med *lempeligere midler* (ibid.38). Hva som menes med lempeligere midler står det ingenting om. Riksadvokaten uttalte at ”*kanskje et lett klaps eller en mild holdning*” i visse tilfeller kunne aksepteres, men barne- og likestillingsdepartementet var imot et slikt syn, og ga tvert imot uttrykk for at ”et klaps” under enhver omstendighet skulle være forbudt (ibid. 31).

”Klaps”-fenomenet har blitt en ulovlig handling og karakteriseres som vold og krenkelse mot barn i det norske samfunnet. Det som er ulovlig får en negativ holdning i samfunnet, og dette er felles for alle mennesker i de sosiale og kulturelle tradisjoner. Rettsliggjøring, ifølge Andenæs (2006), handler om hvordan lover og regler fastsetter en rekke prinsipper for hva som er stadfestet og akseptert i et samfunn.

Voldsomfanget, kan det måles?

I beskrivelsene fra barnevernsarbeiderne fremkommer det at voldsbegrepet omfatter ulike voldstyper. Disse voldstypene graderes, kategoriseres og har variasjoner vedrørende holdninger og intensjoner i bruk av vold. I verdens helseorganisasjons rapport (WHO 2002) om vold og helse skilles det mellom vold som utøves med en baktanke om å skade barnet og vold hvor baktanken ikke nødvendigvis er å skade. I det første tilfellet kan vanligvis denne voldstypen karakteriseres som fysisk mishandling, mens i det andre som fysisk avstraffelse. Det finnes en annen måte å begrepsfeste vold på: å ta utgangspunkt i konkrete

---

³⁴ Forh. O. (1986-87) ss.86-87 og 98.

³⁵ Ot.prp. nr. 104 (2008-2009).

voldshandlinger der foreldre utøver fysisk avstraffelse mot sine barn. All vold mot barn er illegitim, uavhengig av formålet. I denne rapporten er det en slik forståelse som legges til grunn. For å si det med andre ord: Det som definerer vold, er selve handlingen, ikke utøverens hensikt eller utsattes opplevelse (ibid.). En lignende kategorisering av voldsformer finnes hos forskerne Sariola og Uutela (1992). De betrakter milde voldsformer som fysisk avstraffelse i form av å riste, å gi ørefik og klappe, mens vold som overskrider grensen for hva som er akseptabelt er definert som grov vold som utøves i form av å slå med gjenstander og knyttneve (ibid.).

I barnevernsarbeidernes definisjon er det i stor grad det fysiske som er avgjørende, og samtidig må det være en intensjon som avgrenser når det gjelder ulike former for vold. Men for foreldrene er det hensikten som definerer hva som skal kalles vold, og de betegner vold som fysisk skadepåføring i den mest brutale og grove forstand. Samtidig har foreldrene grenser for hva de synes de kan utøve av fysisk vold, og det som brukes mot barn anses ikke som vold. Barnevernsarbeiderne anvender begrepet oppdragervold for å definere noe som foreldrene gjør, og dette defineres enten som mild oppdragervold/fysisk grensesetting, eller som mishandling som også defineres som alvorlig fysisk, planlagt voldspåføring. Slik beskriver foreldrene også vold og den handler nettopp om mishandling. Mishandling er ikke bra, det er noe alle er enig om.

I Norge er det sentrale - minst mulig bruk av fysisk makt, og dette gjelder i alle sammenhenger. Den norske lovens forståelse er basert på konkrete handlinger som innebærer en eller annen form for bruk av fysisk makt. Et hovedskille i voldsforståelse er intensjon: Barnevernsarbeiderne fortolker vold ut fra intensjonen som ligger bak disse handlingene, mens hos foreldrene er intensjonen å oppdra, og de forstår det som er til barnets beste på lengre sikt. Barnevernsarbeidernes fortolkninger av voldsdimensjonene er i overensstemmelse med loven, og deres oppgave er å ivareta lovens intensjoner.

I barnevernsarbeidernes beskrivelser fremkommer det at oppdragervold oftest begrunnes med at foreldrenes atferd er mer eller mindre tradisjonsbundet, altså at det er den oppdragelsesmåte som foreldrene selv har lært. Samtidig tilskrives denne oppdragervoldstypen foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn, og begrepet ”oppdragervold” fremstår i stor grad som en

generaliserende kategori (Prieur 2007). Beslutninger relatert til foreldrenes innlærte måter å oppdra barn på fremstår mer som basert på barnevernets antakelser om ”de andre”, og foreldrenes væremåter blir oppfattet og beskrevet som naturlige for dem som er fra andre land.

Med utgangspunkt i Aadnesen (2012), som henviser til Lotheringen (2008) og til Butler (2004), handler dette om en konstruert majoritetsnorm for ”det norske”. Konstruksjonen ”vår” og ”deres” oppdragelsesstil legges til grunn, der de ikke-norske foreldrenes oppdragelsesstil er feil, mens ”vår” tas for gitt, og ofte henvises det til forskning som den ”riktige” oppdragelsesstilen er basert på (ibid.207). Det som vurderes som en riktig barneoppdragelse defineres ut fra ”det norske”. Og dette dreier seg om å handle på bestemte måter og i bestemte sammenhenger. En riktig oppdragelsesstil ut fra en slik forståelse er ikke noe som ”er” eller som man ”har”, men noe man ”gjør”. Dette handler om hvordan en gjør noe i relasjon til andre, for eksempel som foreldre i oppdragelsen av sine barn. Den norske oppdragelsesstilen gjøres gjenkjennelig for alle i samfunnet gjennom en stadig gjentakelse av visse handlinger (ibid.).

Hvorvidt minoritetsbarn er mer utsatt for å oppleve vold i familien enn etnisk norske barn, er omdiskutert, blant annet fordi vi fremdeles ikke har tilstrekkelig kunnskap om forekomsten av vold i minoritetsfamilier (NOU 2003:31, Holm-Hansen et al. 2007).

I barnevernsarbeidernes beskrivelser kom det frem at mange foreldre ikke enig i at de utøver vold, foreldrene ønsker å kalle dette noe annet enn vold, og dette tydeliggjøres i foreldrenes beskrivelser også. Å kalle foreldrenes handlinger vold medfører motstand og negative reaksjoner og assosieres med ubehag, brutalitet og ydmykelse. Begrepet vold har ulike betydning i Norge og i landene noen kommer fra, så når de norske ansatte sier ”vold” – blir det forstått på en helt annen måte. Det påpekes også at når foreldrene til slutt sier seg enig, så er det mye enklere å veilede og gi dem den nødvendige hjelp. Det sier noe om at barnevernsarbeidernes og foreldrenes posisjon ikke er likeverdig. Det handler ikke om at foreldrenes nektelse, men virker som at det handler om barnevernsarbeiderne benekter å bruke foreldrenes definisjon av ”vold”. Barnevernsarbeiderne har makt til å definere handling som vold og sette i gang systemets prosess i form av en rekke tiltak.

Holgersen (2008) fastslår at barnevernloven fastsetter en minstestandard for den omsorgssituasjon som barnet skal være sikret, hvor foreldrenes forpliktelser etter barneloven ikke skal ligge på noe lavere nivå enn denne minstestandarden. Da er det motstridende å si at barnevernloven setter grenser for foreldreansvaret, mens barneloven står for seg selv og anses å ideelt sett kreve et høyere nivå. Så lenge omsorgsnivået ligger over barnevernlovens minstestandard, vil det si at i praksis har barnelovens høyere krav mindre betydning enn det som følger mer indirekte av barnevernloven. Det er en slags symbolverdi som ikke følges fult ut i praksis hvor barneloven stiller opp ideelle krav som samfunnet ønsker at alle foreldre skal forholde seg til (ibid.201-202).

9. Frivillig hjelpetiltak og tvangspotensialet

I dette kapitlet tar jeg utgangspunkt i spørsmålet om foreldrenes innflytelse vedrørende undersøkelser, beslutninger og tiltak. Innledningsvis vil jeg beskrive hvordan barnevernsarbeiderne beskriver foreldrenes innflytelse. Deretter vil jeg først presentere barnevernsarbeidernes syn på de to hovedtypene av tiltak i barnevernlovene §§ 4-4 og 4-12, og så vil jeg se på foreldrenes syn på disse tiltakene. Hjelpetiltak er det lovmessige utgangspunktet i barnevernloven § 4-4, og dette forutsetter foreldrenes enighet, men det er også et spørsmål om det er elementer av tvang, og dette ønsker jeg å se nærmere på i dette kapitlet.

Samarbeid ved tiltak

Alle de sju intervjuede barnevernsarbeiderne refererer til barnevernloven § 4-4 når de snakker om foreldrenes innflytelse på tiltak. Ifølge barnevernsarbeiderne har foreldrene i stor grad innflytelse på barnevernets vurderinger, beslutninger og tiltak. Barnevernsarbeiderne forteller at foreldrene ikke kan tvinges til å ta imot den hjelpen som tilbys dersom de ikke ønsker dette. Dette baserer barnevernsarbeiderne på barnevernlovens § 4-4, rettsgrunnlaget som omhandler foreldrenes frivillighet og en presisering av at foreldrenes frivillighet er helt nødvendig for å sette i gang tiltak som foreslås.

I artikkelen "Frivillig tiltak og grensene mot bruk av tvang i barnevernet" skriver Stang (2000) at i det norske barnevernet tolkes "frivillige tiltak" oftest som hjelpetiltak med samtykke. Her er det ledende ordet "hjelp", og dette knyttes til frivillighet og fremstilles som en motsetning til "tvangstiltak", som knyttes til omsorgsovertakelse uten foreldrenes samtykke (ibid.). Hun forteller videre at ut fra en fastnet forståelse innebærer tvangstiltak større rettssikkerhetsproblemer enn frivillige tiltak, men at frivillige tiltak også kan innebære en betydelig rettsikkerhetsrisiko. "Den er bare mer kamouflert", skriver Stang (2000:42). Dette vil jeg se nærmere på i neste avsnitt.

Undersøkelser- vurderings- og tiltaksinnflytelse

En av barnevernsarbeiderne svarer på spørsmålet om foreldrene har innflytelse vedrørende undersøkelse, vurderinger og tiltak slik:

"Ja, jeg tenker at de har det. Vi er veldig opptatt av å ha åpenhet rundt det vi vurderer, vi sender alle referater i posten, og de kan kommentere referatene hvis de vil. Vi prøver alltid å gå inn i samtaler og forklare så godt vi kan hva som skal skje videre og hva barneverntjenesten vurderer. I forhold til tiltak, så kan vi ikke iverksette uten at foreldrene gir samtykke."

I denne beskrivelsen knyttes åpenhet til referater, og samtidig understrekes det at uten foreldrenes samtykke, kan ikke tiltak settes i gang. En annen barnevernsarbeider sier:

"Det handler om å formidle så godt man kan hva barnevernet mener og hva vi foreslår. Men det er også viktig å formidle at foreldrene kan velge. Foreldrene får kopier av absolutt alt sånn at de hele veien har mulighet til å si at det og det er en misforståelse, eller at de ikke er enig i våre vurderinger, for eksempel. Da kan de jo skrive sin versjon av saken, og vi blir på en måte enig i å være uenige. Det er jo de som bestemmer."

I denne beskrivelsen kommer det frem at foreldrene er i en posisjon hvor de kan gjøre motstand, med referanse til at det er foreldrene som bestemmer. Det påpekes også at foreldrene får formidlet all informasjon og slik har en mulighet til å være uenig i barnevernets vurderinger. Samtidig gis det mulighet til å korrigere eventuelle misforståelser. En tredje barnevernsarbeider forteller:

”Når det kommer til sluttrapporter, så blir de ikke nødvendigvis endret på selv om foreldrene ikke er enig i det som står der, men vi ber dem gjerne om å få dette skriftlig, og så legger vi det sammen med rapporten. Det som skjer ved undersøkelser er at vi skriver referat fra hver samtale, som foreldrene får fortløpende, og all informasjon som vi mottar fra skole, barnehage, PPT og politiet får de kopier av, og så snakker vi om det. De har partsrettigheter, så de skal ha innsyn i dokumenter”.

Flere av barnevernsarbeiderne sier at alle rapporter og annen informasjon sendes til foreldrene i posten. Samtaler skrives ned og kopier sendes deretter fortløpende. Samtidig fremkommer det at eventuelle misforståelser, uenigheter og egne versjoner av saken skal være i skriftlig form, og det påpekes at disse kun legges ved rapporten. Her fremstår foreldrenes innflytelse i form av oversendelse all tilgjengelig informasjon, og dette begrunnes med foreldrenes partsrettigheter.

Ingen av barnevernsarbeiderne som ble intervjuet sier noe om hva som gjøres for at disse foreldrene forstår samtalens og dokumentasjonens innhold, eller om de får noen slags hjelp til for eksempel å skrive en klage på norsk språk, selv om den kun skal legges ved. Når det gjelder det å forstå hva foreldrenes rettigheter går ut på – hva dette innebærer, til hvem og hvordan de kan klage – så mangler det i alle barnevernsarbeidernes beskrivelser en helt grunnleggende forutsetning: kjennskap til barnevernssystemet. Denne praksisen handler ikke om åpenhet og formidling av all informasjon. Det handler heller ikke om foreldrenes innflytelse og medbestemmelse vedrørende vurderinger. Å legge til rette for hver enkelt bruker innenfor sitt arbeidsområde – jfr. forvaltningsloven § 11, med hensyn til partens behov for kunnskap – skaper åpenhet, trygghet, tillit, samarbeid, deltagelse og innflytelse på vurderinger og partsrettigheter (Slettebø 2008; Hardin 2002; Skau 2003). Det handler om en standard, formelle og universelle arbeidsprosedyrer, slik at en sikrer seg at foreldrene deltar og man kan komme til enighet.

Synspunkter på barnevernloven § 4-4

En av barnevernsarbeider forteller:

”Vi har ofte situasjoner der du har fem tiltak. Økonomisk støtte er et vanlig tiltak, fritidsaktiviteter er et vanlig tiltak, SFO³⁶ er et vanlig tiltak, og alle de tingene der er kanskje foreldrene enig i, men så vil de ikke ha råd og veiledning. Det er ikke så

---

³⁶ Skolefritidsordning.

uvanlig at de sier nei takk til råd og veiledning. Og man kan ikke tvinge dem til å være enig. Men noen ganger sier de ja til fire av fem ... ”

Her kom det frem at noen ganger er ikke foreldrene enig. Vedkommende forsetter:

”... og da må vi gjøre om tiltaket, slik at de skal være enig i alle fem. Vi kan ikke skrive tiltaksplan for noe de sier nei til. Det er jo en måte å finne en løsning på. Vi prøver å se på forskjellige muligheter, og da kommer vi frem til en slags enighet. Vedkommende smiler. ”

I beskrivelsen kommer det frem at foreldrene ikke kan tvinges til å ta imot råd og veiledning, men ut fra utsagnet tolker jeg dette som en forhandling. Her får jeg inntrykk av at det foregår en indirekte frihet under tvang. Denne fremgangsmåten for ”å finne en løsning” eller komme frem til ”en slags enighet” fremstår som om det er i tråd med Stangs (2000) beskrivelse av at ”bak en skriftlig samtykkeerklæring kan det ligge ulike grader av frivillighet eller direkte psykisk tvang.” (ibid. 43). En annen av barnevernsarbeiderne sier:

”Det er ikke alltid man kommer frem til fullstendig enighet, men noen ganger har vi klart å motivere dem slik at de ønsker å få videre oppfølging veiledning til ting som kan være vanskelig hjemme, men det er ikke sikkert at de har samme forståelse som meg for hva som er problemet.”

Men det også finnes en annen måte å få foreldrene til å ta imot tiltak, og det er å danne ”en felles bekymringsallianse”:

”Vi jobber veldig mye med å få til en felles bekymringsallianse, som vi kaller det. Det er en slags felles forståelse for hva vi er bekymret for, men det er ikke alltid vi får det til. Vi bruker mye tid på å motivere til dette, og så jobber vi veldig mye metodisk med å øke foreldrenes sensitivitet overfor barna, sånn at de skal se at akkurat det og det er barnets behov. Noen ganger hender det at foreldrene sier at de ikke vil ha tiltak, men de sier ’okay, vi skal ta imot råd og veiledning, men vi er ikke helt enig i hvorfor.”

I beskrivelsene kommer det frem uenigheter rundt årsaker til bekymring, men at foreldrene erkjenner årsaken til denne bekymringen. Dette gjøres ved hjelp av en metodisk fremgangsmåte som signaliserer til foreldrene at de er ikke er sensitive nok overfor sine barn. Dette fremstår som at foreldrene indirekte utsettes for tvang, at de ”frivillig” tvinges til å ta

imot tiltak for barnets beste. I beskrivelsen vises det til at foreldrene sier seg enig, samtidig påpekes det at foreldrene ikke skjønner årsakene. Slik jeg forstår det ut fra beskrivelsen, så motiveres foreldrene til å komme frem til enighet, til tross for at det er ulike syn på definisjonen av problemet. Samtidig fremkommer det at noen ganger blir foreldrene motivert til å ta imot oppfølging og veiledning til ting som, etter barnevernsarbeiderens mening, kan være vanskelig hjemme.

Jeg vil si at her brukes det profesjonell disiplinering, hvor utgangspunkt er ens faglige kunnskap, som bidrar til å forme felles ”bekymring” for barnet, og dermed skal det dannes en felles allianse for barnets beste (Foucault 2002; Lipsky 1980). En annen av barnevernsarbeiderne sier:

”Ja da, stor sett alt er frivillig, så foreldrene har kjempestor innflytelse på det, all innflytelse.”

I utgangspunktet er ikke praksisen som barnevernsarbeiderne beskriver i strid med barnevernloven, fordi formålet med denne er jo nettopp å hjelpe foreldrene til å styrke deres ressurser som omsorgspersoner. Barnevernloven § 4-4 er tilsynelatende slik at foreldrene skal være enig i det som tilbys, men det kommer frem at barnevernsarbeiderne sørger for enighet. I departementets retningslinjer står det at barneverntjenesten ”*kan i stedet for eller i tillegg til å iverksette konkrete hjelpetiltak, gi barn og foreldre råd og veiledning*”, og dermed gjøre foreldrene ”*i stand til å ivareta sine foreldrefunksjoner, og for å kunne iverksette hjelpetiltak, må de nærmere bestemte vilkårene i barnevernloven § 4-4 annet ledd være oppfylt*” (ibid.).

Barnevernlovens § 4-4 andre ledd innebærer at barnet har ”særlig behov” for å få hjelp, og hvis barnevernsarbeidere mener vilkårene er oppfylt, inntreder deres plikt til å iverksette tiltak (Stang 2000). Ifølge Ofstad og Skar (1999:55) menes det med ”særlig behov” at et barn har et hjelpebehov utover det som er vanlig for andre barn på samme alder, men hva som anses som ”særlig behov” finnes det ikke betegnelse på i barnevernloven eller forarbeider, skriver Stang (2000). Vurderingsgrunnlaget innbefatter blant annet elementer som atferdsproblemer, mobbing, manglende nettverk, psykiske og emosjonelle problemer og tilpasningsproblemer i skole eller barnehage. Disse elementene karakteriserer den nedre grensen for det som kan vurderes som «særlig behov», og barnevernloven angir at ”særlig behov” må til for å sette i gang hjelpeplikt (ibid.). Barnevernloven § 4-4 kan også inntre ved mer alvorlige problemer som mishandling, overgrep eller annen type omsorgssvikt, og da vil ofte de materielle vilkårene for tvang foreligge samtidig, men omsorgsovertakelse finner ikke sted dersom det

kan skapes tilfredsstillende forhold for barnet ved hjelpetiltak³⁷. Ifølge Stang (2000) er hjelpetiltaksterskelen senket ved loven av 1992, og inngrepskriteriene for ”særlig behov” er en svært skjønnsmessig vurdering. Til tross for utviklingstendensen innen velferdsbarnevern var det ikke noe behov for å endre barnevernlovens formulering vedrørende inngrepsterskelen, men forarbeidene gir grunnlag og rom for å tolke formålsbestemmelsen (ibid. 45).

Tvangselementet

På spørsmålet om hva som skjer dersom man mener at foreldrene bør ta imot tiltak av en eller annen grunn, men foreldrene nekter, forteller en av barnevernsarbeiderne:

”Hvis vi mener at foreldrene bør ta imot hjelpetiltak, og de sier nei – og vi har jo veldig mange saker der foreldrene sier nei – så kan vi sette i gang tvangstiltak i tilfeller hvor vi er veldig, veldig bekymret og foreldrene bare sier ’nei, nei, nei’ til alle oppfordringer. Det kan være plassering, pålagt barnehage eller tilsyn. Det er de tre tvangstiltakene vi har, og da er det fylkesnemnda som har rett til å igangsette det. Men ut over det må vi ha samtykke til tiltak, og da motiverer vi og oppfordrer dem til å motta hjelp.”

I beskrivelsen fremkommer en gradvis økende maktmekanisme. Først anvendes disiplinærmakten i kombinasjon med en skjønnsmessig vurdering, hvor en motiverer og oppfordrer foreldrene til å ”innse” sin behov for å ta imot hjelp. Når dette ikke fungerer, innrettes forelder, på bakgrunn sin allerede definerte handlefrihet, mot det som det anses å være behov for. Dette virker som en sorteringsmekanisme der foreldrene gjennom systemet går fra frivillige hjelpetiltak til tiltak med potensiell tvang, som utøves gjennom den juridiske maktformen. Dette fremstår som Foucaults (2002) begrep *governmentality*, hvor foreldrenes samtykke er en forutsetning. En av barnevernsarbeidere forteller:

«Alle foreldre vil ha gjerne økonomisk hjelp da, de vil gjerne ha støttekontakt, besøkshjem, barnehage, SFO³⁸ eller penger, men de vil ikke nødvendigvis endre på seg selv -det er ikke foreldrene er noe galt med, men det er barna. Det er barna som trenger hjelp og det skal barneverntjenesten ordna. Fordi at 80 % av det arbeidet vi gjør, handler om hjelpetiltak i hjemmet. Så veldig lite som handler om plasseringer, veldig mye handler om at mor ringer fordi at hun blir kastet ut av leiligheten sin, eller fordi de ikke har penger å dra på ferie. Og det er 80 % det vi gjør handler om dette.

³⁷ Ot. prt. nr. 44 (1991-92): Om lov om barneverntjeneste s. 32

³⁸ Skolefritidsordning.

Man kan godt gi penger engang, fordi det er akuttsituasjon akkurat her og nå, men det kommer til å skje igjen, og igjen og igjen, hvis ikke mor får hjelp til å disponere økonomien. Men det vil ikke moren, fordi det ikke er noe galt med henne og det er veldig mange andre forklaringer. Og da hadde det vært greit å kunne si "jo, du skal få penger nå, men du skal også ta imot økonomiskveiledning". Og så i mange tilfeller så får vi til det, der mor gir samtykke».

Stang (2000) beskriver hvordan vurderinger av barnets beste endrer seg med tiden og dermed skaper utfordringer i vurderingsnormen i anvendelsen av barnevernloven § 4-1 om barnets beste. Hun skriver at *"i forhold til hjelpetiltak § 4-4 kommer hensyn til barnets beste særlig inn i forhold til valg av tiltak, det skal velges et tiltak som er tilpasser barnets behov i en gitt situasjon"* (ibid.45). Hun viser til barnevernsarbeideres dobbeltrolle, hvor tillit og samarbeid må kombineres med kontroll vedrørende barnets situasjon, og hun peker på deres eventuelle mulighet til å bruke tvang ved å fremme saken for fylkesnemnda, og elementer av tvangspotensiale i det frivillige. Disse tvangselementene kan være bruk av virkemidler det ikke er informert om og/eller samtykket til, som blant annet hjelpetiltak i form av økonomisk stønad, tilsyn hjemme, støttekontakt, og barnehageplass. Hun viser til at det er vanlig å benytte ulike tiltak, og særlig økonomisk stønad gis ofte i kombinasjon med andre hjelpetiltak (ibid.)

Synspunkter på barnevernloven § 4-12

En av barnevernsarbeiderne sier:

"I norsk barnevern er det jo veldig få tvangstiltak. Du har barnehage, tilsyn hjemme og omsorgsovertakelse. Resten er frivillig."

En annen sier:

"Du har fem tvangstiltak: økonomisk støtte, fritidsaktiviteter, SFO, omsorgsovertakelse og tilsyn hjemme – og råd og veiledning, som er frivillig."

Samtlige barnevernsarbeidere forteller at definisjonen i barnevernloven § 4-12 er veldig streng, og selv om de er svært bekymret, så kan de ikke iverksette denne paragrafen. For å iverksette denne tvangsparagrafen må man ha samtykke fra fylkesnemnda. Det fremkommer i beskrivelsene at noen av barnevernsarbeiderne sier at barnehage, tilsyn hjemme, fritidsaktiviteter og økonomisk støtte er frivillig tiltak, mens noen sier at disse er

tvangstiltak. Unntaket er barnevernloven § 4-12 om omsorgsovertakelse, som alle er enig i er en tvangsparagraf.

Henleggelse av saken

Utgangspunkt er samme spørsmål: Hva hvis foreldrene nekter? En barnevernsarbeider sier:

”De kan jo si nei, og da skjer det i noen tilfeller, hvis vi er svært bekymret og føler at vi må gjøre noe, at vi begrunner det med barnets beste og går til fylkesnemnda til slutt, fordi barnets beste skal være det viktigste. Det er en mulighet barneverntjenesten har, men vi kan ikke alltid gjøre det.” (Vedkommende smiler.)

Vedkommende forteller at i noen tilfeller nekter foreldrene å forholde seg til barnevernets henstilling om tiltaksbehov, og da kan man vurdere å sende en forespørsel til fylkesnemnda om å fatte et tvangsvedtak. Denne forespørselen kan begrunnes med barnets beste, men de kan ikke alltid gjøre det. I barnevernloven § 4-1 fremgår det at ved anvendelse av lovbestemmelser om tiltaksbehov ”skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet”, og valg av tiltak etter bvl. § 4-4 foretas med hensynet til barnets beste.

En annen barnevernsarbeider forteller:

”Det er ikke sånn at vi bare henlegger saken hvis ikke de er enig, vi prøver jo virkelig å få til tiltak, og vi jobber for å motivere. Eventuelt kan vi henlegge saken. I noen tilfeller hvor vi er veldig bekymret kan vi ta opp igjen saken etter tre til seks måneder og starte på nytt for å se om det er blitt noe forbedring.”

På spørsmålet om hvordan kan man se forbedringer, svarer vedkommende:

”I noen saker, eller i alle saker ...” (smiler) *”... hvis vi er bekymret, så sender vi gjerne tilbakemelding til skoler, barnehager eller andre offentlige instanser og sier ifra, eller vi sender et brev hvor det står at vi måtte henlegge saken fordi foreldrene ikke ønsker hjelp, men at vi er bekymret og ber de melde fra igjen hvis de også blir bekymret.”*

Jeg spør om det vil det si at barn og foreldre underlegges mer intens kontroll.

Barnevernsarbeideren svarer:

”Kanskje.”

Vedkommende ser på meg, tenker og forsetter:

«Skolen følger i hvert fall litt bedre med da, og kanskje legen følger litt bedre med, hvis barnet kommer med skader eller sånt. Vi tenker på barna».

Tenker. Forsetter:

”Selv om vi er veldig bekymret og mener at barna trenger hjelp, så er det ikke sikkert at vilkårene i § 4.12 er oppfylt. § 4.4 er jo frivillig, og de fleste vil jo ikke gå med på råd og veiledning engang. Jeg skulle ønske at man kunne få gjennom for eksempel råd og veiledning med tvang, men det går ikke. Så stor sett alt er frivillig, så foreldrene har kjempestor innflytelse.”

Saken blir henlagt i henhold til barnevernsloven § 6-9. Etter blv. § 6-9 første ledd står det at *«en undersøkelse etter bvl. § 4-3 skal gjennomføres snarest og senest innen tre måneder, i særlige tilfeller kan fristen være seks måneder»*. Videre står det i paragrafen at undersøkelsen anses som gjennomført ved to tilfeller: når man har truffet vedtak om tiltak og når saken er henlagt. I det første tilfellet vil det si at undersøkelsen avsluttes dersom foreldrene tar imot tiltak innen tre måneder. I det andre tilfellet er det tre viktige punkter som jeg mener kan medvirke til ulike utfall. Det første er bvl. § 4-4, som representerer frivillige hjelpetiltak som foreldrene kan takke ja eller nei til. Her er det valgmuligheter: Hvis de takker nei, blir foreldrene motivert og oppfordret. Hvis de allikevel sier nei, innsamles nødvendig informasjon som enten kan føre til tvangstiltak ved oppfylte vilkår eller henleggelse ved manglende opplysninger som kan påvirke foreldrenes samtykke. Ved manglende informasjon settes familie under intens observasjon og kontroll, og det samles informasjonen underveis.

Lignende gransking

I en rekke dokumenter og rapporter, blant annet fra I NOU (2000:12), gis det tydelig uttrykk for at barneverntjenesten *”skal følge nøye med i de forhold barn lever under”*, og de har *”hovedansvar for å avdekke omsorgssvikt, atferds-, sosiale- og emosjonelle problemer så tidlig at varige problemer kan unngås, og sette inn tiltak i forhold til dette.”*

Vindegg (2009) fremhever at barnevernsarbeiderne utøver styring og kontroll, og dette gjøres med sikte på barnets beste. Ifølge Stang (2007) innebærer barnevernets tilsynsarbeid en komplisert balansegang mellom veiledning og råd og en stor grad av kontroll med barnets situasjon.

Barnevernsstatistikken fra 2009 viser at forebyggende tiltak i kategorien *”forholdene i hjemmet, særlige behov”* – som er blant annet økonomisk hjelp, støttekontakt, SFO og barnehage – ble dobbelt så ofte brukt når det er barn med innvandrerbakgrunn som er grunnlag for tiltak (Kalve & Dyrhaug 2010:35). Dette settes i sammenheng med at familier med innvandrerbakgrunn har gjennomsnittlig dårligere inntekt og levevilkår – noe som kan ha fremmet behovet for å ty til barnevernshjelp. Tiltak på grunn av *”fysisk og psykisk mishandling av barn, og vold i hjemmet”* var oftere brukt blant barn med innvandringsbakgrunn, mens barn uten innvandrerbakgrunn i større grad fikk tiltak i forbindelse med *”foreldrenes rusmisbruk”*. Når det gjelder kategorien *”foreldres manglende omsorgsevne”* ble tiltak oftere brukt blant barn med innvandrerbakgrunn. Barnets atferd er også oftere oppgitt som grunn for tiltak blant barn med innvandrerbakgrunn (ibid.36). I følge statistikken for 2009 var vedtak om råd og veiledning mest brukte barnevernstiltakene blant barn med innvandrerforeldre. *”Råd og veiledning”* er en ny tiltakskategori fra 2007, og bruken av dette tiltaket har vært økende siden da. I 2009 var det totalt 138 941 barn som mottok råd- og veiledningstiltak, og i forhold til befolkningstallet var den laveste andelen blant barn uten innvandrerbakgrunn (ibid.).

Dette spørsmålet er også tatt opp av Skau (2003) i boka *Mellom makt og hjelp*, som handler om forholdet mellom klient og hjelper. Hun påpeker at barnevernets makt med hensyn til bvl. § 4-4 baserer seg på at barneverntjenesten har visse normer og verdier. Disse brukes til å vurdere hva som anses som barnets beste og hva som er akseptabelt for barn. Det finnes også skrevne og uskrevne regler for hva og hvordan det skal gjøres når noen ikke er i utakt med disse (ibid. 45). Det er en eksisterende maktmulighet – for å få til det barnevernet ønsker – og ofte er det nok til å sikre at de får sin vilje igjennom (ibid.). I tråd med dette kan man slutte seg til at foreldrene implisitt tvinges til å endre sin handlingsmåte i henhold til barnevernsarbeidernes synspunkter, og dette gjøres gjennom tiltak som er uavhengige av hva foreldrene selv måtte mene.

Slettebø (2008) kommer i sin undersøkelse om *”Foreldres medbestemmelse i barnevernet”* frem til at flere foreldre ofte blir overtalt til å gi sitt medhold til barnevernets definisjon av problemet og forslag til løsninger.

Järvinen og Mortensen (2004) beskriver møter mellom foreldre og barnevernsarbeidere der utøvelsen av kontroll, støtte, overtalelser og disiplinering er blandet sammen. De kaller dette en *”tussmørkesone”*, mens Stang (2007) bruker betegnelse *”gråsone”* der hvor hjelpetiltakene

befinner seg mellom kontroll og hjelp. Stang beskriver barnevernsarbeidernes arbeid som vanskelig å styre fordi de ofte er alene om ansvaret for saken og må ta beslutninger som kan få alvorlige konsekvenser for foreldrene (ibid.).

9.2 Foreldrenes syn på tiltak

I dette delkapittelet vil jeg beskrive en rekke ulike beskrivelser om hvordan foreldrene opplever å bli avvist, å bli overtalt og å bli misforstått.

"Taushet er gull"

En forelder sier:

"Du må være kjempeforsiktig når du snakker med de fra barnevernet, snakke minst mulig. Det er best hvis du gjør som de sier, uten å ha en overmodig tro på at du kan oppdra dine barn slik du ønsker... Da får du i hvert fall ha dine barn ved siden av deg."

Vedkommende fastslår at dersom hun i utgangspunktet hadde gjort som barnevernet mente, så ville hun ikke mistet sin datter. Hun forteller at da hennes datter var 13 år, så var de i en vanskelig overgangsperiode med atferdsproblemer. Datteren begynte å røyke, var ute sent, oppførte seg vulgært og kledde seg uanstendig – noe som ikke er forenlig med deres livsførsel. Hun forteller at hun var sikkert på at barnevernet ikke kunne gjøre noe, og dette begrunner hun med at hun ikke praktiserer fysisk avstraffelse, hverken røyker eller drikker og er en ordentlig mor. Datteren hennes henvendte seg til barnevernet hver gang moren korrigerste og strammet inn handlefriheten hennes.

Det kommer frem at moren mener hennes strenge oppdragelsesrammer var basert på gode intensjoner som ville få positive følger, og hun viser til at barnevernsarbeiderne ga henne inntrykk av en empatisk forståelse. Sin strenge oppdragelsesstil begrunner hun med at den er for datterens beste i nåtid og fremtid. Det fremkommer også at hun avviste barnevernets løsningsforslag om å gi datteren litt mer frihet vedrørende påkledning og forlengelse av utetid til klokken 21. Hun forteller at hun fortsatte med sine praksiser, og mente at de var for datterens beste. I hennes beskrivelser refererer hun ofte til sin åpenhet og ærlighet rundt det hun mente, og at barnevernet responderte positivt på dette, men at på et tidspunkt ble dette snudd mot henne:

"Du må alltid tenke på hva du sier, de skriver alt ned, og en dag bruker de dette mot deg. Og du blir ikke kvitt dem, uansett. Hvis de har kommet inn i familien din, da er du

fanget. Og da er det ingen, ikke et eneste menneske som kan hjelpe deg, om du gråter, om du sulter og dør rett utenfor barnevernskontoret – ingenting vil hjelpe deg... Og dersom du tror at det å være ærlig vil føre til noe positivt, da er mistanken der. Alt du gjør, det du sier, som kommer ut fra gode tanker og intensjoner, dette vil bli til...”

Vedkommende er stille, og forsetter:

”... hva som helst, men det vil medføre kolossale ettervirkninger for ditt familieliv... Det er som ordtaket sier: 'taushet er gull... Nå skjønner jeg hva en mener med det ordtaket.”

I beskrivelsen fremkommer det at hennes utsagn, væremåte og intensjoner ble fortolket annerledes enn hun selv gjorde, og at alt hun evt. var åpen for fikk en negativ klang. Hun mener hennes velvilje, tillit og fraværende kjennskap til at all dokumentasjon måtte kontrolleres for hva som faktisk ble skrevet ned, forklarer hennes manglende forståelse for hva som ble lagt til grunn, og at hennes utsagn og uttrykksmåte ble satt inn i en annen kontekst. Det fremstår at hun opplever dette som en underkjennelse av hennes oppfatning av hva som er datterens beste og en krenkende avvisning og ignorering av hennes personlige følelser og verdier. Det kommer frem at hun ble fratatt sin verdighet, bestemmelsesrett og anerkjennelse i sin morsrolle.

Vedkommende klandrer seg selv og slik hun ser det: Hadde hun vært stilltiende og lyttet til oppfordringene fra andre foreldre om å gjøre slik barnevernet ville, så ville det ikke ødelagt datterens liv og familiens ære. Resultatet av dette er at datteren er en aktiv rusmisbruker, hun nekter å gå på skolen og å ha noe med sin familie å gjøre. Barnevernet begrunner dette med at jenta er 15 år og at de ikke kan tvinge henne til å gjøre noe som helst.

I denne situasjonen handler dette om at moren begrenser datterens frihet til å bestemme og velge selv i sin livsutfoldelse. Sin handlingsmåte begrunner moren med datterens beste, og hun understreker at det er viktig pga. deres etniske minoritetsbakgrunn. Det kommer frem at en slik situasjon skaper serøse belastninger og påkjenninger for familien innenfor deres miljø, og dette kommer også til å ha konsekvenser for datterens fremtid.

Ordtaket som siteres i beskrivelsen er en metaforisk fremstilling av at dette ikke hadde skjedd med henne hvis hun ikke hadde vært åpen og tillitsfull. Hun refererer til at hennes åpenhet og tillit til barnevernsarbeidernes væremåte har fått alvorlige følger satt dem i en situasjon som ikke kan bedres. Dette gjelder også datterens fremtid, som hun som mor ikke klarte å ivareta.

En lignende intens oppdragelse av jenter finner vi i en rapport skrevet av Lynggaard (2010) om likestilling og minoritetsungdom i Norden. Her legges det stor vekt på ulike former for kontroll fra familie og miljø vedrørende seksuell ærbarhet for jenter med innvandrerbakgrunn, noe som i en grad hindrer dem å delta i samfunnet og ta selvstendig livsvalg.

I Meld. St. 6. (2012–2013)³⁹ fremhever regjeringen viktigheten i å arbeide mot former for sosial kontroll som kan hindre barn og unge å delta i samfunnet og begrenser deres frihet til å ta egne livsvalg.

Lignende fenomener beskriver Jacobsen (2000), og Aadnesen (2012) som skriver at saksbehandlere gir uttrykk for at foreldrene må tilpasse oppdragelsen av sine døtre til norske oppvekstvilkår, og foreldrenes forståelse av og begrensninger for hvordan jentene skal leve ses negativt på (ibid.187).

Undersøkelser viser at når foreldre med minoritetsbakgrunn opplever at deres forståelse av barnets beste tilsidesettes ved avgjørelser basert på dominante verdier og normer hos majoriteten, fører dette til resignasjon og til dels en passiv holdning (Eide 1996; Forna 1998; Aadnesen 1999).

"Når sant skal sies, er det best å la det være"

En av foreldrene forteller:

"Alt, alt som jeg sier er feil, ingenting er riktig! Hvis de spør deg hvilken farge snø har, så svarer du «hvit». Da sier de 'ja, riktig, MEN, den er jo ikke helt hvit... '! Forstår du? Jeg er redd for å fortelle om noe som helst, de forstår det på en annen måte, den måten som er helt feil og negativ. En gang fortalte jeg at min familie har gått gjennom mange tøffe hendelser, vi har opplevd krig, og min mann er blitt utsatt for tortur og andre grusomme ting... Etter en stund har vi fått min fortelling i skriftlig form, der de skrev at jeg fortalte om at han deltok i krigen, og derfor mener de at han kan være farlig for sine barn... Det er bedre å si én feil enn ti ..."(Hun smiler.)

Vedkommende beskriver bekymringen for å fortelle sin livshistorie, som har stor betydning for henne og hennes familie. Hun beskriver sin familiens livsbagasje som noe som er tungt å bære, noe som hun ønsker å betro seg om og noe som kunne hjelpe til med å kaste lys over

---

³⁹ Meld. St. 6 (2012-2013): En helhetlig integreringspolitikk

deres utfordringer og finne en løsning på dette. Men dette har fått en annet tolkning. Hun forteller at hun og hennes mann var opprørt over situasjonen som var oppstått, og at barnevernet beklaget og ba dem om å sende inn deres versjon av historien skriftlig, noe som ble gjort. Hun forteller at den første versjonen ikke ble forandret, men deres versjon ble lagt ved.

Ettersom barnevernsarbeiderne beklaget og ba dem om å sende inne sin versjon av saken, fremstår det som at foreldrene tolket dette direkte og forventet at historien skulle forandres. At dette ikke ble gjort, og at deres versjon demonstrativt ble vedlagt, beskriver hun som fornærmende, krenkende og ikke minst at *”vår stemme og alt vi skrev det der hadde null betydning, null. De gjør som de vil.”*

Videre forteller hun at mannen hennes fikk beskjed om at det ville være bra å legges inn på psykiatrisk avdeling for en ukes observasjon – dette kun for å finne ut om han kanskje trengte hjelp. Nå gjorde han dette frivillig fordi han ville forsikre barnevernet om at han er psykisk frisk og at det ikke foreligger noen potensiell fare for familien. Vedkommende beskriver dette som en ydmykende hendelse som gjorde ham svært sårbar, og hvor barnevernet i utgangspunktet lot som om deres meninger ble vektlagt, for deretter å tilsidesette dem og tydelig fremvise mistillit.

Det kom frem at foreldrene utfører alle pålagte oppgaver fra barnevernet, med tanke på barnets beste, slik at de skal få barna sine tilbake, men ingen ting skjer, og dette referer de til som det verste de har opplevd, og de forteller at de føler seg maktesløse og oppgitt. Vedkommende sier følgende:

”Å oppleve tre kriger, og å gå gjennom så mye i dette livet, har ikke påført meg så store psykiske belastninger i forhold til det jeg går gjennom nå.... Jeg kom hit for ta være på familien, men her mistet jeg alt... til og med meg selv.”

Hun beskriver redselen for å snakke med barnevernet sin avmakt når det gjelder å kunne rette opp eventuelle misforståelser og mistolkninger av det som blir sagt. For å tydeliggjøre barnevernets uforutsigbarhet og sin egen usikkerhet rundt hvorvidt hennes egne utsagn er riktige, fremstiller hun dette metaforisk og bruker snøen, hvor svaret innlysende nok er at den er hvit, men likevel får hun beskjed om at den har flere sjatteringer. Taushten begrunnes med at det er en motstrategi, og at det er bedre å si ingenting enn å si noe som muligens kan ha en motsatt effekt

Lignende funn beskriver Sandbæk (2000) og Slettebø (2008), hvor foreldrene opplever avmakt når deres meninger og syn ikke blir tatt hensyn til. Sosialarbeidere i møte med foreldre med minoritetsbakgrunn disponerer myndighet til å formulere virkeligheten, ifølge Skytte (2000). De deltar i og bidrar og medvirker til å fastlegge grenser for hva som skal anses som normalt og til å falle inn under de som ikke kommer overens med dette (ibid).

"Smil du, bare smil!"

Vedkommende er alenemor for fire barn og har hverken familie eller nettverk. Hun har allerede bodd på et asylmottak i tre år og venter på å bli flyttet til et fast bosted. Hun forteller at hun har kontaktet barnevernet på egen initiativ, på bakgrunn av skolens og legens anbefaling. Der ville hun få hjelp og avlastning i forbindelsen med barna, noe hun var fornøyd med. Hennes to eldste barn på 6 år (tvillinger) går på barneskole, en på 4 år går i barnehage, og det minste barnet er 6 måneder.

De tre eldste barna reiste ofte på overnattingsturer, noe som hun alltid takket ja til. Ved en slik overnattingstur kom ikke barna tilbake, og hun ble oppringt av barnevernet, som spurte om kunne barna være der i tre dager til. Hun hadde ikke noe imot dette. Etter tre dager ble hun informert om at barna ikke kom tilbake. Barnevernet fortalte henne at på bakgrunn av barnas fortellinger og uvilje mot å komme tilbake til henne, skulle de være hos barnevernet. Hun forteller at hun har fått mye informasjon, men at hun ikke skjønnte situasjonen helt og ikke så noen grunn til å bekymre seg. Vedkommende forteller om sin vilje til å samarbeide, blant annet tok hun imot råd og veiledning, fordi det ville være til hennes og barnas beste. Hun forteller:

"Noen ganger har jeg kjempevanskelige perioder... Jeg har ingen her i Norge, ingen. En dag hadde jeg en prat med barnevernsdama, vanlig prat. Den dagen var jeg kjempetrist. Plutselig begynte jeg å gråt, jeg vet ikke hvorfor, jeg bare gråt og gråt. Hun dama sa til meg: 'Bare gråt du, det går bra. Det er helt normalt at du gråter. Vi er jo alle mennesker.' Hun sa det til meg, jeg sverger! Så har det gått en stund etter dette. Vet du hva de gjorde? De skrev på papirene at jeg er en emosjonelt ustabil kvinne..."

Vedkommende stopper, smiler og forsetter:

"En emosjonelt ustabil mor som ikke klarer å kontrollere seg ... Etter dette jeg sier til alle, til alle som jeg treffer her på asylmottak: Aldri gråt foran dem! Ikke gråt! Bare

smil du, du må bare smile! Ikke si at du har det vanskelig, bare smil! Selv om det er kjempevanskelig, ikke gråt! Hvis du ikke klarer å stoppe tårene, knip deg eller hva du vil, men ikke gråt! Smil du, bare smil! Og nå jeg bare smiler og sier 'ja, riktig'! Hun sa til meg at vi er alle mennesker og at det er normalt at jeg gråter, men så brukte hun dette mot meg."

I utgangspunktet beskriver vedkommende sin tillit til barnevernet og begrunner denne med hjelpen hun hadde med barna. Hun forteller at kvinnen fra barnevernet visste alt om hennes situasjon, og derfor var det lettere å vise sin forvirring og oppgitthet over situasjonen. Hun beskriver sin bitterhet i forbindelse med at hennes følelsesmessige sammenbrudd ble brukt mot henne, og hun er enda mer forbitret over at denne damen ga sin støtte og forsikret henne om at å vise følelser er normalt. I tråd med Grimsen (2009), som fastslår at en tillitsgiver har forventninger til tillitmottagerens pålitelighet, kan det ses som at hennes tillit til barnevernet ble endret til mistillit gjennom brutte forventninger.

I undersøkelsen som Manji, Maiter og Palmer (2005) gjennomførte i Ontario og Canada, hvor de intervjuet foreldre som har vært i kontakt med barnevernet, viser de at mange av foreldrene opplevde ensomhet og sosial isolasjon, og de savnet blant annet kontakt med familien. Det fremkommer at ingen av foreldrene hadde opplevd at barnevernet hadde bidratt med nettverksbygging eller at de hadde gjort forsøk på å forbedre og utvikle relasjoner til personer i nettverket som de ønsket mer kontakt med. Barnevernets oppmerksomhet var rettet mot å beskytte barn, mens foreldrene ble overlatt til seg selv. Manji, Maiter og Palmer konkluderte med at barnevernsarbeidere aktivt bør arbeide for tiltak som kan redusere følelsen av sosial isolasjon (ibid.)

En av mødrene forteller:

"Da jeg skulle bytte bleie på babyen min, så vasket jeg henne først, og deretter tok jeg på en ny bleie. Men hun dama der som var sammen med oss, hun sa til meg: 'du behøver ikke vaske barnet hver gang når du skifter bleie, da kan barnet få utslett fordi du vasker for mye', og så sier hun: 'du må bruke vaskeservietter'..."

Hun smiler og forsetter:

"Hun lærer meg hvordan jeg skal stelle barnet mitt. Meg som hadde oppdratt tre barn!" (Hun smiler.) "Jeg sa bare OK. Også til neste samværs møte hadde hun med seg de vaskeserviettene. Vi skiftet bleien og brukte denne vaskeserviett. Etter en kort

stund måtte vi skifte bleie igjen, og da så vi at babyen fikk masse små, kulete, røde utslett i huden.” (Hun smiler.) ”Vet du hva hun sa til meg da? Hun sa: ’Oi, men da tåler ikke barnet ditt slike vaskeservietter!’ Hvem kan ikke stille barn da? Akkurat. Når de selv gjør en feil, sier de at barnet ikke tåler! Men jeg da, jeg vasker for mye, jeg kan ikke stille barnet på riktig måte, akkurat!”

Vedkommende beskriver en tydelig ubalansert maktsituasjon hvor ”veiledningsdama” er en offentlig person som innehar en maktposisjon som tillater at hun kan påpeke ”feil” som ellers ikke ville bli akseptert fra vedkommende. I råd med Rothstein (1994) så vil jeg kalle slike møtene mellom tjenestemenn og medborgere for ”demokratiets sorte hull”. Dette begrunner han med manglende kontroll over hva som skjer i disse møtene (ibid.238). Andreassen (2004) mener på bakgrunn av dette at brukermedvirkning kan etablere offentlighet rundt hjelpeapparatets taushetsbelagte arbeid, og dermed skape autonome handlingsrom for fagfolkene (Andreassen 2004:46).

Slettebø (2008) beskriver de følelsesmessige opplevelsene til foreldrene som har deltatt i hans intervju. Han beskriver foreldrene som ble fratatt sine barn med et sett av sterke følelser som savn, krenkethet, avmakt, sorg, skam, bitterhet, ensomhet, ekskludering og hjelpeløshet. Han sier og at de søkte medfølelse og noen som kunne hjelpe dem med å bearbeide disse følelsene (ibid.182). Lignende foreldreopplevelser og erfaringer finner vi i andre nordiske og britiske studier (Egelund og Hestbæk 2003, Höjer 2007), og i undersøkelser fra USA og Canada (Cameron og Birnie-Lefcovitch 2000, Frame mfl 2006, Levin 1992, Kapp og Vela 2004, Manji, Maiter og Palmer 2005).

10. Avslutning

Disse foreldrenes erfaringer fra det første møtet med barnevernet er svært annerledes enn barnevernsarbeidernes. Ved det første møtet er informasjonsformidling en vesentlig forutsetning for foreldrenes samarbeidsvillighet og innflytelse (Slettebø 2008).

Barnevernsarbeiderne understreker viktigheten av å formidle informasjon når det gjelder barnevernsfunksjon, foreldrenes partsrettigheter og klageordninger, og de sender blant annet alle dokumentkopier, som referater, samtaler og andre dokumenter fra andre instanser. De beskriver informasjonsformidling med fullstendig innsyn i saksdokumenter, og de sammenholder dette med åpenhet, inkludering og noe som kan skape tillit.

Barnevernsarbeiderne forteller om ulike måter å gjøre dette på, og de beskriver en rekke

fremgangsmåter vedrørende innhenting av aktuell informasjon om familieforhold og begrunner disse med hensynet til pålitelighet angående innhentet informasjon. I beskrivelsene fremkommer manglende språkmessig tilrettelegging og fraværende sikring av foreldrenes forståelse av informasjonsinnhold. Dette begrunnes med begrenset tid til disposisjon, og blant annet pekes det på kommunikasjonsutfordringer som innebærer ulike forståelseskontekster.

Foreldrene beskriver situasjoner hvor kjennskap til barnevernet, før den første kontakten, i utgangspunktet var negativ og bar preg av mistillit, eller situasjoner hvor de ikke hadde kjennskap til barnevernet og deres virksomhetsområder. Alle disse foreldrene beskriver omfattende manglende forståelse både når det gjelder språklig og innholdsmessig forståelse av informasjon og rettigheter og forståelse av barnevernsfunksjoner. Fremgangsmåten vedrørende informasjonsformidlings i slike tilfeller vil i midlertid ha en vesentlig betydning for hvordan foreldrene opplever det første møtet med barnevernet. I foreldrenes beskrivelser fremkommer det manglende tilrettelegging for deres oppfatning og påvirkning på sakens behandling og fremgang, og foreldrene beskriver opplevelsen av å bli avvist og ikke tatt på alvor når det gjelder deres synspunkter, at de ikke blitt forstått og at de blir sett ned på når det gjelder deres væremåte. Samtidig kom det frem at både foreldrenes meddelelse av sine sterke livsopplevelser før de kom til Norge og deres emosjonelle uttrykksmåter blir fortolket og brukt mot dem og får en negativ klang i forbindelse med omsorgskompetanse for barn. Disse forholdene som foreldrene beskriver, har en vesentlig betydning for deres opplevelse av å bli respektert, lyttet til, forstått og bli gitt rom for å utdype og forsvare sin posisjon som både forelder og individ. Dette har sentral betydning for foreldrenes livskvalitet, og ikke minst for deres barns fremtid.

Tilhørighetsbakgrunn fremstår som fortolkningsramme for hvordan man tolker hva som er barnets beste, og hva som er viktig på kort og lang sikt. Dette gjelder både hos barnevernsarbeiderne og foreldrene. Det fremkommer en rekke forskjellige momenter hvor referansebakgrunn innebærer variasjon i foreldrenes og barnevernsarbeidernes betraktningsmåte av hva som anses å være best for barnet. Hvordan barnevernsarbeiderne forholder seg til slike forståelsesvariasjoner vedrørende barnets atferd eller voldsbegrepet, har betydning for foreldrenes opplevelser av møtet. I tråd med Prieur (2004) fremstår barnevernsarbeidernes forståelse av ”oppdragervold” som knyttes til foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn, som en essensialisering hvor de forklarer dette fenomenet med at disse foreldrene praktiserer denne volden fordi de er oppvokst med den selv og synes det er bra. Barnevernsarbeiderne legger til grunn en stereotyp forståelse av foreldrenes handlemåte.

Samtidig kom det frem at barnevernsarbeidernes mål med å innhente informasjon fra den enkelte forelder om oppdragervold ikke er å forstå intensjonsmening, men å forklare problemet og deretter gradere voldsomfang og kategorisere intensjonen. I intervjuene med foreldrene fremkommer det at foreldrenes forståelse av voldsbegrepet inneholder elementer som fysisk mishandling i brutal og grov forstand, og når voldsbegrepet anvendes av barnevernsarbeiderne i forbindelse med barneoppdragelse eller andre familieforhold, fører dette til sterke negative reaksjoner og motsetninger.

I barnevernsarbeidernes beskrivelser av deres barnevernsfaglige praksis, som har trekk av psykologitilnærming, gjenspeiler de mer eller mindre de politiske og kulturelle spesifikke normer og verdier, og disse oppleves å bli tatt for gitt når det gjelder barnets beste. Dette kan synes å være i tråd med Torbjørnsrud (2005), som fastslår at i Norge har ulike sedvanebaserte verdier og praksiser forholdsvis stor plass. I barnevernsarbeidernes beskrivelser virker det som om foreldrene utsettes for indirekte press og krav for å tilpasse seg majoritetens oppdragelsesstil og forståelse av hva som anses å være best for barnet. Angående tiltak og iverksettelse relatert til barnevernsarbeidernes beskrivelser, kan det virke som om det gis lite spillerom for foreldrene når det gjelder å komme med egne forslag. Det fremkommer at det legges frem en ferdig utarbeidet tiltaksplan basert på barnevernsarbeidernes forståelse av problemet – med løsningsforslag – og at foreldrene utsettes for ulik grad av press og forhandlinger.

Foreldrene beskriver utfordringer angående oppdragerpraksis som en følge av flytting til et nytt land, og de knytter dette til forvirring rundt balansen i en tilstrekkelig oppdragelsespraksis. Dette tilskriver foreldrene utfordringer i forbindelse med tilpasning av handlinger både til hjemlandet kulturelle praksiser, som det er viktig å opprettholde i en barneoppdragelse de mener er til beste for barna, og til oppdragelsespraksiser og regler som gjelder i Norge. Foreldrene beskriver opplevelser av urettferdighet og nedlatenhet når barnevernsarbeiderne stiller dem spørsmål vedrørende deres foreldrepraksiser, samt når dette ikke godtas. Fysisk vold som et ledd i barneoppdragelse kan ikke godtas, og dette er uavhengig av etnisitet, kultur eller andre betingelser, og foreldrene må forholde seg til dette.

Mangelen på en bestemt forståelse av hva som er barnets beste gir rom for å legitimere en bestemt kulturell kontekst, som i en annen sammenheng kan betraktes som uakseptabel. I foreldrenes beskrivelser handler det mye om kontroll og strenge rammer i barneoppdragelsen, og dette begrunnes med viktigheten av familiens ære og barnets fremtid. Mens i beskrivelsene

fra barnevernsarbeiderne legges det stor vekt på barnets autonomi og rom til å handle fritt. Krysskulturelt forstås barnets beste med flere variasjoner (Hundeide 2003).

Møtene mellom barnevernsarbeiderne og foreldrene med etnisk minoritetsbakgrunn oppleves svært forskjellig, og foreldrenes etnisitet ser ut til å spille inn. Voldsbegrepet og barneoppdragelse tolkes forskjellig, og norske normer overstyrer forståelse, og dette bidrar til misforståelser og følelse av krenkelse.

Til sammen 40 862 ord.

LITTERATURLISTE

Andenæs, K. m.fl. (2000): Kulturell bakgrunn og forståelse i rettssalene. I: *Kommunikasjon og rettssikkerhet. Utlendingers og språklige minoriteters møte med politi og domstoler*. Oslo. Unipub forlag.

Andenæs, K. (2006): Om maktens rettsliggjøring og rettsliggjøringens maktpotensiale. I: *Tidsskrift for samfunnsforskning* nr. 4 2006 s. 587-600.

Aadland, E. (2004): *Og eg ser på deg*. Vitenskapsteori og metode i helse- og sosialfag Oslo: Tano Aschehoug.

Alsvåg, H. og E. Gjengedal (2000): *Omsorgstenkning. En innføring i Kari Martinsens forfatterskap*. Bergen: Fagbokforlaget.

Aambø, A. (2005): *Bruk av tolker og naturlige hjelpere i helsetjenesten – erfaringer og utfordringer*. In N. Ahlberg, A. Aambø and I. Gihle (Eds.), *Utfordringer innen helse og omsorg blant minoriteter – Tilbakeblikk og erfaringer*. NAKMIs skriftserie om minoriteter og helse nr. 1/2005. Oslo: NAKMI.

Backe-Hansen, E. (2004). *God nok omsorg*. Riktige beslutninger i barnevernet. Oslo: Kommuneforlaget.

Blom, S. og Henriksen, K. (red.) (2008): *Levekår blant innvandrere i Norge 2005/2006*. Statistisk sentralbyrå rapport 2008/5.

Bredal, A. (2009): Barnevernet og minoritetsjentes opprør. Mellom det generelle og det Spesielle. I: *Over profesjonelle barrierer. Et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge*. Red. Eide, K., Qureshi, N. A., Rugkåsa M., og Vike, H. Oslo: Gyldendal.

Berg, E. (2003) *Samhandlingens monolog. En studie av interaksjon mellom klienter med innvandrerbakgrunn og ansatte i tiltaksapparatet for rusmiddelbrukere*. SIRUS, rapport nr.1.

Bäärnhielm, S., Rosso, M. S. & Pattyi, L. (2010): «*Kultur, kontekst og psykopatologi*». Oslo: NAKMI - Nasjonalt kompetansesenter for minoritetshelse.

Burr, V. (1995): *An Introduction to Social Constructionism*. Routledge, New York.

Bø, B.P. (2010): Det flerkulturelle barnevernsarbeidet. Utfordringer, erfaringer og kompetansebehov. I: *Integrasjon og mangfold. Utfordringer for sosialarbeideren*. Red. Kaya, M.S., Høgmo, A. og Fauske H. Oslo: Cappelen Akademisk.

Bunkholdt, Vigdis og Mona Sandbæk (2008). *Praktisk barnevernarbeid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. 5 utg.

Cameron, G. og S. Birnie-Lefcovitch (2000). Parent Mutual Aid Organizations in Child Welfare Demonstration Project: A Report of Outcomes. *Children and Youth Services Review*. Vol. 22, nr. 6, 421 - 440.

Cawson, P, Wattam, C., Brooker, S. & Kelly, G. (2000): *Child maltreatment in the United Kingdom: A study of the prevalence of abuse and neglect*. Executive summary november 2000. London: National Society for the Prevention of Cruelty to Children.

Dalen, M. (2011): *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget. 2. utg.

Dahl, Ø. (2004): *Møter Mellom Mennesker. Interkulturell kommunikasjon*. Oslo: Gyldendal Akademiske. 1. utg.

Dalland, Olav (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. 4.utg Egelund, T. og A.-D. Hestbæk (2003). *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet: en forskningsoversigt*. København: Socialforskningsinstituttet nr. 03:04.

Eide, Gunnar og Rolf Rohde (2009). *Sammen så det hjelper. Metoder i samtaler med barn, ungdom og familier*. Bergen: Fagbokforlaget.

Ericsson, K. (1996): *Barnevern som samfunnsspeil*. Oslo: PAX Forlag A/S

Eriksen, T.H. (red.) (2001): *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Universitetsforlaget. 2. utg.

Eriksson, M. (2003): *I skuggan av Pappa*. Familjerratten och hanteringen av fadersvåld. Forlags AB Gondolin.

Follesø, Reidun (red.) (2006): *Sammen om barnevern. Enestående fortellinger, felles utfordringer*. Oslo: Universitetsforlaget.

Fossestøl, B. (1997) Profesjonell handling i sosialt arbeid. Hovedoppgave i sosialt arbeid ved Høgskolen i Oslo, i samarbeid med Institutt for sosialt arbeid, NTNU. Oslo: Høgskolen i Oslo.

Gabrielsen, E. og Lagerstrøm, B. O. (2005): *Mange innvandrere er dårlige til å lese norsk*. Samfunnsspeilet 2/2005.

Gabrielsen, E. (2005): *Hvor godt må vi kunne lese for å fungere i dagens samfunn?* Samfunnsspeilet 2/2005.

Grimen, M. (2009): *Hva er tillit?*. Universitetsforlaget, 2009.

Gule, L.. (2008): Profesjon og flerkulturalitet. I: Molander, A., Terum, L.I., (red): *Profesjonsstudier*. Universitetsforlaget, Oslo.

Hærem, E. og B. N.Aadnesen (2004). *Barnevernets undersøkelse*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Holm-Hansen, J., Haaland, T. og Myrvold, T. (2007): *Flerkulturelt barnevern. En kunnskapsoversikt* : NIBR-rapport 2007:10.
- Henriksen, L. S. og A. Prieur: *Et nyt perspektiv på magt i det sociale arbejde*, 2004. Dansk Sociologi. 15, nr. 3.
- Hennum N. (2005): *Grensesetting, makt og vold. Fra en undersøkelse om relasjoner mellom foreldre og ungdom*. I Nordisk Sosialt Arbeid. Vol 25, Nr. 3. Universitetsforlaget.
- Hylland Eriksen, Thomas (red.) (2002): *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Holgersen, G. (2008): *Barnerett*. 1. utgave, Kristiansand .
- Höjer, I. (2007). *Föräldrars roster – hur är det att ha sina barn placerade i fosterhem. Brukare och forskare samverkar*. STIFTELSEN Allmänna Barnhuset, Skriftserie 2007:2
- Ingerslev, H. (1999).
- Hundeide, K. (2003): *Barns livsverden: sosiokulturelle rammer for barns utvikling*
- Javo, C. (2010): *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer. Transkulturell forståelse, veiledning og behandling*”. Universitetsforlaget
- Järvinen, Margaretha (1998): Att konstruera och dekonstruera sociala problem. I : *Kvinder på randen*. Annalisa Kongstad, Britta Kyvsgaard og Anette Storgaard (red.). Aarhus : Aarhus universitetsforlag.
- Järvinen, M. og Mortensen, N. (2002): Det magtfulde møde mellem system og klient: teoretiske perspektiver. I Järvinen, Larsen, Mortensen (red): *Det magtfulde møde mellem system og klient*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag
- Kapp, S. A. og R. H. Vela (2004). The unheard client: Assessing the satisfaction of parents of children in foster care. *Child and Family Social Work*. Vol. 9, 197 - 206.
- Kalve, T. og Dyrhaug, T. (2011): *Barn og unge med innvandrerbakgrunn i barnevernet 2009*. Statistisk sentralbyrå rapport 2011/39.
- Kvale, S. og Brinkman, S. (2010). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kvello, Ø. (2007). *Utredning av atferdsvansker, omsorgssvikt og mishandling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kvello, Øyvind (2010): *Barn i risiko – skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kjellevold, O. (2005): Mellom svik og moral - den vanskelege danninga - om moral som militærpedagogisk utfordring. *PACEM* 8:2.
- Kriz & Skivenes (2010): *Knowing our Society and Fighting Against Prejudices: How Child Welfare Workers in Norway and England Perceive the Challenges of Minority Parents*,

British Journal of Social Work (2010), 40 (8): 2634--2651

Kriz & Skivenes (2010): *Lost in Translation - How Child Welfare Workers in Norway and England Experience Language Difficulties when Working with Minority Ethnic Families*, *British Journal of Social Work* (2010) 40 (5): 1353-1367.

Koch, Arild og Katrin Koch (1995). *Barn av barnevernet*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Killèn, Kari (2004). *Sveket – omsorgssvikt er alles ansvar*. Oslo: Kommuneforlaget. 3.utg.

Langballe, Åse, Kari Trøften Gamst og Marit Jacobsen (2010). *Den vanskelige samtalen: barneperspektiv på barnevernarbeid: kunnskapsbasert praksis og handlingskompetanse*. URL: <http://www.nkvts.no/biblioteket/Publikasjoner/DenVanskeligeSamtalen.pdf> (lest 4.april 2014).

Levin, I.(2004): *Hva er sosialt arbeid?* Oslo, Universitetsforlaget 2004.

Levin, A. E. (1992). Groupwork with Parents in the Family Foster Care System: A Powerful Method of Engagement. *Child Welfare*. Vol. 71, nr. 5, 457 – 473.

Lindboe, Knut (2009). *Barnevernloven*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. 6.utg.

Løfsnæs, B. (2003): Ta av deg skoene. I: M-A. Zahl (red.). *Sosialt arbeid - Refleksjon og handling*. Bergen: Fagbokforlaget, s. 259-277.

Lopez, G. S. (2007): *Minoritetsperspektiver på norsk familievern. Klienters erfaringer fra møtet med familievernkontoret*. NOVA rapport 9/07 Kap 3, 5 og 7.

Manji, S., S. Maiter og S. Palmer (2005). Community and informal social support for recipients of child protective services. *Children and Youth Services Review*, Vol. 27, 291 - 308.

Neumann, I.(2003): Innledning: regjeringsbegrepet og regjeringens historiske fremvekst. I : *Regjering i Norge*. Iver Neuman og Ole Jacob Sending (red.). Oslo : Pax,

Oppedal, Mons (2007). *Barns og foreldres brukermedvirkning i et juridisk perspektiv. I: Brukermedvirkning i barnevernet*. Seim, Sissel og Tor Slettebø (red). Oslo: Universitetsforlaget.

Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret (1987): *Discourse and social psychology: beyond attitudes and behaviour*. London: Sage.

Prieur, Annick (2002): Frihet til å forme seg selv? En diskusjon av konstruktivistiske perspektiver på identitet, etnisitet og kjønn. I *Kontur* nr 6-2002

Pape, Hilde og Stefansen, Kari (2004): *Den skjulte volden. En undersøkelse av Oslo_ befolkningens utsatthet for trusler, vold og seksuelle overgrep*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Rapport nr.1.

Prieur, A. (2007). Ulykkespunkter i kulturtrafikken. I: Ø. Fuglerud & T.H. Eriksen (red.), *Grenser for kultur? Perspektiver fra norsk minoritetsforskning*. Oslo: Pax forlag.

Rasmussen, M. (2004): *Sosialarbeideres erfaringer med flerkulturelt barnevernsarbeid*. Oslo: HiO-rapport 2004/20.

Rød, Per Arne. 2004. Mellom Analyse og argumentasjon. I: *Barnevernets undersøkelse av Hærem og Aadnesen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Røkenes, O. og P. Hanssen (2009): *Bære eller bryte. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. Bergen: Fagbokforlaget.

Rose, Nikolas (2009): *Normality and pathology in a biomedical age*. *Sociological review*, 57 (Suppl.). pp. 66-83.

Repstad, Pål (2004). *Sosiologiske perspektiver for helse- og sosialarbeidere*. Oslo: Universitetsforlaget. 2. utg.

Statistisk sentralbyrå (2009). *Barn og unge i barnevernet. 44 200 barn med tiltak fra barnevernet*. URL: http://www.ssb.no/emner/02/barn_og_unge/2009/barnevern/ (lest 20.februar 2014)

Statistisk sentralbyrå (2009): *Nye barn med barnevernstiltak, etter alder og kven som tok opp saka. 2008* URL: <http://www.ssb.no/emner/03/03/barneverng/tab-2009-07-06-12.html> (lest 26.mars 2014)

Skytte, M. (2005): *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid*. Oslo, Gyldendal Norsk Forlag AS.

Scott, S. (2006): *The medicalisation of shyness: from social misfits to social fitness*. *Sociology of Health and Illness*, Vol. 28.

Sariola, H. & Uutelak A. (1992): *The prevalence and context of family violence against children in Finland*. *Child Abuse and Neglect*, 16:823–832.

Seim, S. og T. Slettebø (2007). *Brukermedvirkning i barnevernet*. Oslo: Universitetsforlaget.

Thagaard, T. (2010): *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

WHO (2002): *World report on violence and health*. Geneva: World Health Organization.

Ørvig, K. (2007): *Tolken som redskap eller kulturinformant?: En samhandlingsstudie av tolkede klientsamtaler i sosialtjenesten*. (Doktorgradsavhandling, Universitetet i Tromsø). Tromsø. Universitetet i Tromsø.

Lov, Stortingsmeldinger og forarbeider

Forh. O. (1986-1987)

Lov om endring i barneloven § 30 (vold og annen mishandling av barn).

Innst. O. nr. 20 (1986-87): Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i barneloven § 30 (vold og annen mishandling av barn).

St. meld. Nr. 6 (2012-2013): En helhetlig integreringspolitikk.

St. meld. Nr. 40 (2002-2003): Om barne- og ungdomsvernet

NOU 2000:12; Barnevernet i Norge.

NOU 2003:31; Retten til et liv uten vold.

NOU 2008: 9 Med barnet i fokus.

Ot.prp. nr. 8 (1986-1987): Lov om endring i barneloven § 30 (vold og annen mishandling av barn).

Ot. prt. nr. 44 (1991-92): Om lov om barneverntjeneste.

Ot.prp. nr. 22 (2008-2009): Om lov om endringer i straffeloven 20.mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon-slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning).

Ot.prp. nr. 113 (2004-2005): Om lov om oppheving av løsgjengerloven og om endringer i straffeloven mv. (eget straffebud mot vold i nære relasjoner mv.).

1981 Barneloven

Lov 8.april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (bl.).

1992 Barnevernloven

Lov 17.juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (bvl.).

1902 Straffeloven

Lov 22.mai 1902 nr. 11 Almindelig borgerlig Straffelov (strl.).

Vedlegg 1. Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Forespørsel om å delta i intervju i forbindelse med masteroppgave om temaet: Møter mellom barnevern og foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn

---

Mitt navn er Emina Khajieva og jeg er masterstudent ved institutt for kriminologi og rettssosiologi ved Universitetet i Oslo.

Temaet for min masteroppgave er møter mellom representanter for barnevern og foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn. Jeg ønsker å få bedre kjennskap til hvordan slike møter foregår, og hvilke erfaringer og vurderinger legges til grunn i en slik interaksjon. Videre ønsker jeg å undersøke hvordan slike møter oppleves av både barnevernet og foreldrene.

Målet er å gi en fremstilling av dette som baserer seg på personers egne refleksjoner, tanker, erfaringer og opplevelser fra slike møter.

For å belyse problemstillingen ønsker jeg å foreta intervjuer av noen representanter for barnevernet og foreldre med minoritetsbakgrunn. Det hadde vært av stor betydning for meg om du kan tenke deg å være med på et intervju.

Intervjuet vil være som en samtale og du vil kunne velge selv tid og sted. Jeg ønsker å benytte lydopptaker dersom dette er greit for deg. Lengden på intervju vil kunne variere, men jeg regner med at det vil ta en til to timer.

Jeg ønsker å understreke at intervjudeltakelse er frivillig og at jeg underlagt taushetsplikt. Du har mulighet til å trekke deg når som helst underveis i prosessen, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom du velger å trekke deg vil alle innsamlede materialet som har med deg å gjøre bli slettet.

Alle utsagn som du gir under intervjuet vil bli behandlet konfidensielt. Opplysningene vil anonymiseres, slik at det ikke kan tilbakeføres til enkelte personer. Alt materiale slettes når

masteroppgaven er ferdig sensurert. Oppgaven forventes å avslutte i 2014 og vil være tilgjengelig elektronisk på universitetets side.

Dersom du synes dette høres spennende ut og du kan tenke deg å delta på intervjuet, setter jeg stor pris på dette. Det ville vært fint om du kontakter meg på enten telefon 941 45 775 eller e-post.

Er det noe du ønsker mer informasjon om i tilknytning til deltagelse i prosjektet, kan du kontakte meg på mail: emina.khajieva@student.jus.uio.no; eller min veileder Hedda Giertsen: hedda.giertsen@jus.uio.no

Studien er meldt til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste.

Med vennlig hilsen

Emina Khajieva

Institutt for kriminologi og rettsosologi
Postboks 6706 St. Olavs Plass
0130 Oslo

Samtykkeerklæring for å delta på intervju i forbindelse med masteroppgaven

---

Jeg har mottatt informasjonsskriv om studien og sier meg med dette villig til å stille opp på intervju til forskningsprosjektet.

Sted: ..... Dato: .....

Signatur .....

Vedlegg 2 Intervjuguide for saksbehandlere

1. Tema- generelt om utdanningen og erfaringer

- Hvor lenge har du jobbet i barneverntjenesten?
- Hvilken utdanning du har?
- Har du hatt langt erfaring med akkurat slike saker?

2. Tema – den første kontakten/møte

- Kan du fortelle meg hvordan vanligvis får dere kjennskap til en sak – hvordan er den første kontakten? Ville du ta noe konkrete eksempler?
- Er det flere måter hvordan dere for kjennskap til den første kontakten? (bekymringsmelding via skole, helsestasjon, barnehage, naboer osv?) Noen konkrete eksempler ville vært fint.
- Kan du fortelle meg litt om hva gjør dere ved den første kontakten? Snakker du eventuelt med foreldrene i forkant av meldingen til barnevernet? Går dere direkte til foreldrene hjem eller via telefon?
- Vil du beskrive hvordan og hvor (fysisk omstendigheter) foregår den første kontakten? Eller varierer det fra sak til sak? Vil du ta noe konkrete eksempler?
- Finnes det noe spesiell metoder som brukes ved en slik situasjon? Her mener jeg som for eksempler ulike taktikker som brukes til å snakke, avlede eller ro ned vedkommende?

3. Tema- etnisk minoriteter

- Hvordan vil du beskrive saker hvor parten er etnisk minoritet?
- Synes du at det noen utfordringer som skiller seg fra etniske norske familier? Eventuelt hvilke?

4. Tema – språk ved førte kontakt og videre

- Barnevernet har en fagterminologi, som kan være ukjent og vanskelig for mange mennesker. Kan du fortelle hvordan dere formidler ulike lover og forskrifter? F.eks ved den første kontakten, blir det tatt hensyn til språkferdigheter (på forhånd) til foreldrene?
- Hvis ja(for eksempel tolk) om det blir tatt hensyn til tolkens ferdigheter?

- Hvis nei, hva gjør dere i slike situasjoner? Hvor vanskelig er det for dere å tolke og/eller formidle ulike lovbestemmelser? Bruker dere noen i familiene til å tolke?
- Vil du si at det er utfordrende å få formidlet informasjonen på en innholdsmessig og forståelig måte?

5. Tema – informasjonsformidling

- Vil du fortelle meg hvordan foregår informasjonsheving fra foreldrene?
- Blir det tatt hensyn til hvordan man gjør det? Er det for eksempel i skriftlig eller muntlig form?
- Dersom er det språkvanskeligheter, bruker dere tolk ved hver anledning/møte/telefonsamtale?
- Når det gjelder dokumenter/papir formidling, kan du si noen om det blir tatt hensyn til at det som står på dokumentet blir formidlet, slik at foreldre forstår innholdet, blir det for eksempel oversatt?

6. Tema – tradisjoner

- Om det har vært saker hvor det ble tatt hensyn til tradisjoner, oppdragelse, foreldrerolle, grensesetting og lignende nyanser?
- Hvis ja, kan du fortelle om noen eksempler?
- Er det noe spesiell det legges vekt på i slike saker? Kan du komme med noen konkrete eksempler?

7. Tema- vold

- Om dere har erfaring fra saker hvor det har vært snakk om vold?
- Er for eksempel et klaps på baken eller fingrene karakteriseres som vold?
- Hvordan defineres ”vold” i slike saker? Kan du nevne noen eksempler ut ifra denne definisjon.
- Har du hatt mange saker hvor barnet har vært utsatt for ”vold” i hjemmet? Har du noen eksempler?
- Når du står overfor en voldssak, bruker du dine tidligere erfaringer bevisst for å finne ut hvordan du skal håndtere saken?
- Hvordan forholder du deg, ivaretar barnet som har vært utsatt for vold?

- Hvordan forholder du deg til foreldrene der en av dem er voldsutøvere? Kan du spesifisere det, snakker du med dem i et lag eller hver for seg?

8. Tema - barnets beste

(notat: Barnets beste i formen *det som er best for barnet*, er et begrep som brukes i Barneloven §§43, 48, 55. Det brukes for å fokusere barnets behov og interesser)

- Kan du fortelle meg hvordan dere vurderer hva er barnets beste?
- Følger dere rutinemessig lovforskrifter som hensiktsmessig egnet til ”barnets beste”? Eller varierer det fra sak til sak?
- Kan du komme med noen konkrete eksempler?

9. Tema- beslutninger

- Kan du fortelle meg litt om hvordan tas beslutninger i slike saker?
  - Har omstendighetene i hver enkelt sak noe å si for dine vurderinger?
  - Går du gjennom hvilke konsekvenser dine valg for handling kan få for alle parter i saken?
  - Har for eksempel foreldre innflytelse på beslutninger?
  - Har dem valgmuligheter?
  - Blir foreldrenes forslag/ alternativ tatt hensyn til?
- Kan du ta noen eksempler fra egen praksis?

10.

Har dere noe nye framtidige planer, noe som ønskes å gjøre annerledes?

Hva ville du endre, ville du gjort noe på en annen måte?

Intervjuguide for foreldre:

1. tema- bakgrunn

- Kan du fortelle meg litt om deg selv, når du har flyttet til Norge?
- Har du gått på skolen for å lære språk?
- Er du i arbeid?

- Hvor mange barn har du?

2. Tema- første kontakt med barnevernet

- Vil du fortelle om hvordan kom du for første gang i kontakt med barneverntjenesten?
- Hvor det var og hvordan?
- Hvordan ble du tatt imot i barnevernet. Følte du at du ble godt ivaretatt? Hvis nei, begrunn det.

3. Tema- språk og dokumentasjon:

- Kan du fortelle meg om det var vanskelig å forstå hva de sier? Hvis ja, har du sagt at det var vanskelig å forstå? Var det vanskelig å snakke med dem?
- Har du formidlet at det var vanskelig å forstå og snakke? Ble det gjort noe med dette?
- Brukte dere tolk? Spurte du om tolk selv eller noen andre som tok denne initiativ?
- Var tolken under hele prosess? Hvilken betydning hadde tolken? Var tolken til hjelp?
- Hvordan var det å forstå innholdet i dokumenter; tiltaker, vedtak, lovverket og lignende? Hva ble gjort da? Ble det for eksempel oversatt, slik at du kunne forstå innholdet?

4. Tema – barneoppdragelse

- Vil du si at det er forskjell mellom ditt syn angående barneoppdragelse og norsk syn å oppdra barna på? Eventuelt hvilke? Kan du komme med noen konkrete eksempler?
- Har du/dere fortalt dette til barnevernet?
- Tok barnevernet hensyn til din informasjon? Fikk du komme med informasjon på eget initiativ?

5. Tema- Volds definisjon

- Når du hører ordet ”vold”, hvordan du forstår det?
- Hvordan du oppfatter dette ordet når det brukes av barneverntjeneste?
(negativt/positivt? Hvorfor?)
- Eventuelt: Har du sagt til barnevern representanter hvordan du forstår/assosierer dette ordet?
- Mener du at ”vold” er ett sterkt ord, når det brukes i barnets tilfelle?
- Er for eksempel et klaps på baken eller fingrene karakteriseres som vold i din forståelse?

6. Tema- barnets beste

Barnevernet griper inn ved en rekke lovbestemmelser som er ment for barnets beste, altså for å beskytte barnets rettigheter.

- Mener du at i situasjonen hvor du er nå, barnevernets inngrep var helt unødvendig? Hvis ja, hvorfor?
- Har du noen tanker om det kunne gjøres annerledes enn å gripe inn?
Eventuelt hva?
- Hva mener du er best for barnet? Hva legger du i det?

7. Tema- beslutning

- Var dere enige om beslutningen? Hvis ikke, hvilken løsning kom dere frem til?
- Ble det tatt noe tiltaksplan til videre?
- Synes du/dere at dette var til hjelp?

Hva ville du/dere har gjort annerledes, hva ville du endre